Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

SUNDBYERNE

1902—1927

Minorkagade, set mod Nord. Aar 1905.

Dette smalle Stræde, som udgaar fra Øresundsvej og har Forbindelse med Frankrigsgade, løber langs med »Røde Gaard«. Det hed tidligere Dyvekestræde, men var bedst kendt under Navnet »Gissegyden«

Amagers største Special-Magasin for Konfektion

THORKILD HANSEN

Børnekonfektion · Damekonfektion · Pelskonfektion

Telefon: 13102 Telefon: 13102

AMAGERBROGADE 49

Amagers største Special-Magasin for Kjoler

SKANDINAVISK KAFFE- & KAKAO KOMPANI

AKTIESELSKAB

FRIHAVNEN KØBENHAVN Ø.

Telefon CENTRAL 9825

Stort moderne indrettet Kaffebrænderi i Frihavnen

„Trifolium"s Mælkeforsyning

leverer altid prima, velsmagende Mælk fra

store Mønstergaarde,

som staar under Tilsyn af

Selskabets egne Dyrlæger

Daglig friskkærnet Smør i Kartons

Central: 9204 - 9205 - 9252

The American Tobacco Co. A/S

Sundholmsvej 65

København S.

Petroleum

giver det **bedste** og **billigste** Lys og er til Brug i Petroleumsovne og Kogeapparater **mest økonomisk**, naar D. D. P. A.'s Water White (rød Etiket) anvendes

Det Danske Petroleums Aktieselskab
Prima amerikansk
Water white Petroleum
D. D. P. A.
KJØBENHAVN

DET DANSKE PETROLEUMS AKTIESELSKAB

SUNDBYERNE

1902—1927

Kun en meget ringe Del af Sundbyernes nuværende Indbyggere boede herude ved Indlemmelsen i Hovedstaden den 1. Januar 1902, hvilket Befolkningstallets Vækst fra ca. 15,000 til ca. 60,000 beviser. Da der i nærværende Jubilæumsskrift paa forskellig og fortræffelig Maade er skildret Sundbyernes Udvikling i de sidste 25 Aar, vilde jeg (med Chr. Nicolaisen: Amagers Historie som Kilde) fremdrage lidt om den nordlige Del af Øen Amagers Historie og Minder.

I det 18. og 19. Aarhundrede angives Øens samlede Areal til ca. 11,500 Tdr. Land, lig ca. 65 km². Amagers Længde ca. 13 km, Bredden ca. 5 km. Øen havde 2 Sogne med ialt 10 Byer. Store Magleby Sogn var det sydligste, det nordligste Taarnby Sogn, hvorfra Sundbyøster og S-vester udskiltes.

Sundbyvester (Sundby occidentali) og Sundbyvester (Sundby orientali) nævnes omkring 1085. Disses Navne menes at stamme fra Byernes Beliggenhed ved det smalle Sund, mellem Øen og Sjælland, hvor Fiskerflækken Hafn laa. Her har saaledes været et gammelt Overfartssted; thi de to Sundbyer skiltes kun ad derved, at hver havde sin Vej, som førte ned til Sundet. Vandet har vistnok gaaet nær op til Byerne, som mod Nord næppe rakte sig længere end til den nuværende Tingvej og dens Fortsættelse mod Øst (Frankrigsgade).

Det ældste Kort over Amager.
Af Joh. Meijer, 1656. (Gl. Kgl. Saml. i Det Kgl. Bibl.).

Det gamle Taarnby Sogn strakte sig fra Christianshavns Vold til Aflandshage eller Raagaard og var 7000 Tdr. Land med 749 Tdr. Hartkorn foruden dets Andel i Saltholmen ca. 2000 Tdr. Ld. Sognet menes oprettet omkring Absalons Tid, det hed da Burgby. Aar 1370 nævnes det Taarnby Sogn. Det nuværende Amagerbro Kvarter lagdes ind under København 1783 (262 Tdr. L.). 1870 fraskiltes Sundbyerne som et særligt Kirkesogn, 1894 fandt den kommunale Adskillelse Sted.

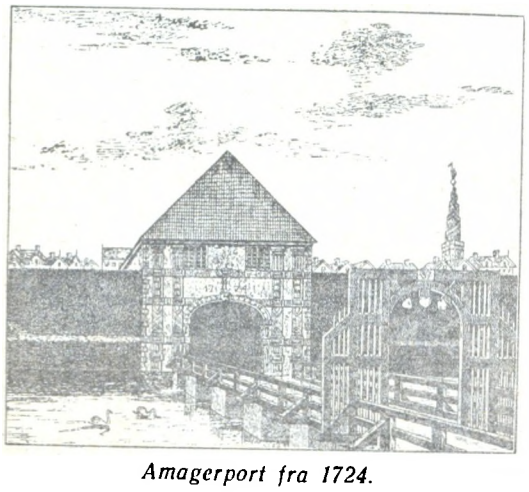

Amagerport fra 1724.

1658 under Københavns Belejring blev Sundbyerne slemt medtaget. Da Underretningen om Svenskernes Landgang den 9. Oktober naaede Kongen, befalede han at stikke Sundbyerne i Brand og jævne dem med Jorden, for at Fjenden ikke skulde sætte sig fast herude.

Kapellan ved Holmens Kirke, H. M. Vallensbæk, skriver i sin Dagbog over Københavns Belejring:

»Nu brænder Straa med Kjærne paa,
nu svies Mad paa Fade,
Ah, Jammer stor, ah Fæ og Foer!
Væ Sundby Bønders Lade.«

Vagtboden udenfor Amagerport, 1806.

I Sundbyerne var samtlige 27 Gaarde brændte ligesom de enkelte Huse. Efter Fredslutningen i 1660 paabegyndtes Genrejsningen af Byerne paa Amager.

I første Halvdel af det 17. Aarh. var Taarnby Sogns Beboelse 410, efter Svenskekrigen 555. 100 Aar efter var den tiltaget stærkt. Under Pesten 1711 døde ca. 700. Aar 1762 fandtes 1790 Indb. 1801: 3126, 1840: 3927, 1860: 6778, 1890: 16,925, deraf i Sundbyerne 13,310.

Sundbyvester havde Aar 1700 13 Gaarde og 37 Huse. Aar 1718 fandtes ca. 40 Husmandsfamilier. Aar 1800 ca. 100 Huse uden Jord og 1830 havde Byen 1045 Indbyggere.

Den første forstadsmæssige Bebyggelse fandt Sted ved den nuværende Skotlandsgade.

Sundbyøster havde Aar 1700 14 Gaarde og 20 Huse. 1718 ca. 50 Familier. 1800 ca. 5 Gaarde, 45 Smaagaarde og 60 jordløse Huse.

I tidligere Tid havde Hartkornsejerne Græsningsret til Fællederne, Sundbyhartkornet havde Græsningsret til 386 Høveder, svarende til 850 Tdr. Ld., de har det ogsaa endnu til Saltholmen. Efter Saltholmshartkornet havde Sundbyøster 105 og Sundbyvester 109 Høveders Græsningsret i 1846. Fællederne udskiltes i 1809—1810.

Sundbyøster og Sundbyvester har for Tiden 125 Høveders dels Græsningsret og dels Ejendomsret til Sundby Fælled.

Islandsgade
(tidligere Ny Vestergade).

Hvorledes den første „Amagerport" saa ud, vides ikke, men Kong Fr. d. IV rejste 1724 „Amagerport", som stod til 1850. Udenfor Porten stod en „Palisadeport", der holdtes lukket for at forhindre Vogne i at holde paa selve Broen. I ældre Tid holdtes Porten lukket hele Natten, i Reglen fra Kl. 10—6 om Sommeren og Kl. 7 om Vinteren. I en senere Periode holdtes Porten aaben til Kl. 12 Nat og aabnedes tidligt om Morgenen. Efter 1777 skete der Forandring paa Grund af Kørselen med Natrenovation. Gaaende Personer kunde dog faa Lov til at passere mod at betale 2 Skilling til Portneren.

Broerne har stadig voldt Amagers Beboere Gene og Ubehageligheder og gør det den Dag i Dag.

Vejene var smalle og daarlige i ældre Tider. Kongevejen, der førte helt ind til Amagerport, blev 1780 udlagt i 14 Alens Bredde med 3 Alens Grøfter paa hver Side.

„Bommen", der skulde dække Vejudgifterne til Hovedvejene, oprettedes 1789, den laa omtrent, hvor Banen nu skærer Amagerbrogade. Den flyttedes dog snart ud til Skellet og faldt 31. Marts 1915.

Til Udkørsel af Natrenovation fra Staden gav Kongen Plads paa Fælleden. Endnu efter Midten af det forrige Aarhundrede fandtes her aabne „Kuler", hvorfra Gødningen hentedes og udnyttedes, indtil Kulerne flyttedes ud til Yderenden af Kløvermarksvej.

Omkring 1780 begyndte Landetaten at anlægge Krudttaarne paa Fælleden langs Sundet, tidligere fandtes 2 paa Sundbyøster Mark ved Kastrupvejen, men disse nedlagdes.

Om Brandvæsen, Skoleforhold m. m. gives Oplysninger i selvstændige Artikler andet Steds i Bladet.

Af Datidens større industrielle Foretagender i Sundbyerne skal nævnes Limfabriken ved Amagerbro, den menes opstaaet 1780, men gik

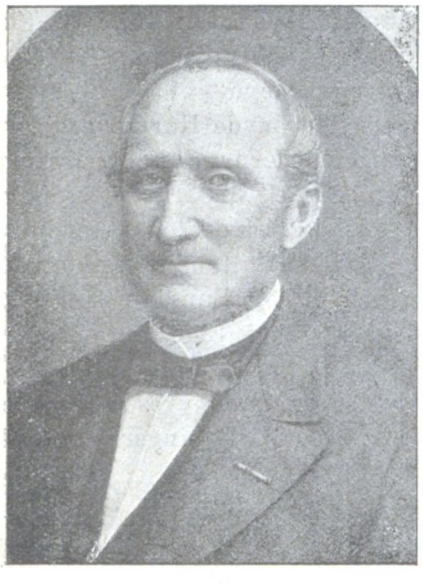

L. P. Holmblad.

senere fallit og en ny opstod 1792, hvor nu Amagerbro Station ligger. Omkring 1812 ejedes Limfabriken af Fabriqueur Lauritz Holmblad. 1837 overtoges den af Sønnesønnen *L. P. Holmblad,* der udvidede Fabriken og beskæftigede en Mængde Mennesker. Holmblad, der døde 1890, 75 Aar gl., omfattede Amager og dens Befolkning med stor Kærlighed.

Landstedet „Oliegreen" købtes 1805 fra Gaard Nr. 1 af Sundbyø. af Urtekræmmer *Jacob Holm,* og her opvoksede efterhaanden et større Industri- og Handelsforetagende. Foruden Olieslagning paabegyndtes Stampning af Hamp. 1811 anlagdes Reberbane, der beskæftigede 30 Arbejdere.

Da Jacob Holm døde 1845 efterlod han sig et stort og anset Handelshus.

Jacob Holm.

Fredens Mølles Fabriker fulgte snart efter som en betydelig industriel Virksomhed.

Joseph Owen overtog i 1826 Fredens Mølle som Oliemølle, indrettede den som Benmølle. 1833 paabegyndtes Fremstilling af „Patentgødning", en Blanding af forsk. Gødningsstoffer. Senere tilvirkedes desuden Svovl- og Saltsyre m. m. 1846 omdannedes den til Akts. Den nedlagdes 1903.

Væveindustrien fandt ogsaa Vej til Sundbyerne. C. 1760 oprettedes et Væveri af „Tøjmager" Køhlert i Nærheden af Fredens Mølles Fabriker. 1820 tilhørte Ejendommen endnu Fru K.

1830 grundlagdes „Scheels Papirfabrik", hvor nu „Sundborg" ligger. En anden mindre Papirfabrik anlagdes samtidig i Sundbyvester af A. Lindberg og overtoges senere af C. Reiermann, der drev den som Papfabrik, hvorefter den i 90erne overtoges af N. Jensen-Taarnby. Endelig skal nævnes Tændstikfabriken „Godthaab" ved Brigadevej, der nedlagdes 1905.

— — —

Gennem de 2 Tiaar 1870—90 betegnes ikke uden Grund som „en rivende Udvikling". Sognets Indbyggerantal steg til det dobbelte, fra 6774 til 13,243, og Kommunens samlede Udgifter fra 65,000 til 130,000 Kr. aarlig. Ud gifterne til Skolevæsen voksede fra 7500 til 26,000 Kr., til Fattigvæsenet fra 16,000 til 42,000 Kr., Vejvæsenet, der 1870 dækkedes af Bompengene, krævede 1890 ca. 30,000 Kr. aarligt.

Men Skatteevnen var ikke vokset i samme Forhold som Befolkningen. Største Delen af Tilflytterne var ubemidlede. Skatterne paa Hartkornet og Indkomsterne havde derfor maattet fordobles fra 50,000 til 100,000 Kr., der hovedsagelig maatte fordeles paa ca. 200 hartkornsejende Besiddere eller ca. $^1/_{20}$ af det samlede Tal af Skatteydere. Desuden havde Kommunen maattet stifte en Gæld paa 140,000 Kr. og den trængte endnu haardt til en Forsørgelsesanstalt, et Plejebørnshjem, et Hospital for gamle, et Syge- og Epidemihus, nye Veje og Kloakanlæg, Vand- og Gasværk, en ny Skole osv., hvortil krævedes ½ Mill. Kr.

1891 maatte Hartkorns- og Indkomstskatten yderligere forhøjes med ¼ — uden at man øjnede nogen Bedring i Forholdene. Kommunen truedes saaledes af økonomisk Misere, som man ikke kunde se roligt paa. Skylden var: *Sundbyernes Vækst,* der Aar for Aar tiltog i stigende Grad. Man var inde paa et Skraaplan, et økonomisk Uføre, som vanskeliggjordes ved to hinanden modstridende Befolkningselementer, og man forsøgte forgæves at raade Bod derpaa.

Sognets Deling syntes at være den eneste Udvej, men denne betingede atter betydelige Ofre fra Oplandets Side. Allerede 1882 nedsatte Indenrigsministeriet en Kommission. 1883 afgaves en Betænkning, paa Grundlag heraf indbragtes endelig i Rigsdagssamlingen 1886—87 et Lovforslag til Adskillelsen. Under Forhandlingerne rejste sig imidlertid den Indvending, at Sundbyerne ikke kunde staa paa egne Ben, men burde indlemmes under København. Et nyvalgt Sogneraad satte sig endog delvis imod Adskillelsen uden en samtidig Indlemmelse i Hovedstaden.

1890 tog derefter *Sundbyernes Grundejerforening* og Taarnby Sogns kommunale Forening Sagen i Haand og henvendte sig til Regeringen med følgende Forslag: *Indførelse af en Husskat over hele Kommunen,* som mentes at ville indbringe ca. 41,000 Kr. aarlig, der skulde fradrages i Hartkorns- og Indkomstskatten. Herom indbragtes 1892 et nyt Forslag i Rigsdagen. Der opstod atter Betænkeligheder. Navnlig i Grundejerkredse og Hartkornsejerne frygtede man, at en saadan Husskat uden Adskillelse kun vilde være Galgenfrist og kun føre dybere ind i Uføret. Der rejste sig en stærk

Joseph Owen.
Indehaver af Fredens Mølles Fabrikker (der laa paa Hj. af Amagerbrog. og Holmbladsg.).

Stemning for fuldstændig Adskillelse. I Sogneraadet kunde ikke opnaas Enighed. Til syvende og sidst maatte man underkaste sig Stiftamtmandens Resolution i Sagen. Etatsraad *L. P. Holmblad* hjalp Tingene paa Gled ved at skænke 150,000 Kr. imod at Pengene skulde anven-

Søger De?

gode Varer til virkelig billige Priser, bør De se vort enestaaende Udvalg. Vore Priser er de billigste i Forhold til: Kvaliteten.

MAGASIN DU NORD

Amager-Afdl: Amagerbrog. 54.

1STE KLASSES

BAGERI & CONDITORI

JOHAN ASCHENGREEN

AMAGERBROGADE 74

ÆLDSTE — MEN MEST MODERNE BAGERI OG CONDITORI PAA AMAGER ◆ ALTID VELFORSYNET MED DELIKAT BRØD, FREMSTILLET AF DE BEDSTE RAAPRODUKTER ◆ ◆ BESTILLINGER MODTAGES PAA BRØD OG KAGER TIL FESTLIGHEDER ◆ ◆

GRUNDLAGT 1885 TELF.: AMAGER 353 y.

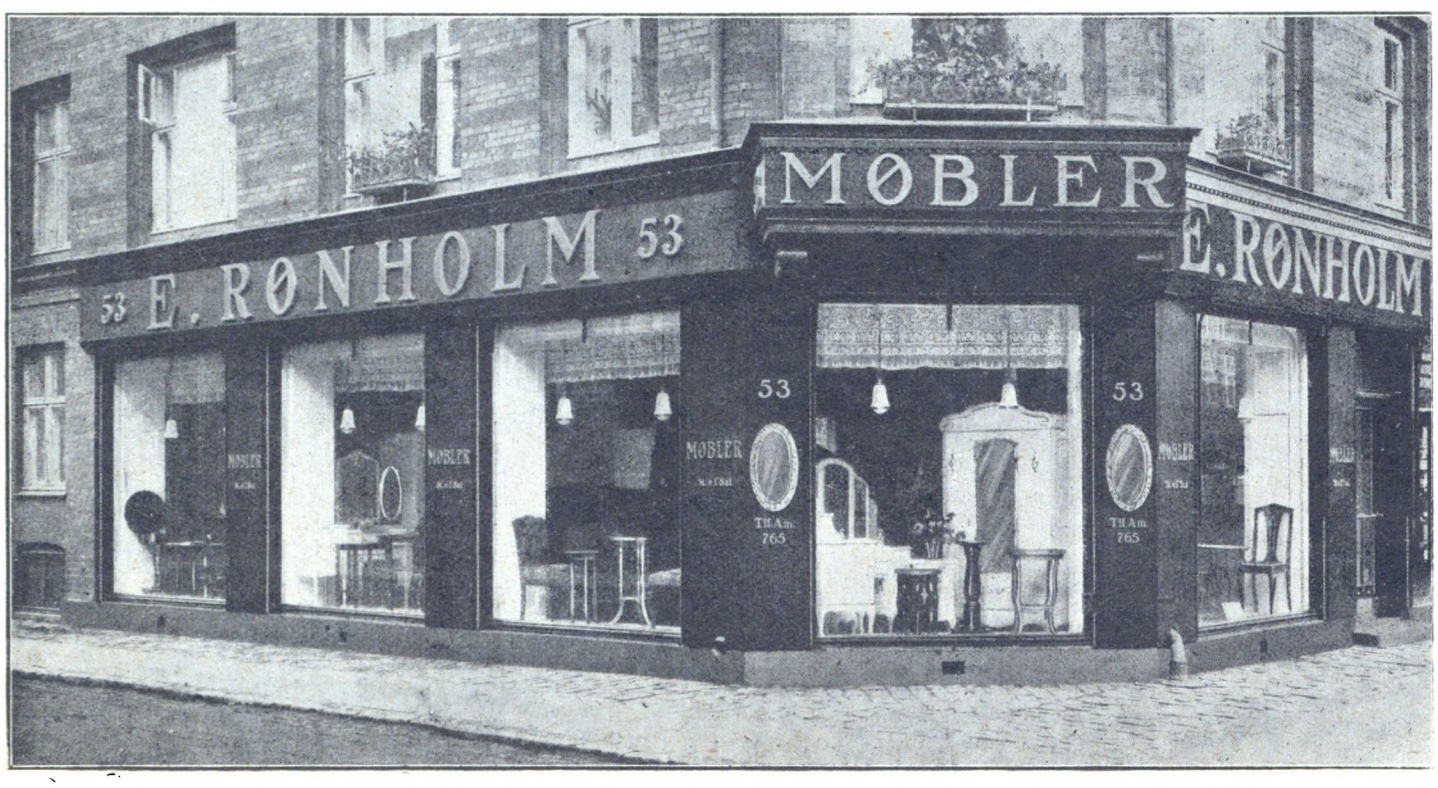

HAR DE KONTANTER?

STØRSTE UDVALG I

SOVEVÆRELSER

SPISESTUER

KOMBINEREDE

OPHOLDSSTUER

SAMT

DAGLIGSTUER

RATEBETALING KAN INDRØMMES

E. RØNHOLM

53 AMAGERBROGADE 53

Vine og Spirituosa
fra
Aug. Gerners Eftf.
Telf. 7574. Etabl. 1874. Telf. 7674.

Martin Jensen.
Telf. 858. Etabl. 1858. Telf. 859.

Reserveret

94

Aktieselskabet Viggo O. P. Hammer & Søn anbefaler sit Lager af Tømmer, ru og høvlede og pløjede Planker og Brædder, Lister, Krydsfinér og Tagpap etc. Der forefindes gode Forraad af tørre Varer lagrede under Tag. — Direkte Import og billigste Prtser. Lad os betjene Dem.
A/S Viggo O. P. Hammer & Søn.
Tømmerhandlere.
L. Bøtker. N. P. Nicolajsen.
Telf.: 1619 og 1719. Amagerfælledvej 2.

CHERRY BRANDY
HEERING

J. Chr. Jensens
Galvaniserings Etablissement
Grundlagt 1870
Varmgalvaniserings Anstalten:
København S. Holmbladsgade 39 Tlf. Amg. 1672
Tørgalvaniserings Anstalten:
København C. Kristianshavns Voldg. 23 Telf. C. 1718

des til Opførelse af en Arbejds- og Forsørgelsesanstalt.

Delingen fandt Sted fra 1. Januar 1895. Sundbyernes Sogneraad kom til at bestaa af 11 Medlemmer.

Sundbyerne var stadig i Trivsel og Fremgang og Sogneraadet havde faaet anlagt Vand- og Gasværk. Paa sit Møde den 27. September 1898 vedtog Sogneraadet — efter Indstilling af Vejudvalget — at overtage Belysningen af forskellige Gader og Veje, saavel offentlige som private. Af off. Gader skal nævnes Amagerbrogade fra Bommen til Gl. Mellemvej, Tingvej, Øresundsvej m. fl. ialt en Gadelængde af 12,747

»*Haabet*« laa paa Sundbyvestersiden af Amagerbrog., hvor nu »Svinget« udgaar. Opført 1810, nedrevet 1913.

Alen og desuden 19,293 Alen private Gader og Veje, blandt disse skal nævnes „Eberts Villaby", en hel Del Sidegader til Holmbladsgade og Amagerbrogade samt i Sundbyøster ny Grundejerf. Denne Forpligtelse maatte Københavns Kommune respektere ved Indlemmelsen.

Sundbyernes Gæld, der ved Indl. overtoges af Københavns Kommune, androg 1,004,568 Kr., men samtidig overtog Københavns Kommune Skoler til Værdi 189,376 Kr., Forsørgelsesanstalten 185,000, Sprøjtehuse 1000 Kr. Vand- og Gasværet Kr. 1,000,000 Kr.

Ved Lov af 3. April 1900 blev Sundbyerne indlemmet under København, dog først at regne fra 1. Januar 1902.

Det vil føre for vidt at anføre Enkelthederne ved Indlemmelsen, ligesom vi skal afholde os fra at opremse de Goder, der er kommet Sundbyerne til Del *efter* Indlemmelsen, thi disse har sandelig været os kostbare nok, dem er der betalt rigeligt for.

— — —

At Sundbyerne har gennemgaaet en mægtig Udvikling, vil forskellige Oplysninger i nærværende Jubilæumsblad give Læserne. Hvis den sidste hollænderklædte Amagerbonde vaagnede op af sin Grav, vilde han ikke kunde kende Sundbyerne igen. Med Undren vilde han se, hvorledes Storstaden havde bredt sig over de frugtbare Marker og forvandlet Agrene til Gader og Villabyer og hans agrariske Følelser vilde oprives af al den Spekulation, der var gaaet i den fede Jord.

Paa hans Tid havde København knapt begyndt at finde Vej herud for andet end nogle ildelugtende Fabriker, drevne ved Vindmøller — Amager har altid været et Blæseland — og saadanne Virksomheder, som man ønskede at have mindst tre Skridt fra Livet. Der kogtes Talg, Ben og Lim og Syre, ja endog Latrin tørredes og pulveriseredes. Fraset de to større Fabriksvirksomheder, der laa „uden Porten", var Sundbyerne endnu i 70erne kun en fredelig Landsbyidyl.

I den sidste Menneskealder, siden Aarhundredskiftet, er det nuværende Sundby vokset op og kun lidt er tilbage af Datidens. Antallet af Parceller udstykket til Bebyggelse til Villaer og Byggeforeningshuse kan anslaas til ca. 6000. Her findes ca. 60 saadanne Foreninger. Etagebebyggelsen indtager efterhaanden ogsaa et ret stort Areal.

I det efterfølgende skal kortelig gøres Rede for de vigtigere Begivenheder siden Aarhundredskiftet, nemlig fra 1900—1925.

1900. Opførelsen af »Bellevue Kvarteret« ved Holmbladsgade paabegyndtes af Grosserer Hermann Ebert. — 25. April nedlagdes Grundstenen til »I. O. O. F.«s Logebygning. — Centralskolen, Frankrigsgade, udvides med 7 Klasseværelser. — Københavns Kommune erhverver 31 Tdr. Land af Amager Fælled, heraf benyttes 22½ Td. til Sundholm. — Sundby Gas- og Vandværk indvies 24. April. — Loven om Sundby og Nathanaels Sogns Indlemmelse i Staden København faar kongelig Stadfæstelse den 3. April.

1901. 22. Novbr. paabegyndtes elektrisk Drift af Sporvognene. — Boligforeningen »Fremad« paabegynder Opførelsen af 100 Ejendomme. — En Del Gader i Sundbyerne skifter Navne. For Eks. Dagmarsgade (nu Portugalsg.), Fiolstræde (nu Færøg.), Godthaabs Allé (nu Badensg.), Kirkevej (nu Englandsvej) m. fl. — Statens Serum Institut paa Amager Boulevard oprettes ved Lov af 20. Marts.

1902. Sundbyerne indlemmes i København. — Sundby Hospital paa Kastrupvej med Plads til 67 Patienter blev indrettet i den tidligere Arbejds- og Forsørgelsesanstalt (opført 1894) og toges i Brug 1. Januar, senere udvidet med Plads til ialt 126 Patienter. — Statens Serum Institut paa Amager Boulevard træder i Virksomhed 1. Oktober. — Restauratør Anders Henriksen opfører Sønderbro Teater. — I December samledes Sundby Sogneraad for sidste Gang hos fhv. Sogneraadssekretær C. Bertelsen. Regnskabet fremviste et Overskud paa 50,000 Kr. Senere samledes man til en Afskedsmiddag — »som en festlig Afslutning paa Medlemmernes behagelige Samarbejde«. — Metalvarefabrikanterne H. A. Gruberts Sønner (tidl. Ryesgade 112) køber Ejendom i Saltholmsgade og flytter Fabriken hertil. — 28. Decbr. fejrer Sundbyernes Asyl Stiftelsesfest, samtidig fejrede Mægler Holst 25 Aars Jubilæum som Formand.

1903. Juleaften nedlagdes Grundstenen til C. Reiermanns Papfabriks nye Fabriksbygning af Fabrikant Taarnby. — Sundholms 22 Bygninger opførtes, fuldførtes 1907, anslaaet til at koste 2,315,376 Kr. — Sundby Kirkegaard overtoges 15. Juni af Københavns Begravelsesvæsen. — St. Anna Kirke i Hans Bogbinders Allé indviedes 22. Marts (Arkitekt Emil Jørgensen). Sognet oprettedes den 19. s. M. — 24. Januar stiftes Foreningen »Skolehaven«, Formand Skolehavekonsulent P. W. Lindholm. — Byggeselskabet »Haabet« erhverver 1000 Kv.-Al. Byggeareal i Bellevue Kvarteret. — Ejendommene paa Amagerbrogade faar nye Husnumre. — Ved en Storm blæser en Del af Taget paa »Mejlgaard«. Der sættes Indsamlinger i Gang til Fordel for skadelidte Fiskere i Kastrup og Dragør. — Den nye Langebro aabnes for Færdsel. I Broen er lagt Skinner til den nye Amagerbane, men skønt denne ifl. vedtagen Lov skal være fuldt færdig inden 1. Januar 1903 »er den endnu ikke kommet videre, end paa Papiret«. — 24 Brandmænd i Sundbyerne udebliver fra en Brand hos Gdr. Jacob Jacobsen paa Kastrupvej og mulkteres hver med 2 Kr. — Opfyldninger foretages syd for Geværfabriken. Arealet sælges senere til 8 Kr. Kv.-Al. — Forslag om at føre Sporvognen igennem til Dragør. — Den nye Cyclist-Pavillon opført af Bødkermester Rasmussen aabnes Søndag den 31. Maj. Etablissementet kunde modtage 300 Gæster i Restaurationen og Verandaen. — I Borgerrepræsentationens Møde d. 8. Juni forelagdes Planer (fra Magistraten) til nye Kloaker i Sundbyerne. Planens Realisation anslaas til ca. 3 Mill. Kroner. Borgerrepr. H. Ebert takkede Borgmester Øllgaard for Planens Fremkomst. — Bagermester J. Winther paa Amagerbrogade steger 20 mægtige Stege og leverer 22 store Kransekager til et Guldbryllup i Taarnby. — Den første

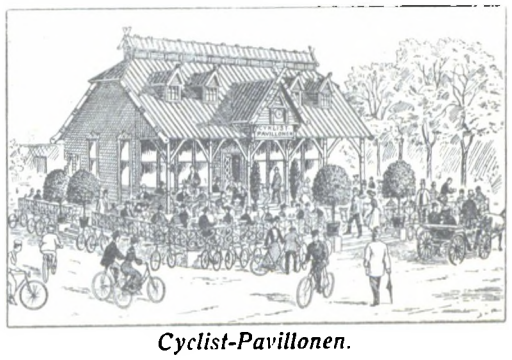

Cyclist-Pavillonen.

»Gramophon« naar ud til en Restauratør i Sundbyvester. — Der opsættes faste Bomme for at forhindre Gennemkørsel i »Eberts Villaby«.

1904 opførtes Ejendommen »Standard« paa Amagerbrogade af Tømrermester Ludv. A. Jørgensen. — Forarbejderne til Amager Boulevard tager sin Begyndelse. I April paabegyndtes Opfyldning i Fæstningsgraven ved Christianshavns Vold. Samtidig blev Amager Fælledvej ufarbar. — »Stjernekroen« faar en ny Keglebane. Bech-Olsen slaar alle ni i venstre Spænd. — Restauratør Anders Henriksen køber en Glasveranda paa St. Thomas og flytter den til sin Restauration paa Amagerbrogade. — I Maj etableres Automobilrute fra Ahrensbergs Minde til Dragør. — Folketingsmand Hørdum paataler i Folketinget den Gene Skydebanerne forvolder Lodsejerne i Sundbyvester og ønsker Lovforslaget om Indlemmelsen til Revision inden 1906. — Cyklistpavillonens Indehaver paatænker Anlæg af en Cyklebane, hertil menes at medgaa 7000 Læs Fyld. — Søndagslukningen af Butikkerne indføres. — Fra ca. 7000 Beboere i Holmbladsgadekvarteret indsendes til Kommunalbestyrelsen Adresse om at faa Sporvej i Holmbladsgade. — Fredens Mølles store Skorsten ved Hj. af Holmbladsgade nedrives. — I Anlægget ved Vandtaarnet plantes 50 Træer og det indhegnes. — Der klages over Skoleforholdene — der er 3600 skolepligtige Børn. — Den gamle Knippelsbro maa forstærkes for at kunne taale den stærke Færdsel. — Det nye Brandvæsen har været de første 2 Gange kaldt ud — begge Gange blind Allarm. — 20 Afholdsforeninger i Sundby køber Grund i Portugalsgade til Opførelse af en centralt beliggende Forsamlingsbygning. Grundstenen nedlagdes 12. Novbr. 1905.

1905. I 1905—6 købte Grosserer Hermann Ebert »Fredens Mølles Fabrikker« og »Gregersens Gartneri« paa Hjørnet af Amagerbro- og Holmbladsgade. Arealet udgør 76,000 Kvadratalen. 310 Alen løbende Facade mod Amagerbrogade, ca. 10 Kr. pr. Kv.-Alen. — Firmaet Jacob Holm & Sønner paalægger Villaservitut paa de det tilhørende Grunde i Kvarteret ved Belgiensgade. — Der klages over, at Sundbyerne endnu ikke har faaet Elektricitet. — Der bestilles omtrent 9 Mill. Sten til Byggeforetagenderne paa »Sundholm«. — Det foreslaas at lade opføre en Portal paa Amagerbrogade ved Indgangen til Sundbyerne med følgende Indskrift »Her lades Haabet ude«, da man stadig føler sig tilsidesat af Byens Raad og dens vise Fædre, og kun mærker Indlemmelsens Goder ved forøgede Skattebyrder. — Der indsendes Andragende om Sporvejens Forlængelse til Bygrænsen (Skelgaard). — Et Nødtørftshus opføres paa Amagerbrogade ved Holmbladsgade. — Borgerrepr. bevilger 254,000 Kr. til en ny Skole ved Ungarnsgade med 27 Klasseværelser, og sin Andel af de 851,300 den nye Knippelsbro vil koste. — Da Amagerbanen nu bliver til Virkelighed, begynder Spekulationshandeler med Grunde i dens Nærhed i Sundbyerne. — Den første Børnehjælpsdag afholdes. Der afholdes 5 Øres Dans i »St. Pauli«. — 7. August kører det første Jernbanetog over den nye Langebro. — »Hveensborg« opføres paa Amagerbrogade af Tømrermester H. P. Hansen. — I November foreslaas Politistyrken, der bestaar af en Assistent og 16 Betjente, udvidet med 12 Betjente. Magistraten foreslaar 4. — Forslag om at opfylde fra »Kikkurven« til Langebro. Landvindingen udgør 80 Tdr. Land og anslaas til 10 Mill. Kr.s Værdi, der kan frembringes i Løbet af 3 Aar. — Københavns Magistrat faar 20 større og mindre Jordlodder i Sundby »paa Haanden« til 8. Jan. 1906, og paatænker en stor Kanalgennemskæring, ca. 80 Alen bred. Gaardenes Jordarealer udgør ⅓ af Sundbyerne og anslaas til 1½ Mill. Kr. Værdi.

1906. 28. April Lov om Vandafledningskommissionen (ifl. Lov af 30. Nov. 1857). — 3. Oktober oprettede Dir. S. Falck Redningskorpset. — Kbhvns. Magistrat indstiller til Borgerr. at der ved Valget i Foraaret vælges 2 Repr. til Borgerrepræsentationen for Sundbyerne. — Brygger, cand. polyt. Helms erhverver Grund paa Kongovej og paabegynder Opførelsen af et Amager Bryghus. — Arbejderne paa den ny Knippelsbro tager sin Begyndelse. — Der findes ved Aarskiftet ca. 12,000 ledige Lejligheder i København samt 400 nye Huse, som endnu ikke er taget i Brug. — »Alhambra« opstaar i den sydlige Del af Sundbyøster ved Landevejen. Der plantes 3000 Træer og anlægges Spadserestier i en samlet Længde af 1½ Mil. Arealet udgør 5 Tdr. Land. — Amagerbrogade foreslaas udvidet til 80 Alens Bredde fra Enveloppevej til Holmbladsgade.

1907. 17. Juli 1907 aabnedes for Trafiken paa Amagerbanen. — Amager Boulevard (paabegyndt 1904) aabnedes for Færdselen i December. — De Holmbladske Ejendomme, der siden 1811 havde været i Familien Holmblads Eje, overtages af A/S. Amagerbro, stiftet 17. September. Direktør Dornonville de la Cour. Arealet udgjorde 468,000 Kv.-Alen, over 33 Tdr. Land. Købesum 2,110,000 Kr. — Jacob Holmblads Villa ved Røde Mølle paa Amagerbrogade blev nedrevet.

1908. Fabrikant Taarnby (C. Reiermanns Papfabrik) købte Ejendommen Matr. Nr. 61 a og 79 b i Shetlandsgade, hvor en ny Fabriksbygning opførtes. Driften her aabnedes 18. September. — 19. Juli aabnedes en ny Sporvognslinie ad Amager Boulevard til Holmbladsgade. — 1. September traadte »Sundbyernes Handelsskole« i Virksomhed, den er oprettet af Sundbyernes Handelsforening. — Sundbyernes Postkontor maa atter udvide Lokalerne. — Kommunens Søbadeanstalt ved Langebro

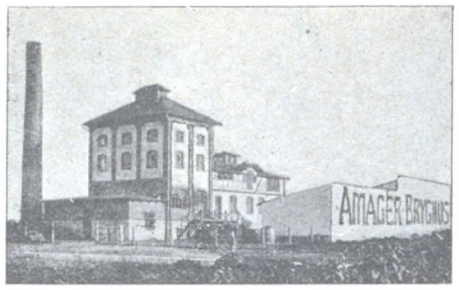

Amager Bryghus.

aabnedes 7. Juni. — Borgerrepr. behandler Magistratens Forslag om Forbindelsesbygn. mellem Pavill. paa Sundby Hospital. — Der anbringes et brunmalet, højt og forsvarligt Træstakit, der beskytter Vor Frelsers Kirkegaard mod de mange Hunde. — Ejendomsretten til Lergravsterrænet ved Sundbyøster Remisse bliver ved Dom tilkendt Hartkornsejerne i S. Ø. — I Juli meddeles, at »Alhambra« har udvidet de norske Fjelde i Etablissementet og har faaet Teaterbevilling. — A/S. Amagerbro søger Bevilling til Anlæggelse af et Forlystelsesetablissement. Areal 10 Tdr. Land. Holmblads gamle Have og tilstødende Areal agtes aabnet 1910. — Gdrf. Lykkeshøj fordeler 9½ Tdr. Land i 44 Parceller. Arealet købtes af Gdr. J. Ole Jacobsen, SØ. — A/S. Hveensvej sælger en stor Grund ved Middelgrundsvej. — A/S. J. N. Drejer & Co. standser paa Grund af Byggemisèren. — Snedkerm. C. Christiansen og Borgm. Marstrand bliver Medl. af Komm. for Expropriation af Jord til Kloakanlægene i Sundbyerne. — Kbhvns. Kirkefond køber 3000 Kv.-Al. Grund i Holmbladsgade for 27,500 Kr. til Opf. af et Menighedshus.

1909. Ved Lov af 30. September 1909 blev der givet Adgang til Demarkationsservitutens Ophævelse. Afgiften var Halvdelen af den Sum, Værdiforøgelsen androg. — Statsprøveanstalten paa Amager Boulevard, stiftet af Dansk Ingeniørforening og med Statsstøtte, overgik ved Lov af 30. April til Statsdrift.

1910. Byggeforeningen »Broderskabet«, stiftet Marts 1903, paabegynder Opførelsen af 48 Ejendomme (Krudtmøllegaards- og Ahrenkildes Alle). — Statens Serum Institut (oprettet 1901) udvides ved Lov af 1. April (Arkitekt A. Clemmensen).

1911 approberedes Gadeplaner for A/S. Amagerbros Grunde vest for Amagerbrogade. — Københavns Sporveje overtages af Københavns Kommune 1. August.

1912 opførtes »Hollænderhus« i Svinget. — »Skrædderens Hjørne« blev nedrevet og Ejendommen Amagerbrogade 120 (Hj. af Englandsvej) opførtes af Tømrermester Einar Jørgensen, fuldførtes 1913.

1913 opførtes »Haabet« og »Tylvten«. — Tømrerhandler Hammers Bygning flyttedes tværs over Amager Fælledvej til sin nuværende Plads. Bygningen er opført 1904, dens Vægt var beregnet til 100,000 kg. Flytningen foretoges af Tømrermester Carl Dirchsen. — Den gamle Skole paa Øresundsvej 33 nedlægges. — Parcelforeningen »Gylfe« stiftes. — Grønttorvet ved Vendersgade indrettes til betalte Stade- og Holdepladser.

1914 opførtes »Borgerbo«. — Holmblads Limfabrik (Ejd. Amagerbrogade 5) blev nedrevet for at Carl Lunds Gade kunde føres igennem til Amagerbrogade.

1915 approberedes Gadeplaner for A/S. Amagerbros Grunde øst for Amagerbrogade. — 31. Marts nedlagdes Bommen (oprettet 1790). — »Lykkens Prøve«, Amagerbrogade 7, blev nedrevet.

1916. Holmblads Forvalterbolig, Amagerbrogade 3, blev nedrevet og Ejendommen, hvor nu »Nolfi« har Lokaler, opførtes. — Teaterdirektør Carl Thomsen overtager »Røde Kro«.

19'8 blev Ejendommen »Bon Esperance«, Amagerbrogade 14, nedrevet. — Parcelforeningen »Møllely« stiftes. — 2. Marts henflyttedes St. Johannes Stiftelsens Arbejdshus til Sundholm. — Ejendomsakt. »Hiem« (stiftet 1916) køber Ejd. Ungarnsgade 18 med 90 2-Værs. Lejligheder. — Ved Lov af 4. Novbr. stadfæstes Sundhedsvedtægt for Staden.

1919. En Svinestald opføres paa Sundholm, beregnet for 1000—1100 Svin.

1920. Sundby Kirkes 50 Aars Jubilæum 11. December. — Folkeregistrene oprettes ifl. Bekendtgørelse af 9. April og Lov af 15. April 1921.

1921. I 1921 er Folketallet for Amagerbro Kvarter steget til 7757 (1901: 151; 1906: 254; 1911: 3692 og 1916: 4979). — »Kongelundsvejen« fra Mejlgaard til Kongelunden anlægges. — Lov af 6. Maj paabyder »Rottekrigen«s Begyndelse. — Den kgl. Mønt paa Amagerboulevard paabegyndtes og fuldførtes Aaret efter.

1922. »Markmandshuset« paa Kløvermarksvej blev nedrevet i December Maaned. — »Møllegaarden« i Etatsraad Holmblads Have ved Amagerbrogade blev nedrevet. — I København er 668,800 Indbyggere og 191,435 Lejligheder. Kommunen opgiver, at der er 8400 Husvilde.

1925. K. F. U. M.s Bygning tages i Brug og Sundbyernes Postkontor henflyttes hertil.

I. P. JENSEN'S
EDDIKE- & SENNEPSFABRIK

SPECIALITET: ST. MARTIN EDDIKE
SENNEP I SPANDE OG KRUKKER
SAMT SENNEPSMEL I DAASER

TELF. AM. 157. LIFLANDSGADE 15.

De kan betale, som det passer Dem.

Indregistreret Varemærke.

Nye Dame- og Herrecykler fra 90 Kr.

Cyklefabriken
Stjerneborg,
V. Jørgensen,
Amagerbrogade 163
Telf. Amager 366 & Amager 842 y.

Leverandør til Vare- og Landbrugslotteriet.

Telefon Amager 2106. Telefon Amager 2106.

B. P.

Bernhard Petersen's
Kleinsmedie.

Alt i Branchen.
Nyt & Reparationer af enhver Art.
Spec.: Plade- og Vinkelarbejde.
Brigadevej 47, Sundby.

Emil Behrendt,
(forhen Olaf Thykier)
Bog- og Papirhandel,
Amagerbrogade 58.
Telf.: Amager 15.
Bøger — Fotoartikler — Æskepost — Noder
Protokoller — Fyldepenne
Papir — Kontorartikler — Ugeblade.

H. HANSEN.
Glarmester og Rammefabrik.
Belgiensgade 2 (ved Sundby Apothek).
Specialitet:
Indramning og Montering af Broderier samt Skærme.
Telefon: Amager 599 x.

A. SØGAARD'S DAMPVASKERI

Rodosvej 6 Telefon Amager 3690

Filialer: Sct. Annagade 16

Amagerbrogade 121 Telf. Amg. 221 x.

Torvegade 10 Telf. Amg. 5261 v.

Husholdningsvask 4,50 Kr. Snesen

Sækkevask: en stor Sæk, Indhold 100 Stk. *kun hvidt*, 11 Kr., en lille Sæk, Indhold 50 Stk. *kun hvidt*, 6 Kr., damprullet.

Gardinvask - Fineste Vask af Manchetlinned.
Nænsom Behandling af Tøjet.
Omhyggelig Ekspedition. Bil overalt.

Statsanstalten for Livsforsikring

(Hovedagentur)

R. H. ELMTOFT

Carl Lundsgade 28

Telefon: Amager 3950.

Alle andre Forsikringer tegnes til Forsikrings-Aktieselskabet **Absalon.**

Sundby Maskinsnedkeri

Hessensgade **Telf. Amg. 47**

A/S Stukfabriken „Danmark"

(H. C. Carlsen)

Tingvej 97

Grundlagt 1907. Telf. Amager 1477.

anbefaler sig med alt inden for

Gibs- og Cementstukkatur til Bygninger

Betonstolper, Slaggeplader og Trappetrin.

P. Dirksen & Søn

Snedkermestre.

Maskinsnedkeri

Samosvej 1.

Telf. Amager 1588. — Privat Amager 4213.

Bopæl: **Persiensvej 11, Sundby.**

Sundbys Kirker.

Sundby Kirke indviedes 11. December 1870, dens Opførelse havde varet 1 Aar, idet Grundstenen til Alteret nedlagdes 6. Decbr. 1869. Tidligere maatte Beboerne i Sundbyerne tage den lange Vej til Taarnby Kirke.

Sognepræst *Gustav Adolf Schneekloth*, R. af D., der har været Præst ved Sundby Kirke siden 1890, er født 5. Juni 1853 og har gennem sin mangeaarige Gerning mere end nogen anden lært Sundbyernes Befolkning at kende og fulgt Byernes Udvikling.

Ved Kirkens 50 Aars Jubilæum i 1920 holdt Sognepræst Schneekloth en Tale, der giver et interessant Billede af Sundbyerne i de forløbne Aar; vi skal her gengive en Del af Talen:

„I Sundby Kirkes Præsteværelse hænger et Billede af Kirken, som den var for 50 Aar siden, og alene dette Billede viser os den mægtige Forskel mellem før og nu. Kirken ligger paa en aaben Mark og skilles fra Landevejen ved en aaben Grøft. Træerne udenfor Kirken, der nu næsten overskygger den, er ganske smaa, og Vedbenden er endnu ikke begyndt at beklæde dens Mure. Det er en landlig Idyl, der

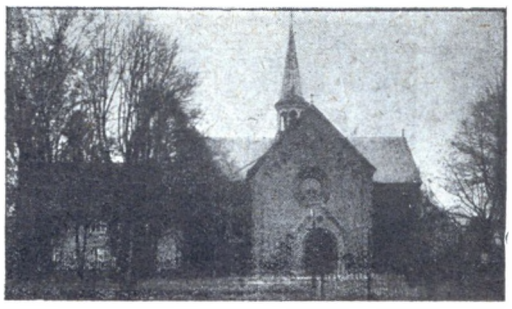

Sundby Kirke.

sikkert har været i Samklang med de daværende Forhold i Sundbyerne, der kun bestod af to Landsbyer, Sundbyøster og Sundbyvester, beliggende paa hver sin Side af Landevejen, tilsammen med ca. 9000 Indbyggere, der væsentligst var Arbejdere fra de Fabrikker, der allerede den Gang var lagt herude, en ganske vist stor Landsby, men med en meget spredt Bebyggelse. Københavnerne kendte nok Amagerbønderne, der forsynede dem med Grøntsager, men det Land, hvorfra de kom, var et terra incognita, et ukendt Land, og kun Kongelunden var kendt af Navn. Og saaledes har det været gennem mange Aar, og uagtet jeg selv er indfødt Københavner og endda havde gaaet til Præsten paa Christianshavn, havde jeg aldrig været paa Amager, før jeg blev Præst herude, ja, en theologisk Professor, som vilde besøge mig, sejlede til Dragør for at finde mig i Sundby, unægtelig en lille Omvej.

Nu kender alle Sundby. — — Det er en rivende Udvikling, der er sket i disse 50 Aar, og der har været krævet et stort Arbejde fra Kirkens Side, for blot nogenlunde at følge med i denne Udvikling.

Beboerne havde en halv Mil til deres Kirke og Præst i Taarnby. Vejene var daarlige, ja, en Præst fra den Tid skriver, at i fem Dage var det paa Grund af Snefald umuligt at befare disse Veje, og selv om adskillige kristelige Vakte fandt Vej til de københavnske Prædikestole, for at høre Grundtvig, Frimodt eller Blædel, saa var de kirkelige Forhold alt andet end iyse, og Trangen voksede hos Befolkningen efter at faa sin egen Kirke.

Sundby var et Anneks til Taarnby, først i 1878 blev Sundby udskilt fra Taarnby som et særligt Sogn. Et Areal blev udlagt til den nuværende Kirkegaard, der blev indviet 1. Oktober 1872, men flere Gange senere er udvidet, og et Ligkapel blev bygget paa Kirkegaarden.

Den første Sognepræst var Pastor Bertelsen, der senere blev Provst i Helsingør; han virkede her i 5 Aar, og ved sit stilfærdige, inderlige og troværdige Vidnesbyrd samlede han mange Mennesker i Kirken. Efter ham kom Pastor la Cour, der med sin veltalende og kraftige Røst, der næsten var for stærk til den lille Kirke, og ved sin noble og aabne Færd troligt gik i sin Forgængers Spor. Fra 21. Marts 1890 har jeg været Kirkens Sognepræst. Kirkens første Værge var Etatsraad Holmblad, der i 20 Aar var Kirkens trofaste Ven og Sognets Velgører; derefter kom Grosserer Carl E. Petersen, og siden Novbr. 1898 Kancelliraad H. A. Busch, der saaledes i 22 Aar med stor Dygtighed har varetaget denne Gerning, for hvilken Kongen ogsaa har vist ham sin Paaskønnelse ved i Anledning af Kirkens Jubilæum at udnævne ham til Ridder af Dannebrog.

En hel Hær af Præster har bistaaet Sognepræsten gennem disse mange Aar.

Kirkebetjeningen blev i Begyndelsen ydet af Sognets Lærere, der ligesom paa Landet var Kirkesangere. Organist Foss har med stor Dygtighed spillet Kirkens udmærkede Orgel fra Aar 1901.

Det er en stor Skare, der har været med i Kirkens Arbejde gennem disse mange Aar, og som Kirken staar i Taknemmelighedsgæld til, ikke mindst til den store Kreds af troende Mænd og Kvinder, der hver paa sin Plads i Menighedsplejen, i Søndagsskolen, i Blaa Kors, i Ungdomsforeningerne, i Syforeningen, i Bladuddelingen og blandt de Gamle har taget en stor og velsignelsesrig Virksomhed op.

Dette har ogsaa været nødvendigt, særlig i Kirkens første Tid, thi selv om Kirkebesøget har været ret godt gennem Aarene, var de kirkelige Rammer, i hvert Fald for 30 Aar siden, alt andet end skønne. Alle kirkelige Forretninger blev henlagt til Søndagene, thi Folk havde ikke Tid til at forsømme deres Arbejde om Hverdagene, og Følgen heraf blev Bunkebryllupper og Massebegravelser af Børn. Jeg har ofte haft 6 Brudepar knælende for Alteret, jeg har endogsaa døbt 28 Børn paa en Gang, og adskillige Gange har jeg haft 8 Barnekister staaende foran mig. Børnedødeligheden var meget stor paa Grund af de lidet hygiejniske Forhold, og Mælken fra Høkerens Disk virkede om Sommeren som Gift paa Børnene, og Tallet paa Hjemmedaab var meget stort. Det var lidet lysteligt sent paa Aftenen at blive kaldt ud paa Køhlertsvej, som Holmbladsgade den Gang kaldtes; ingen Lygter, store, aabne Grøfter og ikke altid fredelige Bøller. Og dog er jeg aldrig bleven forulempet, og Befolkningen stod i det hele velvillig overfor Kirken og dens Gerning. Jeg har i de mange Aar mærket meget lidt til det Præstehad, der siges at have været i adskillige Arbejdersogne. Fattigdommen i de usle Boliger var sørgelig, og jeg mindes endnu en Sygeberettelse i et Hjem, hvis eneste Indbo var en Jernseng med Halm og Klude og en Rest af en Stol, der maatte tjene som Alter, og dog kastede den Frelser, der lod sig føde i den fatti-

Søger De noget virkeligt godt indenfor Møbelbranchen

husk da, at jeg gerne staar til Tjeneste med Tilbud. — Enhver Ordre udføres præcis og omhyggeligt.

POUL PII JOHANNESSEN, Frankrigsgade 74. Telf. Amager 5598.

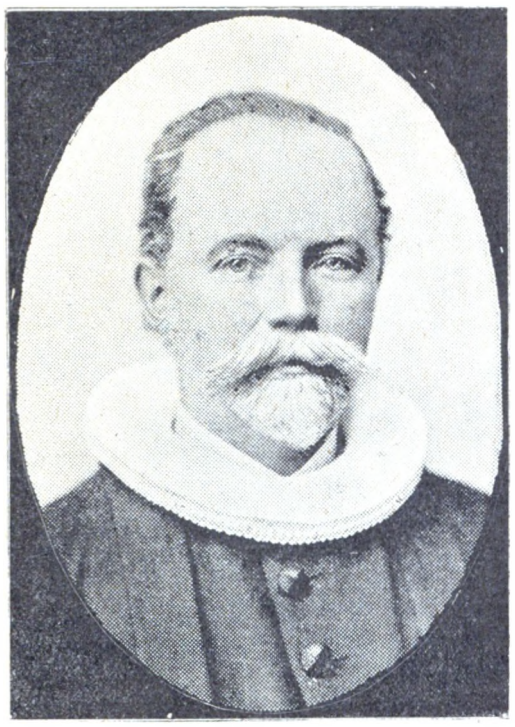

Sognepræst G. A. Schneekloth. R. af D.

ge Stald, sit Lys ind i denne Elendighed, og en troende Sjæl gik fra dette Mørke ind i Lysets Boliger.

Det var en knugende Fattigdom, der den Gang tyngede de mange smaa Hjem i de ofte saa usle Boliger, og Midlerne til at lindre Nøden flød ikke saa rigeligt som nu. I 1890 begyndte vi en Menighedspleje, der i de Tider var noget ret nyt. Den begyndte i beskedne Kaar med at indsamle gamle Klædningsstykker, der blev syet om af travle Hænder og givet de Fattige, og endnu virker flere af de Kvinder, der har været med fra den første Tid. Efterhaanden voksede ogsaa de andre Menighedsarbejder op, som nu kendes i alle Sogne.

Det var Københavns Kirkefond, som ved sin velsignelsesrige Gerning rakte os en hjælpende Haand i disse triste Forhold, idet Nathanaelskirken i Holmbladsgade indviedes i 1899 og Filipskirken paa Kastrupvej i 1907, saa nu er der i Sundbyerne 4 Sogne med 9 Præster, og dog er Sundby Sogn med ca. 18,000 Mennesker, med sit store Antal af kirkelige Forretninger og de mange, der har løst Sognebaand dertil, altfor stort og trænger snart igen til en Deling.

Kærlige Hænder har i de mange Aar skænket Kirken gode Gaver, og det vil her være umuligt at nævne dem alle. — — —

I 1902 blev Sundby Sogn indlemmet i København, og i samme Aar indviedes vort store og smukke Menighedshus af Biskop Rørdam. — — — Endelig blev Kirken i 1908 fuldstændig restaureret, og elektrisk Lys blev indlagt, og nu staar den som en af de hyggeligste blandt de mindre Kirker i vor Stad og benyttes overordentlig meget.

I det ydre har Befolkningen skiftet Karakter. Ved Kirkens Indvielse vakte den sidste Amagermand i Nationaldragt og med Sussebukser stor Opsigt, men Kvinderne bar gennem mange Aar deres nationale Klædedragt, og jeg har haft adskillige Bryllupper, hvor Bruden bar denne skønne nationale Brudedragt, iført det gamle Smykke „Sølvet“„ der blev udlaant fra Taarnby Kirke. Alle Kvinderne var i deres brogede og kostbare Dragter, og ogsaa enkelte unge Piger har jeg konfirmeret i Amagerdragt, men nu er det kun en Saga, og i den Henseende mærker vi ikke ret meget til, at vi er paa Amager, selvom der endnu findes dem, der er amagerklædte.

Kirkens Klokker har ikke nogen skøn Klang. Den store er af Staal, og selv om vi har faaet anskaffet en mindre af Malm, trænger vi dog til Klokker med mere dragende Røst, men Kirkens Taarn kan ikke bære større Klokker, ellers havde vel ogsaa kærlige Hænder skænket os dem.

Og dog har disse Klokker gennem 50 Aar kimet den store Glæde ind og samlet store Skarer om Ordets Forkyndelse og Nadverbordets Velsignelse i vor lille hyggelige Kirke. Glade og lyse Sind har den rummet, baade ved Daab, Bryllup og Konfirmation, men ogsaa mange Taarer har der været fældet i den ved de Dødes Baarer — ja, der er mange, der har Minder fra Kirken, baade lyse og trange, men det er min Forvisning, at ogsaa mange derfra har hentet Lys og Trøst, Kraft fra Gud til at leve og til at dø. — — —“

— — —

Naar vi her bringer en saa fyldig Omtale af Sundby Kirke — skildret af dens elskværdige og afholdt Sognepræst — er det, fordi denne Kirke og den Gerning, der er øvet herfra, har sat sit store Spor i Sundbyernes Aandsliv. Sundby Kirke er Moderkirken, og fra Sundby Sogn er efterhaanden udskilt flere Sogne. Først udskiltes Nathanaels Sogn og senere fulgte flere efter.

*

Nathanaelskirken i Holmbladsgade indviedes 19. Marts 1899. Kirkens Arkitekt var Thorvald Jørgensen. Ejer og Patronat: Det københavnske Kirkefond. Sognet omfatter den nordligste Del af Sundbyerne fra Brigadevej til Hollænderdybet og fra Amagerbrogade samt Holmbladsgade Kvarteret. Sognepræst: *Th. Lomholt-Thomsen.*

*

Filips Kirke ved Kastrupvej, indviet 27. Oktober 1907 som midlertidig Sognekirke. Den nuværende nye Kirke opført 1924—25. Sognepræst: *N. L. K. Pontoppidan.* Til Kaldskapellan udnævntes 23. Aug. i Aar Pastor *Tage Schack.*

Sognet omfatter den Del af Sundbyerne, som ligger Øst for Amagerbrogade og Syd for Øresundsvej.

*

Alle Helgens Sogn oprettedes 3. November 1924 og er udskilt fra Nathanaels og Sundby Sogn. Sognet begrænses af Sundbyøsterboulevard, Holmbladsgade, Mecklenborggade, Frankrigsgade og Øresundsvej. Den 13. September 1925 indviedes den opførte Kryptkirke. Sognepræst: *C. Nedermark,* præsteviet Medhjælper: *Pastor Hvidberg.*

Sundby Hospital ved Kastrupvej er opført af Taarnby Kommune 1894 som Arbejds- og Forsørgelsesanstalt, blev i Løbet af 1902 af Københavns Kommune fuldstændig omdannet til Hospital. Arealet udgør omtrent 50,000 Kvadratalen; foruden Sygebygningerne er der Administrationsbygning, Kedelhus, Kulhus og Lighus. Hospitalet er flere Gange udvidet. Den smukke Have er blevet mindre ved Kastrupvejens Udvidelse.

P. W. JACOBSEN & SØN

TRÆLASTHANDEL

CARL LUNDSGADE KØBENHAVN C.

GRUNDLAGT 1824

TELEFONER: 7171 - 7170 - 7169

JENSEN & MØLLER

Aktieselskab

Dronningensgade 73—75—77.

Chokolader Biscuits

Drops Kiks

Konfekturer Vafler

Forlang vore første Klasses Fabrikata hos de Handlende.

Aage Steenberg

Juvelér og Guldsmed

Privat: Heklas Alle 11 Amagerbrogade 47

Telf. Am. 5396 y Telf. Am. 376 y

Forskøn Figuren. **Prøv**

mine specielt forarbejdede Corsetter for **svære Damer**. Glimrende Pasform, som giver selv den vanskeligste Figur en smuk Form. — Syes i prima stærke Stoffer med bedste Fjederindlæg — høje og lave Façoner.

Stort Udvalg — Rimelige Priser

Alma Nielsens Corset-Atelier

Amagerbrogade 69 — Tlf. Amager 1151 y

J. Larsen, Maskinsnedkeri og Listefabrik, Middelgrundsvej 3

er flyttet fra Brigadevej 3 til

Stort Udvalg i kelede Lister — Færdige Døre og Vinduer. — **Alt Materiale modtages til Forarbejdning.**

Sundby Paraplyfabrik

ved

Edv. Gregersen,

Amagerbrogade 63.

Etableret 1898.

HAFNIA-ØL

fyldigt, holdbart,

velsmagende.

Forhandles overalt i Sundbyerne.

SPAREKASSEN FOR KJØBENHAVN OG OMEGN

STIFTET 1820

AMAGER AFDELING

AMAGERBROGADE NR. 69

L. C. Jensen.

Skrædderetablissement.

Største engelske Klædelager

Fineste Pasning

Billigste Priser!

51, Amagerbrogade 51.

Teater Cafeen.

(Syven).

Amagerbrogade 34.

Servering til Kl. 1.

Arbejdernes Fællesbageri

Nannasgade 5

leverer Byens bedste Brød.

Mel fra eget Mølleri.

Ca. 900 Udsalgssteder. Leverandør til Hospitaler.

Telefon Taga 45.

Skoleforholdene.

Fra Aar 1500 til 1600 bestod Almueundervisningen i, at Degnene forelæste, hvad der skulde læres. Hele Undervisningen indskrænkede sig til Religionsundervisning, de ti Bud, Troen og Fadervor, som Børnene sagde efter, indtil der hang noget ved. Da Fr. IV i 1721 oprettede 240 Skoler paa Kronens Gods, kom Amager ikke i Betragtning, men i Taarnby Sogn havde man langt tidligere søgt at give Ungdommen nogen Undervisning. Man holdt i hver By en Skolemester til Børnene.

I Amager Birks Tingbog omtales 1623 Peder Thillofsen som „schollemesteren, som her paa Landet leser for Børnene", 1683 nævnes i Sundbyvester Jørgen Skolemester, 1692 Jens Hansen og i 1730 dør Jacob Jensen, Skolemester i SV.

Den første Skole oprettedes i Sundbyvester 1688, to Aar senere flyttedes den til Sundbyøster, hvor den til ca. 1800 var Fællesskole for begge Bydele. 1718 nævnes Matr. Nr. 10 a, Øresundsvej, som Skolehus.

Skolen fik næppe Betydning før Fr. IV's Tid. Kun faa af Bønderne lod endnu deres Børn undervise. „Den lærde Amagerdegn", *Jochum Halling*, der i 33 Aar (fra 1704—1737) var Sognedegn, ligger begravet paa Taarnby Kirkegaard.

1735 indberetter Jochum Halling om Scholeholderne i Taarnby Sogns 7 Byer. Vi skal heraf kun gengive det, der angaar Sundbyerne:

„I Sundby-vester er Knud Jensøn; ham skaffer Byen et Huus at være i med Hustru og Børn, hand nyder ugentlig 3 Skilling af de Børn, enhver som lærer at læse, og 4 Skilling af dem, som tillige skriver og regner, og ej videre med Kost eller anden Ophold. Tallet paa Børnene er uvist, ligesom nogle voxer til, saa gaar andre af, naar de ere komne saa vidt, at de have været til Guds Bord, længere vil Forældrene ej undvære dem fra deres iidelige og paatrængende Arbejde. Hand har været her Landet i de første 16 Aar, nu i den 3die Bye.

I Sundby-øster er Maths. Jensøn, hand har selv skaffet sig et Huus med sin Ungdom at samles i, hand har Hustru og Børn og er accorderet med Bye-Mændene ligesom den forrige, om 3 à 4 Skilling ugentlig for hver Barn."

Indberetningen slutter med at oplyse, at Forholdene har været saadan i de 32 Aar, siden Halling blev beskikket.

Mangel paa ordentligt Skolemateriel og daarlig Løn til Skoleholderne bevirkede, at man havde vanskelig ved at skaffe tilstrækkelig dygtige Folk. Men alle Datidens Beretninger om Skoleforholdene er dog enige i, at Skolens svageste Punkt var Børnenes hyppige Forsømmelser. Skolegangen var saa at sige kun regelmæssig det første Par Aar af Børnenes Skoletid fra 6—8 Aars Alderen, da Børnene endnu ikke kunde gøre Nytte i Hjemmene. Samt et Aars Tid før deres Konfirmation, for at de kunde indhente noget af det forsømte.

Biskop *Balle* skriver i sine Dagbogsoptegnelser om sine sidste Visitatsrejser i 1799 og 1805 om Skolevæsenets Tilstand paa Amager: *Sundbye-Wester Skole*: En god Del Børn var forsamlet. Ikke faa havde lært Lærebogen og svarede med god Forstand saavel som af Catechismos. De vidste noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer af den nyeste Psalmebog. Ogsaa læste de vel i Bog. Skoleholder Holm underviser ret vel og catechiserer gandske godt.

Sundbye-Øster Skole: Børnenes Antal var ikke stort og heller ikke havde mange gjort Fremgang i Lærebogen, men adskillige svarede dog vel deraf saavelsom af Catechismus. Med Boglæsning gik det for nogle ikke ret færdigt. — — Skoleholder Bidstrup var syg. Han er nu gammel og begynder at kiendes.

3. Maj 1805. *Øster-Sundbye Skole*: Skolelærer Bidstrup, ustuderet, en gammel Mand, næsten affældig, behøver Medhielp, kan dog ret vel catechisere, og lærer Børnene godt at læse i Bog, synger ogsaa temmelig vel, saavel som Børnene. — — I Boglæsning havde de fleste god Øvelse og viiste Fasthed i Stavning. 17 lærte at skrive. Kun 2 regnede. Landkort over Fædrelandet var ikke ubekendt. — — —

I 1812 nævnes Seminarist Jens Nielsen fra Brøndbyvester som Lærer ved Sundbyøster Skole. Skolen havde da 120 Elever. Det nævnes, at Forsømmelserne er store. Til en Eksamen vovede endog 21 Elever at udeblive.

Først ved Skoleloven af 1814 førtes Almueskolen ind i de Baner og fik den Form, hvorunder den har været kendt af en stor Del af det nulevende Slægtled her i Landet.

Skolen ved Kirkevejen i Sundbyvester ombyggedes i 1849. I 1863 byggedes en ny Skole i Sverrigsgade. Den gamle brugtes indtil 1891, da Centralskolen ved Øresundsvej toges i Brug af begge Sundbyerne. Derefter indrettedes den gamle vestre Skole til et kommunalt Børnehjem, som bestod til 1897.

Aar 1878 byggedes en Skole paa Østergade (nu Frankrigsgade) med 7 Klasseværelser samt Arkiv for Taarnby Sogneraad. Skolen blev udvidet i 1900.

Allerede Aaret efter Sundbyernes Indlemmelse udvidede Københavns Kommune Skolen paa Øresundsvej med en ny og større Skolebygning. Ret hurtig efter fulgte Opførelsen af Østriggades, Sundholms, Sundbyøster Skole paa Smyrnavej, Sundbyvester Skole ved Sundholmsvej og Skolen ved Lergravsvej. Elevantallet er over 4000 Børn og ca. 250 Lærere og Lærerinder foruden Inspektører og Viceinspektører underviser ved Skolerne herude.

— — —

Af private Skoler skal nævnes Klaumanns Skole i Frankrigsgade og Neves Skole paa Øresundsvej samt Engeline Hansens og Fru Bertelsens Skoler. Som en Fællesskole for Piger og Drenge under Navn „Sundby højere Almenskole" blev disse 4 Skoler samlet under ét i Neves Skole efter at Skoleringen havde købt dem, Bestyrer var K. de Klaumann. 1. August 1919 overtoges denne Skole af Kommunen. I 1920 oprettedes Gymnasieklasser, og Skolen fungerer stadig som Fællesskole for Drenge og Piger.

X.

Svaneleje- eller Rødegaard

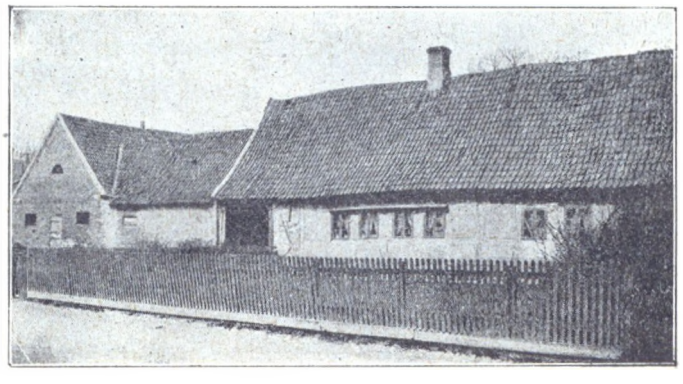

betegnes som Gaard Nr. 11 i S.-Ø.; ejedes 1660 af Brygger og Borger paa Christianshavn Madtz Brögger, nogle Aar senere af Peiter Byrting, der synes at have faaet Krobevilling. Gaarden benyttedes vistnok allerede paa den Tid til Bedested, den har oprindelig været ret stor, men der er i Aarenes Løb mange Gange solgt Jord fra den. 1830 havde Gaarden 35 Tdr. Land. Der tilhørte da en stor og smuk Have (2 Tdr. Land) med en stor Dam, »Svanedammen«, og flere hundredaarige Frugttræer. Den her afbildede Bygning ud mod Øresundsvej stammer vistnok fra Tiden straks efter Svenskekrigen.

Retsforholdene

paa Amager hørte indtil 1416, da Kronen overtog Øen, under Kirkens Love. Øens Værneting var Københavns Byting, som ogsaa hørte under Bispestolen.*) Hvornaar *Amager Birk* er oprettet lader sig ikke paavise; mulig er det først sket under Kong Hans. Vi finder det først nævnt 1493, da Kongen lod optage Thingsvidne om Kronens Ret til Øen. 1496 nævnes det „Amagerlandtzting" med Anders Ipsen som Tingfoged. Thinget havde „fijre Tingstokke", holdt af 4 Meddomsmænd, der repræsenterede Øens samtlige Byer, det dannedes desuden af 12 af Øens gode Mænd (Stokkevidner), der gav Retsafgørelsen deres Sanktion og vidnede paa dens Lovgyldighed.

Tingstedet har sikkert været paa selve Øen. Senere var Taarnby Rettens Sæde. Da der fra Begyndelsen ikke fandtes Selvejerbønder paa Amager, har man mulig af den Grund taget en Mand udefra til Tingfoged. Men man fandt Raad derfor ved at skænke den Mand, der paatog sig Rettens Pleje, sin Gaard kvit og frit.

Retsvæsenet i de danske Byer udskiltes, da Hollænderne indførtes og fik deres egen Rettergangsmaade, af det gamle Amager Birk og kom til at danne en egen Jurisdiktion: Taarnby Birketing. Dette sorterede under Lensmanden og styredes først af en Tingfoged, senere kaldtes han Birkefoged og der fordredes en mere retslærd og studeret Mand til at indtage Stillingen.

Tingfogden var, som Sognets verdslige Overhoved, en betydelig Person, der baade kunde læse og skrive, hvad der paa hin Tid var ret ualmindeligt. Desuden maatte han selvfølgelig kende de gamle Love og Forordninger, som Kongerne og Rigets Raad foreskrev. En vigtig Støtte havde han iøvrigt i Tingskriveren, der medunderskrev paa Domme og Retsafgørelser. Som Tingfogeder nævnes 1548 Henrik Koltermann, Sundbyøster, 1585 Peder Holst, Skelgaarde, 1611 Oluf Hansen, Sundbyøster, 1619 og 1634 Hans Poulsen, Viberup.

Efter Christianshavns Anlæg indtraadte den Forandring, at Tingfogeden udnævntes som Birkefoged og han blev tillige Byfoged paa Chr.havn. Denne Ordning varede fra 1634—1685. 1662 befalede Kongen, at der skulde oprettes faste Tinghuse og Retsteder i alle Sognebirker.**) Tingstedet flyttedes senere til Sundbyøster (1700) paa Svaneleje- eller Rødegaard. hvor det var til 1742.

Retssager, der paadømtes, kunde appelleres til Sjællands Landsting som højeste Instans. naar de gjaldt Liv, Ære eller Gods.

Ved kgl. Reskript af 29. April 1818 stadfæstedes Beslutning om, at hele Amager og Saltholmen skulde udgøre et Birk. 19. Decbr. 1821 traadte Amager Birk i Virksomhed. Tingdag var Torsdagen. Den første Birkedommer var Prokurator Lauritzen, hvorefter fulgte Kancelliraad J. C. von Osten, W. Petersen, Dahlerup og Øllgaard.

*) Chr. Nicolaisen: Amagers Historie I, 97, sen. II,68-69.
**) Sæl. Tegn. 36.3 63.

Politiet.

I 1870 var der en følelig Mangel paa Ordenspoliti i Sundbyerne. Taarnby Sogns folkelige Forening udgav „Communal-Tidende"; i denne finder vi en Omtale af Forholdene herude:

„Allerede en løselig og aldeles teoretisk Betragtning af Forholdene synes os at gøre det klart, at to Politibetjente her paa Øen er en al for ringe Hjælp for Dommeren til at paasee og vaage over Orden og Ro. Det er jo en bekjendt Sag, at alene Befolkningen i Sundbyerne i den sidste Snees Aar er voxet med over hundrede Procent, og udgjør nu 5 a 6000 Individer, men hvor i Danmark findes vel en Kjøbstad med en lignende Folkemængde, som ikke har den dobbelte eller tredobbelte Politistyrke? Og dog synes Forholdene i Sundbyerne at maatte være mere mislige i mange Henseender end noget andet Sted; thi Hovedstadens umiddelbare Nærhed og det derinde i de sidste Aar fortrinligt ordnede Politivæsen gjør, at ikke alene en stor Deel af Fattigdommen, men ogsaa af Lasten søger Tilhold udenfor dens Grændser, og

Politiassistent **Christian Hald**
var fra 1899 Assistent paa Strandgades Politistation. Hald var født 4. November 1864 og var Herredsfogedsøn fra Nibe. Chr. Hald blev Student 1883, cand. jur. 1889, blev 15. Februar 1889 ansat ved Københavns Politi. Udnævntes 23. Januar 1895 til Politiassistent. Fra Indlemmelsen og indtil 23. November 1915 Politiassistent i 4. Kreds (Sundbyerne). I Politiassistent Chr. Hald, der afgik ved Døden den 30. Oktober 1920, bevarer vi Mindet om en elskværdig og imødekommende Embedsmand.

naturligvis helst søger derhen, hvor det, den forstaaer ved Frihed, er mest tilstede."

I 1877—81 var der 4 Politibetjente i Sundbyerne. Den første Politistation var beliggende i en Ejendom paa Amagerbrogade overfor Sundby Kirke, og dens Lokaler laa „over Gaarden". I 1881 udvidedes Styrken til 9 Mand og Overbetjent Walter. I Kurlandsgade 2 (tidligere Absalonsgade) fik man bedre Lokaler til Stationen; her havde Politiet til Huse indtil Indlemmelsen i 1902, da det københavnske Politi installerede sig i Murciagade.

Den ret betydelige Udvidelse af Politistyrken i 1880erne skyldtes formentlig, at Vægtervæsenet afskaffedes, og Politiet overtog Afpatrouilleringen. Men Bølleuvæsenet angives ogsaa som Aarsag til Udvidelsen.

Paa Blegdamsvej havde Amager Birk Tingsted sammen med andre Birke i Københavns nærmeste Omegn. Af større Retssager skal nævnes fra 1890erne en Række Ildspaasættelser. Hver anden Tirsdag Aften eller Nat var der i ret lang Tid Ildebrand, snart her, snart der i Sundbyerne. Mistanken blev rettet mod en bestemt Person, der var arresteret 1 Aar. Ved Underretten blev han dømt, men Overretten vilde ikke stadfæste Dommen.

— — —

Ved Sundbyernes Indlemmelse under København den 1. Januar 1902 blev undertegnede, der var Overbetjent paa Politistationen i Pile-

Vilh. Hansen
Amagerbrogade 118
Altid friskkærnet Smør og Margarine.
Grundlagt 1897. Telf. Amager 92 y.

OSCAR SVENSTRUP
Stenhuggeri — Billedhuggeri
Specialitet: Mindesmærker & dekorative Arbejder.
Amagerbrogade 110. — Telefon: Amager 801.
Gravmonumenter og Plader i Granit, Marmor, Kalksten og Sandsten m. m.
Vor Tegner er gratis til Tjeneste med Tegninger og Tilbud.
Reparationer udføres.

Om Hjørnet
i Sverrigsgade I købes
Møbler
bedst og billigst.
Rimelige Betalingsvilkaar
Chr. Kaae,
Snedkermester.
Telefon: Amg. 349 y. **Telefon: Amg. 349 y.**

BRUG KUN
mine besparende Gasapparater.
Gasovne paa Ratebetaling.
Joh. Hansen
„Sundborg"
Amagerbrogade 73 Tlf. Amager 274 y

C. C. Thode
Skrædermester
Stort Udvalg i færdigsyede Klædninger
Amagerbrogade 46
Telf. Amg. 349 x **Telf. Amg. 349 x**

Firmaet Th. E. Torp's Efft.
ved Louis Schytt
Bog-, Papir- og Musikhandel
(Grundlagt 1900)
anbefaler sit righoldige Lager af nye udkomne og ældre Bøger, Billed- og Børnebøger til enhver Alder og til alle Priser. — Bibler, Lommebibler og Salmebøger. Amatør-Album, Fyldepenne, Spillekort, Jettons. Musikalier etc.
Amagerbrogade 73 (Sundborg).
Telefon: Amager 137 y.

Prima Rullebrænde
faas hos
E. Andreasen, Englandsv. 18
Telefoner: Amg. 4373 & 2425.

E. BEHRENS
V. Bitsch Eftf.
Islandsgade 13
Telefon: Amager 1530.
Entreprenør og Tømmerhandel
Lager af nye og brugte Bygningsartikler.
Brændeskæreri.

CAFE DE PARIS
(HARALD RASMUSSEN)
AMAGERBROGADE 123
TELEFON AMAGER 462
Hyggelige Selskabslokaler

Sundby Vand- & Gasmesterforretning
H. Ahrensberg & Søn
Sverrigsgade 6. **Telefon Amager 177 x.**
Anbefaler sig med Vand, Gas, W. C. sanitær Indlæg og Kleinsmediearbejde.
H. Ahrensberg er den eneste Vandmester i Sundbyerne, der har Ret til at udføre Arbejde paa Københavns Vandforsynings Ledninger i Gader og Veje.
Specialitet stærke Skarnkasser, Kakkelovnsrør og Gelændere.
Overslag og Vejledning ydes uden Vederlag.
H. Ahrensberg & Søn.

Sundby Kaffehandel
Alfred Walther
55, Amagerbrogade 55
Grundlagt 1896 Tlf. Amager 131

stræde, forflyttet til den nyoprettede Politivagt i Murciagade Nr. 2 under 4. Politikreds, der forestodes af nu afdøde Politiassistent Hald.

Derefter forestod jeg Politivagten til den 29. September 1923 blev nedlagt, fordi 4. Politistation imidlertid var flyttet fra Strandgade Nr. 26 til Under Elmene Nr. 7, hvor den har central Beliggenhed, saavel for Christianshavn som for Sundbyerne.

Til sammen med mig at forrette Polititjeneste i det indlemmede Distrikt blev samtidigt forflyttet til Vagten 3 Inspektionsbetjente og 11 Politibetjente, og den 1. Septbr. 1916 blev denne Styrke forøget med 4 Politibetjente.

Det indlemmede Distrikt, der er 2538 Tdr. Land ca. 14 km² stort, havde ca. 26,000, nu ca. 60,000 Indbyggere. Ved Indlemmelsen var der i Sundbydistriktet 119, nu 293 Gader og Veje.

Polititjenesten i det indlemmede Distrikt var og er endnu noget forskellig fra Polititjenesten i det egentlige København, idet der i Indlemmelsesloven var forskellige Overgangsbestemmelser f. Eks. m. H. t. den off. Renlighed, Snekastning, Forhold vedr. Mark- og Vejfred, Landvæsen, Kreaturhold, Svin paa Losseplads, Sygdomsepidemier mellem Husdyrene, Afspærring af Lodderne ved Amager Fælleds Østgrænse ved visse af Hæren foretagne Skarpskydninger, hvilket alt Politiet maatte sætte sig ind i. Dette i Forbindelse med det faatallige Mandskab til Bestridelse af Tjenesten i det vidtstrakte Distrikt bevirkede, at Tjenesten for alt Politimandskabet blev mere anstrængende end i de indenbys Politikredse.

Da Københavns Politi den 31. Decbr. 1901 Kl. 12 Nat rykkede ind i det indlemmede Distrikt, var det ikke nogen venlig Modtagelse, vi fik. Der var nemlig foranstaltet en Festlighed ved den tidligere Jurisdiktionsgrænse „Bommen", hvor der foruden de gode Borgere havde samlet sig en Sværm af urolige Elemen-

Politiassistent **J. C. W. Norup,** R. af D. pp.
har siden 1. Novbr. 1886 været knyttet til det københavnske Politi; blev i 1893 forfremmet til Inspektionsbetjent, 1900 til Overpolitibetjent, 1914 til Politiassistent i Valby. 1. Januar 1916 overtog Politiassistenten Embedet som saadan for Christianshavn, Sundbyerne og Islands Brygge. I dette store og vidtforgrenede Distrikt har Politiassistenten vundet sig baade Borgernes og sit Personales Anerkendelse og Højagtelse for den rolige og dog bestemte Maade, hvormed han varetager sit Embede.

ter, saavel fra Christianshavn som fra det indl. Distrikt. Disse foranstaltede efter Festens Slutning en Del Optøjer, og ved Politiets Indskriden mod Sværmen blev vi flere Gange angrebet med Stenkast, og først henad Kl. 3—4 Fm. blev der Ro i Distriktet. Bortset herfra tror jeg, at Befolkningen saa ret velvilligt paa Københavns Politi, og der udviklede sig ret hurtigt et godt Forhold mellem Borgerne og Politiet, hvilket gode Forhold jeg med Rette tror at kunne udtale bestaar endnu, til Gavn for begge Parter.

Som Støtte herfor skal jeg anføre nogle Ekspl. Naar Anholdte skulde føres til Politivagten og ikke kunde eller vilde gaa dertil, kneb det i utallige Tilfælde med at skaffe Befordringsmidler, og det var intet Særsyn at se en beruset Anholdt eller en balstyrisk Voldsmand blive transporteret til Politivagten paa en Trækvogn eller alm. Arbejdsvogn. I saadanne Tilfælde, eller naar en Betjent var i Bekneb og ikke selv kunde magte Personer, der af en

Overpolitibetjent J. H. Palle,
der siden Indlemmelsen har været tjenestegørende i Sundbyerne. Den elskværdige og afholdte Overpolitibetjent kan saaledes den 1. Januar 1927 samtidig med Sundbyerne fejre Jubilæum.

eller anden Grund skulde anholdes, var det ganske almindeligt, at tilfældige tilstedeværende Borgere ganske uopfordret assisterede Politiet ved Anholdelsen, og ved alle Lejligheder, hvor jeg personlig i tjenstligt Medfør har haft med Befolkningen at gøre, har jeg saavel hos den Rige som den Fattige mødt Forstaaelse og Velvillighed indtil Dato.

Politistationen har faaet central Beliggenhed med Alarmskabe; Udrykningsvogn og Politiassistance kan nu faas i en Hurtighed i hele det udstrakte Distrikt.

Efter Politivagtens Nedlæggelse har jeg fremdeles forrettet Polititjeneste i det indlemmede Distrikt, og jeg ser med Glæde tilbage paa de forløbne 25 Aars Tjenestetid, som det er faldet i min Lod at forrette mellem en saa omgængelig Befolkning, som findes i Sundbyerne. *J. H. Palle.*

Sundbyernes Postkontor.

Den 1. Marts 1892 aabnedes Sundbyernes Postkontor; det havde da til Huse i et lille gammelt Hus paa Hjørnet af Amagerbrogade og Oliebladsgade, paa den Grund, hvor „Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn"s smukke Ejendom nu er beliggende. De første Postlokaler var baade smaa og beskedne. Personalet bestod foruden Postekspeditøren, som Postmesteren den Gang var, af 2 røde Postbude og 2 Landpostbude. Ved Hjælp af dette Personale udførtes Postomdelingen i Sundbyerne paa den Maade, at det ene Postbud, der var Brevbærer og Kassetømmer, havde det største Omdelingsdistrikt, medens det andet Postbud, der havde et mindre Distrikt, tillige benyttedes som Pakkepostbud, idet han ved Hjælp af en gul, tohjulet Vogn omdelte an-

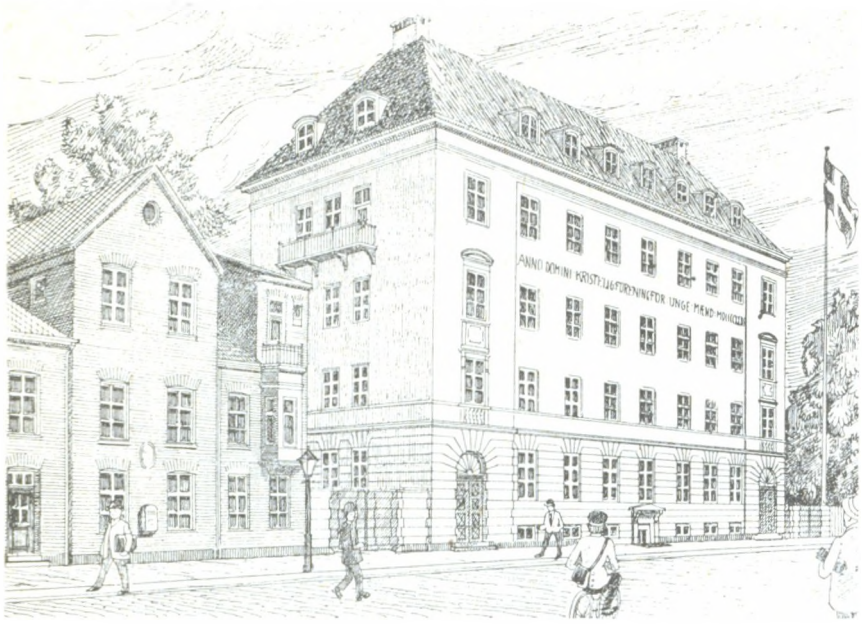

Sundbyernes Postkontor 1925 i det gamle og nye Hus.

komne Pakker. De to Landpostbude besørgede Postomdelingen i Taarnby og Tømmerup, der den Gang hørte til Sundbyernes Postdistrikt, men som senere blev henlagt under Kastrup Postkontor.

Ligesom Sundbyerne voksede stærkt, øgedes ogsaa Postkontorets Arbejde og Personale gennem Aarene, sidstnævnte bestaar for Tiden af 54 Personer med 16 Tjenestecycler. Nedenstaaende Statistik vil bedre end mange Ord illustrere Postvæsenets stadige forøgede Udvikling og Fremgang:

Aar	Folketal	Postfunktion. foru.	Posmest.	Brevpost ank.	Pengepost udbetalt Kr.
1892:	13,310		4	155,165	58,251
1901:	22,340		21	407,589	193,805
1911:	37,620		35	1,079,474	711,816
1921:	51,788		58	2,025,166	2,451,554
1924:	60,000		52	2,203,658	2,297,921

Oktober Flyttedag 1894 flyttedes Postkontoret til en nyopført Ejendom i Oliebladsgade, allerede 1899 maatte Lokalerne udvides ved en Tilbygning. I 1902 udnævntes Postekspeditøren *Ed. Lund* til Postmester. I 1908 maatte Postlokalerne atter udvides, hvilket skete ved at Postmesterens hidtidige private Lejlighed paa første Sal i Ejendommen blev taget i Brug af Postvæsenet. Der blev da i Stueetagen indrettet et „Publikumsværelse" smykket med en Postfrise, visende Postbefordringens Udvikling gennem Tiderne. Men Udviklingen førte med sig, at Lokalerne atter blev for trange, og efter 16 Aars Forløb flyttedes Postkontoret i April 1925 til nye og tidssvarende Lokaler i K. F. U. M.s smukke Ejendom. I August 1925 blev Afhentningsboxanlæget taget i Brug.

1. August 1925 oprettedes til Lettelse for Publikum et Postindleveringskontor 17 paa Amagerbrogade 27 med Postmester Torgius som Leder.

Desuden findes 2 Postindleveringssteder (Brevsamlingssteder) Amagerbrogade 178 (oprettet 1. Marts 1924) og Holmbladsgade 83 (oprettet 1. Januar 1925), disse er underlagt Sundbyernes Postkontor. Der er endvidere nu oprettet ialt 44 autoriserede Frimærkeudsalg i Sundbyerne.

Fra 16. Januar 1927 sker en Udvidelse af Postdistrikt S, idet Islands Bryggekvarteret (nu B) og Amagerbrokvarteret (nu C) henlægges til Sundbyernes Postkontor. Personalet vil samtidig blive udvidet med 24 Mand, deraf en Kontrollør, og det vil herefter

Postmester Ed. Lund, R. af D.

skifte Navn, saaledes at det skal benævnes *Sønderbro Postkontor.*

Telegrafvæsenet, der først havde Station i Posthuset i Oliebladsgade, flyttede senere til Hollænderdybet og aabnede i Oktober en ny Station Amagerbrogade 27 i Amagerbankens nye Ejendom.

— — —

Postmester *Ed. Lund*, der i de sidste 34 Aar har været Leder af Sundbyernes Postkontor, har fulgt Udviklingen af vor Bydel og har vist sig som en elskværdig og imødekommende Embedsmand. Postmesteren ejer en Villa i Eberts Villaby, som han bebor, og omfatter Sundbyerne med stor Interesse. Da de nye Postlokaler i 1925 toges i Brug, havde Postmesteren udarbejdet „Sundbyernes Historie 1892—1925", af hvilken ovenstaaende Oplysninger er et Uddrag. Postmester *Ed. Lund* er født 25. Maj 1860.

Personalet ved Sundbyernes Postkontor 1926. (fot. O. Borup).

EVERS
MALT extraktøl
saft (ren Extrakt)
Bolscher
Medicinske og extra fine fyldte Bolscher
Fabrik: N. Fasanvej 101, Kbenh. F. Telf. 8239 - 3282

K. F. U. M., Sundby
Oliebladsgade 7
Hyggelige Restaurations- og Selskabslokaler
1ste Kl.s Køkken. Smaa Priser.
Festsalen udlejes til Koncerter og Møder.
400 Siddepladser.

Baess
Sko-Creme.

Telf. Central 6024 Grundlagt 1829
Enhver, som daglig Honning nyder,
Han dobbelt til sin Sundhed yder.
P. A. E. MÜLLER
Københavns Honninghus
Graabrødretorv 4

Frugtsaftfabriken
„DANA".
Holmbladsgade 91. København S.
Telefon: Amager 6045.
Frugtsafter, Frugtvine & Konserves.

Max. Larsen's
Fodtøj
bedst og billigst.
Amagerbrogade 131
Torvegade 35.

Sønderbro Selskabslokaler.
Amagerbrogade 30.
3 Festsale. 3 Festsale.
Foreningsfester, Møder og Generalforsamling o.s.v.
Bestillinger modtages daglig Kl. 1—3. Telf. 4668.
JOHS. CHRISTENSEN
fhv. Overtjener i Gimles Selskabslokaler.

AMAGERBANKEN

GENNEM 24 AAR

Saa nær er Banken ved at kunne fejre Jubilæum sammen med Sundbyerne, og hvem ved, om maaske ikke „Indlemmelsen" har givet det første Stød til Oprettelsen af en lokal Bank paa Amager. Det var i al Fald først paa Vinteren i 1903, Onsdag den 14. Januar, da daværende Telefondirektør E. B. Petersen, der alt fra 1887 havde haft Bopæl i Kastrup, indbød 4 af Kastrup's gode Mænd, Direktør, Brygger C. M. Larsen, Fabrikant Carl Flensburg, Kaptajn, Kammerraad C. Høyer og Inspektør paa Kastrup Glasværk A. Johnsen til et Møde for at drøfte Oprettelsen af en lokal Amager Bank.

De 5 blev Bankens Stiftere, men Direktør E. B. Petersen er Tankens Ophavsmand og paa hans Initiativ blev der ikke langt fra Tanke til Udførelse; allerede den 9. Maj samme Aar aabnede Banken under Navn af „Kastrup Bank" med en Aktiekapital paa Kr. 10.000.00 sit første Kontor i Direktør E. B. Petersens Villa paa Strandvejen.

Det var under meget beskedne Former, der blev begyndt, og ret træffende er det senere karakteriseret i en lille Vise om Banken saaledes:

„Først var E. B.s Skrivebord
hele Kastrup Banks Kontor,
men min Tro det lille Nor,
voksede sig stærk og stor."

Ja — Direktør Petersen saa snart, at Tanken var god; men skulde Banken have Betydning for Amager, maatte den op til „Nerven": Hovedlandevejen og have flere Midler at virke med. Og resolut udvidedes Aktiekapitalen i 1906 til Kr. 50.000.— og Direktør Petersen fik den gode Idé at ændre Navnet til „Amagerbanken" samt oprette et Kontor i Sundbyerne: Amagerbrogade 224.

Samtidig med Udvidelsen knyttedes flere betydende Mænd paa Amager og ogsaa fra København til Banken. Først og fremmest den over hele Øen velagtede Førstefuldmægtig paa Amager Birk, Kancelliraad H. A. Busch, hvis betydelige Personalkendskab og ret omfattende Forretning gennem mange Aar i høj Grad gavnede Banken. Gennem den ansete Diskontobankdirektør Villum Nielsen skabtes Føling med en københavnsk Storbank, og gennem Grosserer Sønnich Olsen i Sundbyerne, Gaardejer Peter Petersen i St. Magleby samt Købmand G. W. Møller i Dragør, skabtes Forbindelse til videre Kredse paa Amager. Endelig knyttedes Overretssagfører H. C. Wandrup fra København, der havde bistaaet Direktør Petersen juridisk ved Kastrup Banks Oprettelse, nærmere til Banken, og hans aldrig svigtende Interesse og store Arbejde som Medlem af Bankens Kontrolkomité har i høj Grad bidraget til Bankens gode Trivsel og Fremgang.

Den 1. Maj 1906 aabnedes da under Amagerbankens Navn det nye Hovedkontor og samtidig knyttedes G. Marckman Hansen, en yngre Bankmand fra Banken for Fredericia og Omegn, som Bogholder til Banken, og man var nu beredt til at tage fat paa Opgaven: at skabe en selvstændig Bank for Amagerne. Jævnt fremad gik det de første Aar, og allerede den 2. Januar 1908 kom den første Udvidelse, idet den velkendte og med Dragør Forhold særdeles indsigtsfulde Fabrikant Wieder indtraadte i Bankraadet, og samtidig aabnedes en Filial i det gamle Posthus i Dragør lige overfor Amagerbanen, som netop blev startet i det samme Aar, Amagerbanken begyndte sin Virksomhed. I 1909 nedlagde Grundejerbanken sin Filial i Fabrikant Taarnbys Ejendom, Amagerbrogade 190 — nu 114 — og hertil flyttedes da Amagerbankens Hovedsæde den 2. April s. A., hvor Forretningen hurtigt tog et ret stort Opsving, saaledes at Bankraadet i Slutningen af samme Aar udvidede Aktiekapitalen til Kr. 100,000. I 1913 naaede Aktiekapitalen ½ Million Kroner, og samme Aar indtraadte Gaardejer H. C. Ohlsen, „Sophienhøj", i Bankraadet, og Baandet knyttedes derved fastere til Amagerne.

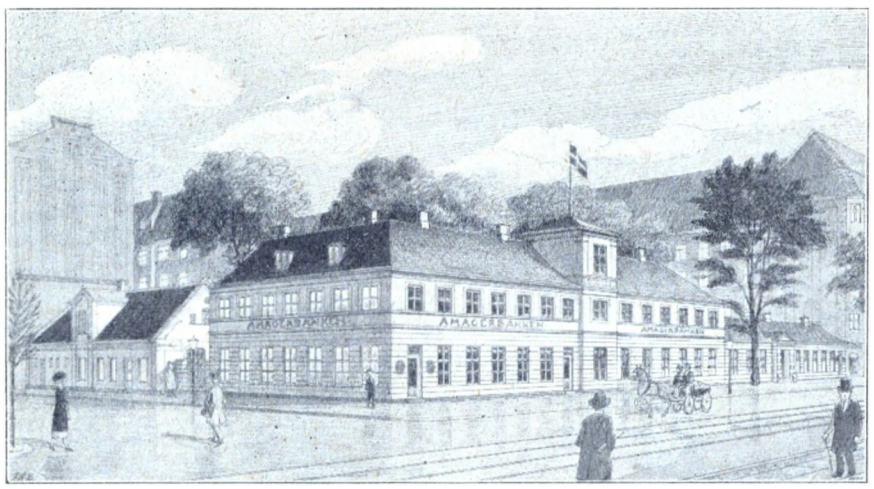

Amagerbankens Hovedsæde, Amagerbrogade 25.

Jævnt, støt og roligt gik det fremad, og Bankens Udbytte voksede ligeledes jævnt, fra de beskedne 4% op gennem 6%, 7% til 8%, efterhaanden som Banken blev bedre og bedre konsolideret, og da den næste Udvidelse af Aktiekapitalen skete i 1915 til ½ Million, kunde der endda det Aar gives 4% ekstra Bonus. Under Krigen voksede Banken i stærkt Tempo, men de maadeholdne Mænd, der stod for Styret, ledede den besindigt, saaledes at den blot voksede sig større og stærkere og raadede over Virkemidler paa ca. 10 Millioner, da Krigen hørte op.

Da Forretningerne i Sundbyerne stadig voksede, fandt Bankraadet det naturligt i 1917 at supplere sig med en af de mest initiativrige og Sundbyinteresserede Mænd, Grosserer Hermann Ebert og Grundejerforeningens daværende Formand, Tømrermester P. Engel, der begge ivrigt har arbejdet for Bankens Fremgang.

I 1919 foretoges Udvidelsen til den nuværende Aktiekapitalstørrelse 1 Million Kroner, og Omsætningen passerede dette Aar de 300 Millioner Kroner.

Fra 1. Januar 1920 indtraadte Bankens daværende Kontorchef og Bogholder, G. Marckman Hansen, i Direktionen, og som særlig industrikyndig indtraadte Ejeren af den gamle Reiermannske Papfabrik, Fabrikant Taarnby i Bankraadet.

Den betydelige Fremgang, der navnlig gennem de senere Aar stedse havde været i de daglige Forretninger, gjorde nu Spørgsmaalet om Pladsudvidelse brændende, og et Forsøg paa Ændring heri ved Køb af en Ejendom paa Hj. af Amagerbrogade og Sverrigsgade førte ikke til noget Resultat. Først da det i Aaret 1920 lykkedes at erhverve den gamle Holmbladske Familieejendom, kom der Fart i Byggeplanerne, og allerede den 24. Januar 1921 kunde Banken nedlægge sin alt oprettede lille Filial „Amagerbro" ved Amagerbanen og flytte Hovedkontoret til de udmærket beliggende og smukt indrettede Lokaler i det nuværende Amagerbrogade 25, medens det gamle Hovedkontor bibeholdtes som en „Sundby"-Afdeling af Hensyn til de mange Kunder i det ydre Sundby Kvarter. — I 1926 er Hovedsædet ombygget og restaureret under Arkitekt Landbo Bertelsens dygtige Ledelse og har givet Plads til Lokaler for Post- og Telegrafvæsen.

Den sidste Udvidelse af Filialnettet skete den 1. Decbr. 1924, da Banken paa fordelagtige Vilkaar overtog Diskontobankens Islands Brygge Afdeling, som har vist sig at være en udmærket Erhvervelse for Banken, som dermed opnaaede at spænde over hele Amager: blive sit første Løfte tro: en Bank for alle Amagerne.

Og naar man nu skal kaste Blikket tilbage gennem de 24 Aar og se, hvad Banken har udrettet, og om den har opfyldt sin Mission, tror jeg, man maa have Lov at sige, først at den har holdt Benene paa den gode, solide Amager Jord og dernæst, at den har modstaaet Fristelsen til at vove

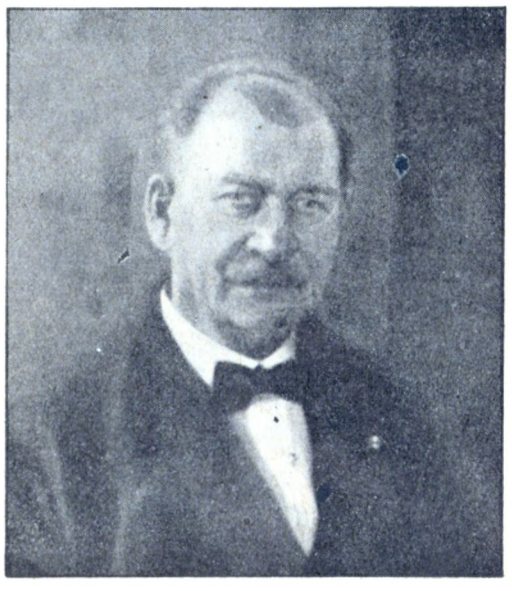

Bankens Stifter, Direktør E. B. Petersen.

Bankraadets Formand, Kancelliraad H. A. Busch.

Direktør G. Marckman Hansen.

sig ud i Eventyr, den ikke kunde magte; den har — efter bedste Evne — søgt at hjælpe den sunde Kreditydelse, hvad enten det nu var til et lille beskedent Laan paa et Par Hundrede Kroner til Hjemmets eller Kolonihavens Forbedring, eller Amagerne søgte Støtte til Gaardens eller Gartneriets Modernisering, eller Fiskerne ønskede Hjælp til nye Fiskemetoder, eller Haandværkere, Handlende og Industridrivende søgte Driftskapital til Virksomheden i Form af Byggelaan, Kassekrediter eller Vexeldiskonteringer.

Banken staar nu udrustet med de allerbedste Forbindelser i Ind- og Udland og kan betjene enhver sund Bankforretning og skulde man nævne et Par af de uundgaaelige Tal for at klarlægge de 24 Aars Fremgang saa kort som muligt, kan det ske ved blot at fremhæve følgende:

Aktiekapital: fra Kr. 10,000 til 1 Mill. Kr.
Reserverne: fra Kr. 25,58 til ca. Kr. 800,000.
Omsætning: fra Kr. 300,000 til 400 Mill. Kr.
Personale fra 2 til 46.

Og sluttelig skal i denne lille Oversigt ikke forglemmes de 3 andre Kommuner, hvori Banken virker: Taarnby, St. Magleby og Dragør, med hvem Banken gennem mange Aar har haft et fortræffeligt Samarbejde, og som maa haabes til gensidig Gavn og Glæde.

Brandvæsenet

hørte fra Begyndelsen under Amtet. Omkring Aar 1740 spores Tilløb til et offentligt Brandvæsen og Brandforsikring. Byerne paa Amager fik Ordre til at forsyne sig med Brandpumper, Stiger og Brandhager; der skulde holdes aarlig Sprøjtemønstring og indskrives fast Brandmandskab.

Det er en enorm Udvikling, Brandvæsenet har haft i den sidste Menneskealder. Man nævner almindeligvis Kristiansborg Slotsbrand og de store Værdier, der dér lagdes øde, som Aarsagen til, at man fik Øjnene op for, hvor mangelfuldt man var i Stand til at bekæmpe Ilden. Vi skal erindre om, hvorledes man forholdt sig her i Sundbyerne, naar den røde Hane lyste.

Arkitekt, Brandinspektør H. Klaumann Kroyer.

Anmelderen af Ildebrand maatte „løbe" til Politiet, der satte „Piberne" i Gang med at „fløjte" Brandmandskabet sammen til Møde ved de fire Sprøjtehuse. Ringeren ved Sundby Kirke blev sat i Gang med at ringe, klemte Brand. Heste skulde skaffes til Veje, for at „Sprøjten" kunde blive transporteret til Brandstedet. Brandtønder fyldtes med Vand. Ofte var de utætte, naar de kørtes til Sprøjtens Forsyning med Vand. Tit kneb det med at skaffe tilstrækkeligt Vand. Resultatet af den megen Aktivitet var som oftest, at Brandstedet først naaedes, naar alt var fortæret af Ilden. Paa Kroerne var der paa saadanne Dage godt Besøg, her kunde vort bekendte danske Øl „slukke" godt.

Ved Sundbyernes Indlemmelse var Kancelliraad Bagger Brandinspektør, han afløstes af Arkitekt H. Klaumann Krøyer. Endnu nogle Aar efter Indlemmelsen fungerede det tidligere Landsbybrandvæsen, der bestod af en

Branddirektør L. Møller
er født i 1881, blev Student fra Odense Kathedralskole i 1899, og blev samme Aar ansat i Landbygningernes Brandforsikrings Hovedkontor. Efter i nogle Aar udelukkende at have beskæftiget sig med Kontorarbejde, fortsatte M. fra 1902 sine Studeringer, samtidig med at passe sit Arbejde i Brandforsikringen. Tog i 1908 juridisk Embedseksamen med 1. Karakter. I 1909 blev M. forfremmet til Fuldmægtig i Brandforsikringens Hovedkontors Ekspeditionsafdeling og blev fra 1. Oktober 1923 udnævnt til Branddirektør for Vesterbro og Amager.

Brandinspektør, 4 Brandfogeder og Mandskabet af Sundbyborgere. Naar det kneb, havde man Ret til at tilkalde Københavns Brandvæsens Assistance.

Københavns Kommunes fortrinlige Brandvæsen har nu en Station i Markmandsgade. — Der er rejst mange Brandalarmeringsskabe i Sundbyerne. Det varer ikke længe, efter at Alarmklokken har lydt, før et med de bedste Ildslukningsremedier forsynet Slukningstog ankommer.

I en Revue i „Røde Kro" sang man for en hel Del Aar siden: „Vort Brandvæsen møder, naar Faren er nær. Sundby Sprøjte er populær". Og Sundby Sprøjte var populær blandt Ungdommen, de fulgte den altid med deres Sang.

— — —

Var man i tidligere Tider uheldig stillet, naar Ild opstod, var man det egentlig i dobbelt Forstand, idet der ikke eksisterede Brand*forsikring*. Enhver maatte tage sin egen Skade og søge den Hjælp, han kunde faa ad Frivillighedens Vej. En kgl. Brandkase, der stod under General-Toldkammerets og Kommercekollegiets Kontrol oprettedes 1740. De Skader, som Kassen udbetalte, reparteredes hvert Aar paa Interessenterne sammen med Indskudet — 10 Sk. pr. 100 Rdlr. — og indbetaltes paa Amtsstuen.

Aar 1792 oprettedes *Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger*. Dette Selskab, der sædvanlig benævnes „Landbygningernes Brandforsikring", har gennem Aarene konsolideret sig og tegner nu meget fordelagtige Forsikringer for Ejendomme ikke alene — som Navnet angiver — paa Landet, men ogsaa langt den største Del af Ejendommene i Københavns Forstæder i de i København indlemmede Distrikter er forsikret i „Landbygningernes Brandforsikring". Assurancepræmien op-

AMAGER DAMPVASKERI

Filialer:
Amagerbrogade 72, Tlf. Amg. 439 y
Aaboulevard 24, Tlf. Nora 3339 x
Dragør, Pistolstræde, Tlf. Dragør 10

Fineste Manchettøjvask.

Husholdnings-, Manchet- og Gardinvask

Det moderne Trikotin Undertøj Badehaandklæder og Uldtøj faar den rigtige Blødhed og Finhed ved at blive dampet i Stedet for at stryges. - Flipper har aldrig en ru Kant, men en fiks Façon. Gardiner bliver som nye ved at blive behandlet paa vor Gardinramme

Viggo Petersen & Søn

Møbelsnedkeri og Møbelforretning

Grundlagt 1899 Grundlagt 1899

Snedker- og Tapetsererværksteder

Kurlandsgade 11—13 Telf. Amg 673

Udsalg:
Amagerbrogade 85
(Sundborg)
Telefon Amager 685

Altid 50 færdige Møblementer paa Lager

Udlejning af Stole og Borde

kræves af Kommunen sammen med Skatterne af Ejendommene, og i Præmien er indbefattet det alle Ejendomme i København paahvilede Bidrag til Brandvæsenet (ifl. Lov af 15. Maj 1868, 4 Sk. pr. 100 Rdl. af den indtegnede Assurancesum).

I en Del Aar var Branddirektør J. Schibbye og senere Branddirektør G. E. Schmidt Selskabets Repræsentant for Amager, for Tiden repræsenteres det af Branddirektør *L. Møller*, Stormgade 10.

Som Selskabets Vurderingsmænd i Sundbyerne skal nævnes: Skibstømrer Jens Hansen, Murermester N. I. Jørgensen, Tømrermester Ludv. A. Jørgensen, Murermester Chr. Svendsen, Snedkermester P. Dirksen, Arkitekt H. Klaumann Krøyer og Murermester Jens Mortensen, samt for Tiden Tømrermester *P. Engel* og Murermester *J. Eriksen.*

Branddirektør, Architekt Chr. Christiansen.

Som god ægte Sundbyborger maa Branddirektør, Arkitekt Chr. Christiansen betegnes, idet C., der fødtes 1878 i Sundby, altid har været bosiddende her.

C., der i en Aarrække har virket, og stadig virker, som Arkitekt, har opført adskillige Ejendomme og Villaer i Sundby, bl. a. Amagerbrogade 11—13. »Sønderborg«. Amagerbrogade 37—41, og senest Komplekserne Amagerbrogade 164—176, Hj. af Prinsesse Christinesvej, Peder Lykkesvej og Ulrik Birchs Allé.

C. blev 1914 konstitueret og 1915 valgt til Branddirektør i Østifternes Brandforsikring over Distriktet Sundbyerne og Amager, og har i den Tid tredoblet saavel Medlemsantallet som den samlede Forsikringssum i Distriktet, hvilket nu tæller over 800 Medlemmer med en Forsikringssum af c. 41 Millioner.

Iøvrigt er C. ansat som Bygningsinspektør for Dragør Kommune, hvilket Embede han har beklædt siden 1913. I Dragør har C. som Arkitekt bl. a. opført Raadhuset og den nye Kommuneskole.

Østifternes Brandforsikring, der kun tegner Forsikring for Bygninger paa Øerne, staar under Justitsministeriets Tilsyn og fik sine Vedtægter stadfæstet af Justitsministeriet 29. Juni 1889.

Foreningen ledes gennem et udstrakt Selvstyre med en Bestyrelse af 23 Medlemmer og et Forretningsudvalg bestaaende af 3 Medlemmer af Bestyrelsen samt af den kontrollerende Direktør og den adm. Direktør, og det er i Aarenes Løb lykkedes at oparbejde et betydeligt Forsikringsomraade, saaledes at Foreningen nu har over 50,000 Medlemmer med en samlet Forsikringssum paa over 1¼ Milliard og en Formue paa ca. 4¼ Million, hvoraf Foreningen har anbragt et Beløb af 200,000 Kr. i K. F. U. M.s nye Bygning i Sundbyerne.

Folketingsmand N. I. Larsen var Foreningens Direktør fra Juli 1891 til Juli 1918 og Folketingsmand Klaus Berntsen var Foreningens Kontorchef fra den oprettedes til 1908.

I 1918 valgtes fhv. Landbrugsminister Poul Christensen til kontrollerende Direktør og Bestyrelsens Formand og samtidig valgtes den daværende Kontorchef M. Birket til adm. Direktør.

Da Direktør Birket afgik ved Døden i December 1923 valgtes Overretssagfører, cand. juris. H. Leth-Rasmussen til adm. Direktør.

I Sundbyerne og Amager kan som Foreningens Branddirektører nævnes: Fuldmægtig Sophus Hansen, Tømrermester Julius Jensen, og siden 1914 Arkitekt Chr. Christiansen, og som dettes Vurderingsmænd: Murermester Chr. Svendsen, Malermester Alfred Simonsen, Murermester A. Mortensen, medens de nuværende er: Tømrermester *Sigv. Petersen* (siden 1901) og Murermester *Chr. Madsen.*

Sundbyernes Asyl.

Etatsraad *Jacob Holm* har skænket Sundbyerne dets Asyl, som han lod opføre. Det blev taget i Brug den 1. December 1877, men blev paa Grund af Giverens Død først indviet den 28. December 1877. nemlig paa Etatsraad Jacob Holms Fødselsdag.

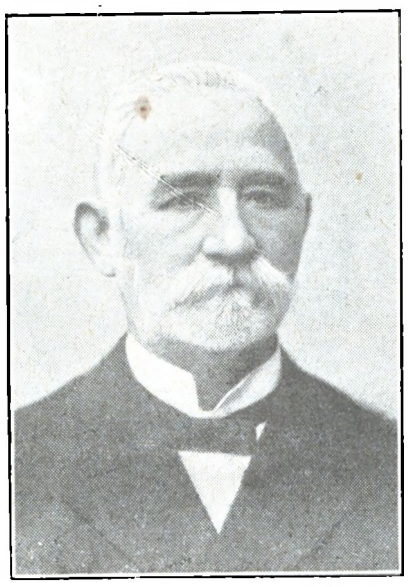

Mægler Hans Holst

var i over 25 Aar Formand for Asylet, derefter lededes dette af Sognepræst G. A. Schneekloth. Asylets Driftsudgifter dækkedes af 2 Legaters Midler, ved Medlemsbidrag og frivillige Gaver. Da det viste sig vanskeligt vedblivende at drive Asylet selvstændigt, fik man det københavnske Asylselskab til at overtage dette.

For Tiden er Postmester Ed. Lund Forstander for Asylet sammen med Generalkonsul Claudius.

Asylet har stadig været besøgt af ca. 50 Børn. Asylbestyrerinde er Frk. Engell Hansen.

Kristelig Forening for unge Mænd i Sundbyerne.

I en Bydel som Sundbyerne, der er saa bestemt afgrænset fra det øvrige København, er det ganske naturligt, at K. F. U. M. maatte søge at faa sit eget Arbejdscentrum, et Hjem for vore unge Mænd, saa de ikke behøvede at gaa til Centralforeningen i Gothersgade for at finde en K. F. U. M. En Kreds af K. F. U. M.s Venner havde igennem en Række Aar oparbejdet en Forening herude, hvis Historie Pladsen ikke tillader nærmere at skildre, kun at Arbejdet maatte blive i noget spredt Fægtning af Mangel paa Lokaler, selvom K. F. U. M. nød megen Venlighed og Husrum flere Steder. Det blev efterhaanden klart, at „Drengen" maatte have sit eget Hus, og der blev da dannet en Byggekomité, hvori en Række kendte Sundbyborgere havde Sæde med den Opgave at bygge en K. F. U. M. Borg, hvor alt Arbejdet kunde centraliseres. — Planen blev modtaget med storstilet Hjælpsomhed og Offervilje fra store Kredse af Sundbyernes Befolkning, saa den smukke Bygning, som K. F. U. M. nu ejer i Oliebladsgade 7, blev rejst. Bygningen er tegnet af Arkitekt Landbo-Berthelsen og opført af Murermestrene Eriksen og Mortensen, og der blev under Opførelsen taget saa vidt Hensyn til Sundbyernes Haandværkere, som det var muligt.

Bygningen blev indviet til Brug 2. Paaskedag den 13. April 1925. Foruden K. F. U. M. har Sundbyernes Postkontor Lokaler i Bygningen og Foreningen driver en Restauration paa 2. Sal, hvor der er Adgang for alle.

Her færdes da nu Dag efter Dag en Del af Sundbyernes unge Mænd. Enhver har Adgang til at komme der til Møderne og til at blive Medlem. Foreningen vil bestræbe sig for at gøre den Indsats i Sundbyernes Liv i kristelig og social Henseende, som man har Lov til at vente sig af K. F. U. M.

Sekretæren er Kai Jensen.

Kristian Pontoppidan,
Sognepræst ved Filips Kirken.
Formand for K. F. U. M.

Fra de gode gamle Dage -

I gamle Dage kaldte man Sundbyerne for »Københavns Losseplads«, og det var saa langt fra nogen Overdrivelse. Herud førtes al Storbyens Affald — saavel Dag- som Natrenovation i aabne Beholdere. Hver Bondegaard havde sin Losseplads, hvor Svinene tumlede sig og rodede i Slammet for at finde noget spiseligt. Langs Amagerbro laa en dyb, stinkende Grøft, der fortsatte gennem hele Køhlersvej (nuværende Holmbladsgade). Her laa ogsaa den gamle Syrefabrik, der udspyede Gift og Galde til alle Sider, saa Vinduesruderne i Kvarteret blev irgrønne deraf. Vejene og Gaderne var som Regel et bundløst Ælte, og Sogneraadet bevilgede kun Gadelygternes Petroleumslamper tændte »de Aftener, Maanen ikke skinnede« — saa det var ikke saa lige en Sag at vinde tørskoet hjem fra Byen om Aftenen.

Ved Bommen laa Traktørstedet »Syven«; her optraadte den gamle Skuespiller Gunildus Lund og hans Svigersøn Skuespiller Frederik Henriksen. Et lille Haveteater var bygget ovenpaa et Lysthus, og Passagererne, der sad ovenpaa Sporvognen ved Ottetiden, kunde naa at faa et Solonummer eller en Duet med, mens man holdt — og ventede, thi Sporvognen kørte paa enkelt Spor, og der var netop »Vigespor« herudfor og desuden standsede Sporvognene dengang hvor som helst man ønskede at stige paa. Kørte man med sidste Vogn om Aftenen, den saakaldte »Pipvogn«, bød man Kusken og Konduktøren ind paa en Bajer, mens der ventedes paa de sidste Gæster fra de smaa Forlystelseshaver. Ruten gik fra Frederiksberg Runddel til Hjørnet af Øresundsvej, og hele Turen kostede 25 Øre, der var delt i følgende Takster: 5 Øre til Holmbladsgade, 10 Øre til Højbro, 15 Øre til Tivoli og 25 Øre til Runddelen. Skulde man ud ad Amager, maatte man tage med »Bussen« fra Gæstgivergaarden »Falken« i Torvegade.

I Holmbladsgade havde »Gendarmerne« deres Vagtstation, men disse lyseblaa Politisoldater blev ikke videre populære her i det opvoksende Arbejderkvarter, og førte nærmest en ubemærket Tilværelse, de faa Aar, de eksisterede.

I Begyndelsen af halvfemserne fik Sognefoged, Gaardejer P. M. Lindgreen og Kommandersergent Ehlerts Bevilling til at anlægge en Badeanstalt for Enden af Holmbladsgade. Sergent Ehlerts, der almindeligvis kaldtes »Krudtfar«, fordi han havde sit Domicil i det lille hyggelige Vagthus, der endnu ligger paa Strandvejen mellem Øresundsvej og Holmbladsgade, var en alsidig Mand, der foruden at dyrke Musiken, tillige var en kyndig Instrumentmager, ja — eksperimenterede endogsaa med Opfindelsen af styrbare Luftfartøjer.

Sundby Strombad eksisterer den Dag i Dag. Den første Bademester hed Scheill, han var uhyre populær blandt Badegæsterne. Saavel Damerne som Herrerne forgudede ham, fordi han diskret og varsomt forstod at gøre alle tilpas. De fleste tiltalte han ved Fornavn, og ingen fandt sig forarget derover; for Scheill var nu engang — Scheill.

Lidt op ad Amagerbrogade laa Etablissementet »Bonne Esperance«, almindelig kaldet »Bondeenden«, vis à vis Sundbyernes gamle Apothek. I Bondeendens Have opførtes hver Aften Amagers Sommerrevue. Hr. og Fru Tønnesen udførte Hovedrollerne, og en af Opvarterne udfyldte Mellemakten med at synge Romancer fra Scenen. Det kunde da hænde, at en eller anden Gæst gjorde sig usynlig, naar han saa Opvarteren forsvinde ad Scenens Bagdør for at udføre sin kunstneriske Del af Programmet.

Romancen som blev smældet ud med smægtende Smørtenor, kom da til at lyde saalunde:

Romance: Jeg kjender din Tanke, Ellen, og véd hvad Vej den gaar (afsides til Maskinmanden i Kulissen) »Vil

Du nu se den Sjover, nu render han fra fire Kaffe med Kager uden at betale — — — !«

Romance: Men Tankerne dølger man sjælden, naar Hjertet uroligt slaar (afsides): »Men jeg kjender den Labant, det er ikke første Gang .....«

Romance: Du har jo de farligste Øjne, saa skjælmsk er din lille Mund — — —!«

og saa fremdeles; de sidste Strofer blev sunget i en lidt hurtigere Tempo for at Sangeren kunde naa ned og fange »Sjoveren« og »Labanten«, inden denne var udenfor Synsvidde.

Tæt ved Sundby Kirke havde Christian Berg sin Beværtning, der kaldtes »Det lille Kapel«, fordi en Del af »Følget« ved Begravelserne smuttede derind og kneb sig en Hjertestyrkning, forinden man begav sig paa den lange Vandring til Kirkegaarden. Christian Berg var ret en Vært af den gode gamle Skole. Alt skulde være rent og

P. M. Lindgreen.

Sognefoged, Gaardejer P. M. Lindgreen i Sundbyøster, der 1. Juni 1894 anlagde den første Badeanstalt i Sundbyerne, »Sundby Strømbad«, efter at have solgt saa godt som al sin Jord til Byggegrunde.

propert, og ligetil uden Omsvøb. Han hadede de nymodens Tider, som var under Opsejling, hvilket han gav tilkende i følgende Vendinger: »Gud véd, hvor det skal ende altsammen? Nu finder de paa, at vi skal levere Kniv og Gaffel og Serviet og Sølvplatdemenage, naar en Stodder skal ha' et Par halve Stykker Mad, som om de ikke kunde knuse de Par Skorper, uden at der skal for en Snes Kroner Service paa Bordet. Hos mig kan de sidde og æde hen i Vejret, uden at de da køber nogle Drikkevarer til; og skal de have Plat de Menage, saa siger jeg til dem: I kan selv ta'e Salt og Peber henne paa Hylden! — Det manglede bare, at hele Huset skulde stilles paa den anden Ende, fordi en Læredreng skulde have en Kop Kaffe — paa Kande — med Flødekande og Sukkerskaal — og Serviet og Kagetallerken og Kniv og Gaffel; jo god Morgen Madam Dick — ikke hos mig!« —

En af Bergs faste Kunder var Maler Petersen, ogsaa kaldet »Maleren under Hatten«, fordi han altid bar en blød bredskygget Kunstnerhat. Samme Maler var en Skjælmsmester, der stadig søgte at have Berg tilbedste. Naar Berg personlig serverede for ham den daglige Carlsberg Porter, greb Maleren det omhyggeligt polerede Glas, og gned det med Foret af sin plettede Malertrøje. Berg skummede af Raseri: »Hvad bilder du dig ind, elendige Malerklat? Skal du svine mine rene Glas til med din Fernis og Terpentin og Kønrøgstrøje?« — »Jeg synes, der sad en Fedtplet,« indskød Maleren mygt. — »Fedteplet! Du kan selv være en Fedteplet!« skreg Berg, »mine Glas er, som de skal være, du behøver ikke at sidde dèr og holde dem op for Lyset — for de er blankpolerede, at du véd det, og kan saadan en Hertug som dig ikke drikke af dem, som de er; saa kan du — drikke af Flasken! — Malertud!«

En Dag fik Maleren en Telefonbesked, mens han sad hos Berg. »Hvem var det, der ringede?« spurgte Berg nysgerrig. — »Det var Stærke Hans' Datter — hendes Fader er død for en Time siden!« sukkede Maleren bedrøvet og gik ud.

Noget efter kom Ligkistesnedker Petersen og skulde have sig en Kaffetaar.

»Har du været oppe hos Stærke Hans?« spurgte Berg.

»Nej — hvad skulde jeg dér?«

»Han er jo død for en Timestid siden, der er lige ringet hertil.«

»Død og salte Pine, saa maa jeg derop, inden de bestiller Kisten et andet Sted!« — Snedkeren slugte den sidste Slurk Kaffe og skyndte sig op til den gamle Skibstømrer i Sundbyøster. Da han kom derop, fandt han Døren aaben, og paa den gamle Hestehaarssofa laa »Liget«. Snedkeren trak sin Tommestok frem og begyndte at maale — men pludselig vender Kæmpen paa Sofaen sig om og brøler:

»Hvad Fa'en i Fænghullet vil du?«

»Jeg skulde jo — ta-tage Maal-Maal af en Kiste til dig!« stammede Snedkeren.

»Kan du komme ud, din infame Cigarkassesnedker, eller jeg skal flytte dig. Herutt!!! — Herut!!!«

Opgøret mellem Snedkeren og Christian Berg forløb saa nogenlunde, da de jo begge var ført bag Lyset, men da Maleren viste sig paa Arenaen —? Desværre foreligger der ikke autentisk Beskrivelse af dette Møde, men det har sikkert været frygteligt.

Maleren var ogsaa Filantrop. Hver Vinter, naar Sneen tillod det, modelerede han en Sneløve, der laa paa en Slæde, som han trak ned ved »Bommen«, hvor den indsamlede Penge til Sundbyernes Fattige.

Men Byggeriet gik det i de Tider meget smaat; de slette Kloakforhold var en væsenlig Grund til, at ingen turde indlade sig paa høj Bebyggelse. I flere Aar laa de første store Ejendomme i Augustagade (nærmest Kirkegaarden) ubeboede og forsømte. Ingen vilde bo i en »Kaserne« saa langt fra Byen, de var dengang til at købe for en Slik. Den store Hjørneejendom f. Eks. med fire Etager og tre Opgange blev af Østifternes Kreditforening udbudt til 60,000 Kroner, men ingen turde binde an med den.

Ja, det var dengang! Forholdene var smaa, og Tiderne knappe. Sprøjtehuset, der laa ved Ingangen til Røde Kro, blev i sin Tid skænket af Kroejeren til Kommunen, imod at man holdt Sprøjtemønstringen paa Øresundsvejen, og Kroen maatte have Tilladelse til Natudskænkning ved større Ildebrande. — Disse Sprøjtemønstringsdage var sande Festdage for Befolkningen. Den gamle Sprøjte blev højtideligt ført ud fra sit Skjul; Bønderne kom kørende med fyldte Vandtønder fra Gadekæret ved Strandlodsvej. Sprøjteslangen hvæsede og spruttede til alle Sider, den var jo gammel og utæt, og har saa vidt vides aldrig slukket nogen Ildebrand. Sogneraadet havde den stadig paa Dagsordenen, men hver Gang, der blev bevilget Lapper paa den, sprang den læk ved Siden af den nye Lap. Sprøjtehuset er forlængst nedlagt og Sundbyøsters gamle Skole, der laa paa samme Grund, er omdannet til et Hjem for Husvilde.

En stor Begivenhed var det, da Sundbypolitibetjentene skulde bære Sabler, ingen af Korpsets Medlemmer havde lært at benytte disse Vaaben, og Birkedommeren havde da ogsaa antydet, at Sablerne nærmest skulde betragtes som Paradevaaben. Den gamle Betjent Peter Jensen, forhenværende Skibstømrer, patrouillerede derfor daglig med Sværd ved Lænd og en forsvarlig Egekæp i Haanden, thi, som han sagde, »Sablen skal kun benyttes ved større Ballader — den er vores Balladevaaben!« — Ved en større Batalje i Kongelunden, blev en Amagerbetjent overfaldet af en beruset Svensker, og da Betjenten trak sin Slire og drev Svenskeren et djærvt Hug (der dog ikke havde videre alvorlige Følger), fik han sin Afsked paa graat Papir. — Dette var første og eneste Gang det meningsløse Vaaben blev taget i Brug i det ellers saa populære Politikorps.

»Amager Posten« hed dengang det lokale Organ, der blev redigeret, trykt og skrevet af Chr. Helmig; en lille væver Bogtrykker, der forgæves søgte at spille en Rolle overfor Borgerskabet herude; det lykkedes ham imidlertid aldrig; og da han kun sendte Bladet ud i Ny og Næ, naar han følte sig oplagt, gik Abonnenterne fra; og Bladet gik ind og Helmig gik over til anden Virksomhed.

Sundbyerne havde dengang en eneste Droske, hvis Indehaver var Vognmand Thomsen. Det var meget fint at køre f. Eks. til Teatret med denne Befordring, skønt baade Vognen og Hesten var af gammel Dato. En Nat skulde Thomsen hente nogle Gæster fra et Selskab herude. »Hvad skal De have for at køre min Kone og mig til Charlottenlund?« spurgte Herren, der havde sendt Bud efter Vognmanden. — »Aa, vi kan vel sige en seks Kroners Penge!« mente Thomsen. Herren mønstrede Køretøjet skarpt, og sagde forundret: »De misforstaar mig aldeles, min gode Mand; jeg spørger Dem jo ikke om, hvad Deres Køretøj koster. Jeg vil bare køre med til Charlottenlund.« — Thomsen var ved at eksplodere, men hans godmodige Natur vandt Overhaand, og snart luntede han afsted med »den højbenede Herre«, som han kaldte ham.

Det har kun været Hensigten med disse Linjer at fremkalde i Erindringen nogle Billeder fra det gamle, længst forsvundne Sundby, for derigennem at karakterisere Tiderne og Forholdene. Hvis en eller anden gammel Sundbyboer tilfældig læser dette, og nikker genkendende, mens han eller hun opfrisker Minderne fra hine Dage, saa er alt opnaaet, hvad denne lille Artikel tilstræber.

S. E. Andersen.

Under mrk. »*Søren Emil Andersen*« fremkom i daværende »Amager Avis« en Del Artikler, behandlende Dagens brændende Spørgsmaal, disse blev altid læst med Interesse. Det er til Jubilæumsbladet lykkedes os at formaa »S. E. Andersen« til atter at gribe Pennen. Vi haaber, at dette Bidrag maa blive fulgt med lige saa stor Interesse nu — som hans Artikler blev det for 20 Aar siden.

Red.

GORDON MIXTURE
50 Gr. 50 Øre

„Sunshine"
(Solskin)
flydende Pudsecreme for
alle Metaller ogsaa Tin
Dansk Fabrikat
Telefon: Central 3613 - Damsø 568.

Fremstil selv Deres Likør.
Extrakter og Vinsprit
til alle Likører faas i
Chr. Stripp's Materialhandel,
Amagerbrogade 68. Telf. Amg. 127.

C. Rafns Fabrikers Oplag.
Telefon C. 6828. Kronprinsensgade 8.
anbefaler:
Liliemælksæbe,
Olivensæbe,
Palm Oil soap.
Sæbespaaner og Marseillesæbe.

En uovertruffen prisbillig Kvalitetsvare

for Børn velkommen Gave

Hermann Eberts Efff.

Hans Bothmann

Kaffe En detail En gros

Amagerbrogade 52

Telefon Amg. 581 Telefon Amg. 581

Toms Chokoladefabrik.

Vi har haft Lejlighed til at bese den store Chokoladefabrik, som under Navnet „Toms Fabrikker A/S." i det sidste Aar er opført paa Amager i det store industrielle Kvarter omkring Sundbyøster Boulevard 49, umiddelbart ved Sundet og den paatænkte Østhavn. Denne meget store Virksomhed ses allerede at have skaffet Arbejde til mange ledige Hænder. Fabrikkens Aktiekapital er 500,000 Kr., men Grundlæggerne — det landskendte Firma Trojel & Meyer — har iøvrigt i Bygninger og til Driften anbragt ialt ca. 1½ Million Kroner i Foretagendet.

Fra gammel Tid har alt, hvad der kommer fra Amager, Hovedstadens frugtbare Have, det bedste Ry, og inden længe vil „Amager-Chokoladen", efter hvad vi har haft Lejlighed til at smage, utvivlsomt faa sin rigelige Andel heri.

Under vor Vandring igennem Fabrikken møder vi straks indenfor Portnerboligen mægtige Vandanlæg, Kedel- og Maskinhuse. Vi føres under kyndig Ledelse straks op i Hovedbygningens øverste Etage, hvor de raa Kakaobønner ledes gennem nogle efter Udseendet mægtige Børste-, Støvsuge- og Sorteringsanlæg, paa hvilke Fabrikken har ofret meget store Kapitaler for at faa en i teknisk Henseende fuldt ud moderne Indretning.

Selskabet spiser sig efterhaanden ned gennem de 4 Etager. Man ser Kakaobønnerne automatisk vandre til Ristning og Afskalning og efter en Forknusning gennem Skakter ned til de moderne Schweitzermaskiner for Finforarbejdning. Chokoladen gennemgaar nu en vanskelig Proces. Fra Varmerum, som vi hurtigst muligt forlader, idet Temperaturen ikke tillader længere Ophold, føres vi til Kølekamre, hvor Kuldegraderne lige saa hurtigt forjager os, til et andet Finforarbejdsningsrum, hvor Temperaturen dog tillader os at beundre Valseværker af Staal, Granit og Porcelæn og de Dag og Nat arbejdende Finforarbejdningsmaskiner. Vi overværer Indfyldningen af Chokolade. Det Anlæg, vi nu ser, bestaar som alt andet i Fabrikken af Nutidens mest moderne kontinuerligt arbejdende Maskiner, hvor ingen Berøring af Chokoladen finder Sted fra Indfyldningen, Transporten over Rysteborde og gennem lange Kølekamre — hele Transporten foregaar automatisk, indtil Varerne pakkes i Staniol og Etiketter paa nyeste Schweitzer-Indpakningsmaskiner.

Fabrikkens Afdeling for fyldte Chokolader er en hel Etage for sig. En enkelt Maskine kræver her ca. 20 løbende Meter Gulvplads, og paa samme rationelle Maade overtrækkes her de lækre Marcipan- og Nougatmasser med fin Bitterchokolade, afkøles og bringes i særlige Opbevaringsrum, indtil de i nydelige Original-Kartoner forlader Pakkestuen. Vi bemærker, at der i denne Afdeling med hver Original-Karton af de fyldte Chokolader følger et Garantibevis, der sikrer Køberen, hvis han har Grund til Klage, at han kan faa Varen ombyttet gratis og franco, naar Garantibeviset indsendes til Fabrikken i udfyldt Stand. Fabrikken vil naturligvis hermed sikre sig, at dens Produkter virkelig naar frem til Forbrugerne i samme gode Tilstand. som vi har set dem fabrikeret.

Naar vi derefter ser paa samtlige Etiketter og Emballeringsartikler og hører, at alt er tegnet af danske Kunstnere og udført helt igennem af dansk Arbejde, saa maa vi sige, at Fabrikken har haft en meget heldig Haand, thi Udførelsen er virkelig typisk dansk, og Blomstermønstrene — vilde Roser og Forglemmigej — og de 3 Farver, der skelner Kvaliteterne fra hinanden er smukke.

De lækre Spisechokolader er forsynet med en Etiket med Gengivelse af et af den bekendte Figurmaler Erik Henningsen udført morsomt lille Situationsbillede, der viser, hvorledes den rare „Onkel Tom" modtages af to glædestraalende Smaapiger og plyndres for den lækre „Toms"-Chokolade.

Fabriken fremstiller Plader af Chokolade med prægede Dyrebilleder, overordentlig nydeligt udført. I disse Plader findes Dyrebilleder som Lotterispil, saaledes at Børnene, naar de samler Billederne fra et vist Antal Plader, kan samle sig et morsomt og belærende zoologisk Billed-Lotterispil. Det er rimeligt, at Ledelsen af en Chokoladefabrik maa kæle for Børnene, og det synes jo at være en af Fabrikkens Opgaver, og at den faar Held til at løse den.

Det er fornøjeligt i al anden Tristhed at se, at der trods de herskende uheldige Konjunkturer og trods de mange forskellige Vanskeligheder, der møder Industrien, navnlig i Form af de forskelligartede Omsætningsskatter, dog endnu findes Mænd, som tør sætte nye Virksomheder i Gang, og det er at haabe, at det danske Publikum vil belønne dette Initiativ og Vovemod ved at forlange Fabrikkens helt igennem danske Varer, udgaaet af udelukkende dansk Kapital og ved Hjælp af dansk Arbejdskraft, helt igennem *dansk* til yderste Grænse.

Bylaugene i Sundbyerne.

Den ældste Sammenslutning, der er bevaret til Nutiden i Sundbyerne, er de saakaldte Bylav, der bestaar af samtlige Gaardejere. Den er dannet ved Gaardenes første Udstykning. Gaardejere i Sundbyøster og Sundbyvester havde hver deres Foged til at varetage de fælles Anliggender og Interesser. Disse bestod for Eksempel af Lergravene, hvorfra hentedes Ler til Klining af Huse, samt Grusbakkerne m. m.

Til Sundbyvester hørte endvidere „Tyrelodden", „Brydehuset" og „Asfaltlodden". Endnu er der kun Fællesejer i ca. 4 Tdr. Land Lergrave.

Senere blev Fogederne benævnt Oldermænd, hvilken Titel er bevaret i Nutiden.

Oldermanden samler aarlig Bymændene til Bymøde, hvor han gør Rede for det forløbne Aar og aflægger Byregnskabet.

I Sundbyøster er Gaardejer E. D. Petersen, „Nygaard", for Tiden Oldermand, og i Sundbyvester beklæder Gaardejer Peter Hansen, Englandsvej, dette Tillidshverv.

— — —

Tilbage af *Fælles*rettighederne for begge Sundbyerne er endnu kun deres delvise Græsningsret og delvise Ejendomsret til Sundby Fælled. Den nuværende Forening har bestaaet siden Midten af forrige Aarhundrede, da Fællederne udskiftedes, og dens Navn er: „Sundbyvester og Sundbyøster græsningsberettigede Hartkornsejere". Formand for denne Forening er Gaardejer Hans Jansen i Sundbyvester.

— — —

Før 1919 hørte der til ethvert Hus, Gaard eller Ejendom i Sundbyerne en bestemt Andel i Græsnings- og Ejendomsretten til Saltholm. Dette forandredes i 1919, idet den nye Vedtægt af 10. Juni dette Aar forandrede Græsnings- og Ejendomsretten til Øen saaledes, at kun Gaardene er Ejere, idet det mindre Hartkorn. Ejerne af de mindre Andele, blev afløste ved en kontant Godtgørelse. Den største Indtægt af Saltholmen faas nu ved Udlejning af Jagtretten. Øens Anliggender varetages af „Saltholms Bestyrelsen", i hvilken er Repræsentanter for alle Amagers Byer. *cif.*

Kendte Sundbyborgere.

Grosserer Hermann Ebert, R. af D.

Gennem sin omfattende Byggevirksomhed, sin Virksomhed i Sogneraadet og Interesse for Sundbyerne, er Grosserer Hermann Eberts Navn uløseligt knyttet til Sundbyernes Opkomst. Allerede i 1894 ved Anlæg af »Eberts Villaby« gav han Stødet til, at Sundbyerne blev kendt og til, at der ligesom blev mere Liv i alt herude.

I Nygade (nu Sverigsg.) begyndte E. som Urtekræmmer, senere 1886 opførte han Ejendommen paa Hjørnet af Amagerbrogade og Brigadevej, hvortil Forretningen flyttedes. Ebert kom godt i Kontakt med Sundbyernes Befolkning og fik Interesse for Byerne. 1895 indvalgtes han i Sundby Sogneraad, hvor han fra 1899—1902 var Formand, altsaa til Indlemmelsen skete. I Sogneraadet arbejdede E. bl. a. for Opførelsen af Sundby Gas- og Vandværk, der indviedes 24. April 1900.

1902 kom han ind i Københavns Borgerrepræsentation, hvori han sad til 1909. Ebert skænkede Københavns Raadhus to meget smukke guldindlagte Skænkeborde, der er opstillet i Festsalen. Skænkebordene er forarbejdet af dansk Eg paa Eberts Maskinsnedkeri efter Tegning af Professor Martin Nyrup.

Den i Aaret 1886 paabegyndte Byggevirksomhed fortsattes 1891, idet den anden Halvdel af »Blokken« opførtes og Ebertsgade opstod. Ebert Byggevirksomhed satte sit Spor paa begge Sundbyerne. I nærv. Blads Afsnit om »Grundejerforeninger i Sundbyerne« er omtalt den i 1894 paabegyndte »Eberts Villaby«, der 1898 efterfulgtes af »Eberts ny Villaby« ved Øresunds- og Kastrupsvej. Aar 1900 paabegyndte Ebert Opførelsen af »Bellevue Kvarteret« ved Holmbladsgade omfattende Gaderne Ungarnsg., Østrigsg., Venusvej, Serbiensg., Albaniensg. og en Del af Bøhmensgade.

1905—6 købte E. begge Hjørnegrundene af Amager-

brogade og Holmbladsgade, nemlig »Fredens Mølles Fabrikker« og »Gregersens Gartneri« (sidstnævnte tilhørende Holmblad). Her opførte han moderne Bygningskomplekser og lod Skaanesgade, Blekinggade, Nordlandsgade, Jemtelandsgade og Sundbyøster Boulevard anlægge, men da der i Sundbyerne ikke fandtes Kloaker, som kunde benyttes til W. C. Afløb, forsynede Ebert efter Magistratens Anvisning, men for egen Regning, disse Gader med Kloaker, der førtes til Pumpestationen, hvorved alle Bygninger ved disse Gader blev forsynede med W. C. Eberts Byggevirksomhed var saa stor, at han paa Englandsvej havde eget Maskinsnedkeri og Teglværk i Nordsjælland.

Ebert har været Medstifter af Sundbyernes Handelsforening i 1893 og var den første halve Snes Aar dens Formand. Da Foreningen i 1918 fejrede 25 Aars Jubilæum skænkede han den en Byggegrund i Parmagade.

Grosserer Ebert, der er født 23. Septbr. 1855, blev i 1908 benaadet med Ridderkorset.

Kancelliraad H. A. Busch, R. af D.,

fødtes i Mariager den 15. Juli 1863 og kom til København d. 1. Juli 1877 og fik Ansættelse paa Amager Birks Kontor. Efter i Sommeren 1881 at have bestaaet dansk juridisk Examen med 1ste Karakter, fik B. Beskikkelse som Fuldmægtig ved Amager Birk, i hvilken Stilling han forblev til 1. Oktober 1919. Ved Retsreformens Ikrafttræden fik B. Beskikkelse som Sagfører. Efter den 20. November 1885 at have indgaaet Ægteskab med sin Hustru Julie Laura Ingeborg, født Petersen, bosatte Kancelliraaden sig i Sundbyerne, hvor han siden har boet og virket. — I Aaret 1895 blev B. Medlem af Bestyrelsen for Sundby Kirke og den 1. Januar 1899 Kirkens Værge og Kasserer, hvilken Stilling B. endnu beklæder, og hvorfor B. den 27. November 1920 belønnedes med Dannebrogsordenens Ridderkors. Fra 1. Januar 1896 til Sundbyernes Indlemmelse under København i Januar 1902 var B. Medlem af Sundbyernes Sogneraad og derefter i nogle Aar Magistratudvalgsmedlem. Kancelliraad Busch har i mange Aar været Medlem af forskellige Skolekommissionen og af Bestyrelsen for Sundbyernes Folkebibliothek, Sundby Asyl, Menighedsraadet for Sundby Sogn og af Sundbyernes Grundejerforenings Bestyrelse. Fra 1. Maj 1906 har B. været Medlem af Bestyrelsen for A/S. Amagerbanken og fra Aaret 1910 Formand for Bankraadet i samme Bank. Siden Aar 1900 Medlem af Kontrolkomiteen i Københavns Hypothekforening og fra Aaret 1923 Repræsentant for Østifternes Kreditforenings 2. Repræsentantdistrikt (Amager). Den 3. Juli 1902 fik H. A. Busch Titel af virkelig Kancelliraad.

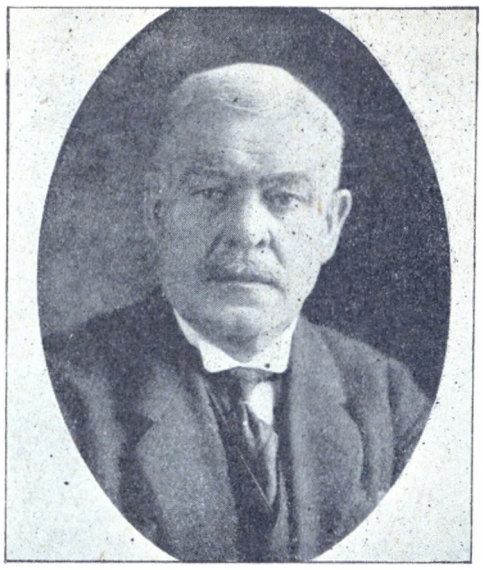

Vejinspektør E. M. Koch

er født i København den 22. September 1864. Gik i Skole i Odense. Kom 1880 paa Elevskolen paa Frederiksberg Slot, afgik 1883 til Ingeniørregimentet, hvor K. blev til 1891 den 1. Aug., da han blev ansat som Vejassistent under Taarnby Sogneraad. Den 1. Januar 1902 gik K. ved Indlemmelsen ind under Københavns Vej- og Kloakanlæg, blev den 1. Marts 1920 udnævnt til Vejinspektør under Standsingeniørens Direktorat, i hvilket Embede K. fungerer den Dag i Dag.

Vejinspektøren har i adskillige Aar siddet i Renholdningsselskabets Repræsentantskab og i 21 Aar fungeret som Sekretær i Grundejerforeningen »Eberts Villaby«.

Vejinspektør E. M. Koch kan saaledes den 1. Januar fejre 25 Aarsdagen for sin Ansættelse i Københavns Kommune samtidig med Indlemmelsesjubilæet. Vejinspektøren, der siden 1891 har været knyttet til Sundbyerne, har saaledes set vor Bydel opvokse og er bedre end nogen fortrolig med Vejanlæggene herude. Det er ikke faa, der i Aarenes Løb har lært den elskværdige og forekommende Embedsmand at kende og har nydt godt af hans Viden paa det kommunale Omraade.

H. Ahrensberg.

Gas- og Vandmester H. Ahrensberg fødtes den 2. September 1858 paa Benmøllevej (nuværende Holmbladsgade 18) »Christiansminde«. Faderen var Landmand, men Sønnens Ønske var at lære et Haandværk, og han kom da i Kleinsmedelære; gik hjemmefra Klokken 5 om Morgenen og kom hjem, efter først at have været paa Tegneskolen, Klokken 10½ Aften. Blev Svend den 9. April 1878, arbejdede paa forskellige større Steder, blandt andet hos Burmeister & Wain, senere var A. Værkfører; d. 6. Maj 1882 tog han Maskinist-Eksamen, og 19. Marts 1889 løste Ahrensberg Borgerskab i Amager Birk med Bopæl først paa Brigadevej, og senere efter Køb af Ejendommen Sverrigsgade Nr. 6, hvor han stadig driver Forretning.

Gas- og Vandmester-Eksamen erhvervedes i 1901, og den 22. April 1902 fik A. Ansættelse som Anboringsmester. I 1918 optoges Sønnen i Forretningen, hvor de hovedsagelig beskæftiger sig med Gas- og Vandarbejde samt sanitære Installationer.

Af Tillidshverv *har* Ahrensberg i flere Aar været Vurderingsmand til Ejendomsskyld og *er* Repræsentant i Sundbyernes Grundejerforening (ca. 30 Aar), samt ligeledes Repræsentant for Landbygningernes alm. Brandforsikring.

Restauratør Chr. Petersen.

Enhver Sundbyborger kender Chr. Petersen. Bedst kendt er Direktør Chr. P. fra sin Virksomhed i »Røde Kro«. P. var Ejer af Etablissementet, var dets bærende Kraft som Skuespiller, skrev selv de muntre Smaastykker og Revuer og var desuden en hyggelig og omsorgsfuld Vært i Restaurationen, hvor ogsaa hans elskværdige Hustru paa bedste Maade sørgede for Gæsterne. 1916 solgte P. »Røde Kro« til Direktør Thomsen. I tre Aar arrangerede P. Provinsrevuer og fra 1920 har han som Vært i »Grøften« i Tivoli hævdet de gode, gamle Traditioner i den søgte Restauration i dette Sommeretablissement.

Restauratør Chr. Petersen er nylig fyldt de 60 Aar og med sit udmærkede Humør venter han sikkert at blive 100 Aar. I Sommer kneb det med Helbredet (Sukkersyge og Nyrekolik) men nu er Restauratøren all right.

I en hyggelig Villa paa Luganovej bor det afholdte Ægtepar og de følger Sundbyernes Trivsel og Fremgang med Interesse.

Tømrermester P. L. Engel

er født 4. April 1855 i Sundby. Efter udstaaet Lære og efter at have arbejdet som Svend begyndte E. i 1885 selvstændig Virksomhed. Tømrermester Engel fik efterhaanden arbejdet sig frem og fik overdraget Tømrerarbejdet ved forskellige offentlige og private Bygninger, saavel i Sundbyerne som i København, som Eks. skal nævnes Christianshavn Jernstøberi, Katolsk Hospital, Ejendommene paa begge Sider af Ahrensbergsgade m. m. Engel, der i mange Aar har været Medlem af Tømmerlauget, har indenfor dette haft forskellige Tillidshverv og er Medlem af Laugets Æresret. Efter i nogle Aar at have været Medlem af Bestyrelsen for Sundbyernes Grundejerforening, valgtes E til Forenings Formand, hvilket Hverv han med Dygtighed var Indehaver af i 25 Aar. Disse 25 Aar i Grundejernes Tjeneste var ikke de mindst betydende for saavel disse som for Sundbyerne. Tømrermester Engel var nemlig Formand under Indlemmelsen og førte paa sine Standsfællers Vegne Forhandlingerne med Borgmester Borup m. fl. Efter Indlemmelsen skal vi erindre om saa vigtige Sager som Afvandingen af Sundbyerne og da navnlig 1. Distrikt. Tømrermester Engel, der er barnefødt herude, har altid med Interesse omfattet baade S. Ø. & S. V., for Tiden er han Vurderingsmand for Landbygningernes Brandforsikring, Taksationsmand for Østifternes Kreditforening, Medlem af Repræsentantskabet for »Københavns Grundejeres Renholdningsselskab« og af Amagerbankens Bankraad.

Brødr. Cloëtta
Kgl. Hof-Chocoladefabrik

Hvorfor
er Salget steget saa enormt af
J. Steffensens
Krone Leverpostej & Pølser?
Fordi —
de er tilberedt af fineste Raavarer. og behandlet saa rent og propert som i Kongens Køkken.
Statskontrol 360.
Evropas største Specialforretning.

Wolff & Arvé'S
ASPARGES BØNNER
ÆRTER
FISKEBOLLER LEVERPOSTEI

Haandgerningsskole.
Eksam. Lærerinde Fru E. Højkjær
Tinguej 8
modtager Elever

Murermester Jens Mortensen.

Et af de første større Byggeforetagender afdøde Murermester Jens Mortensen var knyttet til, var den »Ebertske Villaby«. Senere fulgte »Schellenborg«, »Sundbyholm« og store Bygningskomplekser ikke alene i Sundbyerne, men ogsaa paa Nørrebro.

Jens Mortensen fødtes den 22. Oktober 1849 paa Hindsholm nord for Kerteminde. I Byen Stige lærte han Murerprofessionen og kom som Svend til København i 1871, hvor han arbejdede hos Chr. Wiinberg. Hos denne dygtige Mester fik han de første elementære Grundsætninger for Storstadsbyggeri. Han var med ved flere af Hovedstadens Pragtbygningers Opførelse. Navnet »Hotel d'Angleterre« er skaaret i Cement paa Hotellets Facade af Mortensen. Dagmar og Nationalkomplekserne har han ligeledes arbejdet paa. Murersvendenes Stiftelse i Murergade var det første selvstændige Arbejde M. paatog sig. Efter dette gik det Slag i Slag med Murermester Mortensen som Bygherre.

I nogle Aar var M. Medlem af Sundbyernes Grundejerforenings Bestyrelse, var valgt af Magistraten som Vurderingsmand, og var Vurderingsmand for Landbygningernes Brandforsikring. Murermester Jens Mortensen afgik ved Døden d. 16. November 1922.

Hans Nielsen Ahrenkiel.

Gaardejer Hans Nielsen Ahrenkiel var i omtrent to Decinier Medlem af Sundby - Taarnby Sogneraad og en Tid dettes Formand.

Det lokale Blad »Amager Avis« skriver den 5. Juni 1904: »Det er dog nærmest gennem sit Arbejde i Vejudvalget, hvoraf han hele den lange Periode var et skattet Medlem, ogsaa da Taarnby i 1894—95 udskiltes, at Hr. Ahrenkiel erindres.

De fleste af vore Veje og Gader herude i Sundbyerne har under ham set deres Tilblivelse, og ingen, der i den Anledning søgte hans Raad og Vejledning, gik i hin Tid forgæves. Nævnte Blad skriver videre: »ikke uden Lune kan han fortælle om de Togter, han som Orlogsmatros gjorde med Korvetten Thor i 1856 og Linieskibet Fr. VI i 1861.

Stærkest spiller Skælmen imidlertid i hans Øjne, naar han omtaler det forholdsvis korte Tidsrum, hvor han ikke sad i Sogneraadet, og flygtig berører, hvorledes dette den Gang, under trykkende økonomiske Vanskeligheder, ved at dreje Nøglen om i Døren til Mødeværelset og sidde saa stille som Mus, befriede sig for generende og paatrængende Kreditorer.«

Ahrenkiel byggede sig i 1895 en Gaard paa Kastrupvej, skraaes over for det nye Hospital. Han var født 1839.

(Forts. Side 36)

„S. G." og „S. H."

Naar Talen er om at fejre Sundbyernes Indlemmelse eller rettere 25 Aarsdagen for deres Indlemmelse i Stor-København, er det ret naturligt, at de to store borgerlige Foreninger, der ikke alene i dette Aaremaal, men ogsaa før den Tid, har haft et heldigt og ofte frugtbringende Samarbejde paa forskellige Omraader, enes om at fejre Dagen i Fællesskab — og paa den at samle sine Medlemmer.

Som det vil fremgaa af efterfølgende Omtaler af henholdsvis *„Sundbyernes Grundejerforening"* og *„Sundbyernes Handelsforening"*, har man indenfor disse Foreninger ofte haft Lejlighed og fundet Anledning til at paakalde gensidig Støtte, Hjælp eller Medvirkning til Realisation af dette eller hint, som man havde Følelsen eller Forstaaelsen af, bedst kunde løses i Fællesskab. Sager, hvis heldige Løsning vilde være eller vilde kunne blive til Gavn for begge Foreninger.

Af de Ting, man i Fælig har arbejdet for, var for Eksempel Indlemmelsen, derefter Valgordningen, Afskaffelsen af Bommen, Forbedring af Færdselsforholdene m. m., som iøvrigt i det efterfølgende er nævnt i Omtalen af Foreningernes Arbejde. Det vil ogsaa deraf fremgaa, at der af begge Foreninger er gjort et stort og godt Arbejde ikke alene til Gavn for de respektive Foreningers Medlemmer, *men til Gavn for Borgerskabet i Sundbyerne.*

Der har altid været et godt Forhold mellem Sundbyernes Indbyggere indbyrdes — maaske noget mere Lokalpatriotisme og Stedkærlighed, end man almindeligvis sporer i andre af de Bydele, der nu er opslugt i Stor-København. Til denne Storstad føler vi os nøje knyttet, selv om vi kun hænger ved denne i et Par meget elendige Broforbindelser. Men, maaske netop derved, at Adgangen til den øvrige By er saa besværlig, føler vi os mere vel tilpasse, naar det endelig er lykkedes at slippe over.

Lad os haabe, at det gode Forhold, der har bestaaet mellem de to: „S. G." og „S. H." ogsaa maa bevares i Fremtiden. Ja, at ikke alene disses Medlemmer altid maa finde hinanden, men at enhver god Borger vil gøre sit og at Sundbyernes Beboere maa forstaa deres Samhørighed og derfor støtte og hjælpe hinanden, saa at alle vil arbejde i Fællesskab paa Sundbyernes Trivsel og Velfærd til Gavn ikke alene for Sundbyerne, men ogsaa til Gavn for Stor-København, af hvilken vi alle er Del.

F. J. Christtreu.

H. Lohmann.
Jernsenge & Spiralmadrasfabrik
Alle Arter Jernsenge — Spiralmadrasser — Pufsenge
Feltsenge med Spiralbunde — Stoppede Madrasser.
Amagerbrogade 201. Telefon: Amager 85.

Sundbyernes Handelsforening.

1893 — 1926.

Efter Næringsfrihedens Indførelse i 1857 fik Forretningslivet først fuld Raaderum i Sundbyerne.

I tidligere Tider havde de Butikshandlende i Sundbyerne, da de kun var faa, let ved at træffe hinanden og slutte forretningsmæssige Aftaler, men efterhaanden som Butikkernes Antal og Varernes Arter forøgedes, blev disse jævne Aftaler ikke tilfredsstillende, og Trangen til i Fællesskab indenfor fire Vægge at drøfte Standsinteresser følte mere og mere, og „Sundbyernes Handelsforening" blev derfor dannet. Den kom hurtig til at indtage en førende Stilling, og har altid arbejdet med Handelsstandens Interesser for Øje.

3 Sundbyborgere: Bertel Hansen, Jørgen Johansen og Chr. Risfeldt drøftede en Efteraarsaften i 1893 den om sig gribende illoyale Konkurrence og spekulerede paa Muligheden af at finde Midler til Bekæmpelsen af denne. I de følgende Dage talte de om Sagen til 2 Kolleger: P. K. Petersen og L. C. Petersen, og dette havde til Følge, at de indbød alle Sundbyernes Handlende til et Møde i „Røde Kro" *Søndagen den* 12. *November* 1893, og de fleste af disse efterkom Opfordringen.

De fremførte Emner var: Sogneadskillelse, Brændevinsafgiftens Nedsættelse, Gadehandel, Lukkesag, Storesforetagende og Smudskonkurrence. Rammen for Foreningens Virksomhed var derved lagt, og det blev ogsaa hine Opgaver, som i den forløbne Tid har lagt Beslag paa det meste af Foreningens Arbejdskraft. Kun de to førstnævnte naaede en endelig Løsning ved Sundbyernes Indlemmelse under København.

Paa en ved Mødet fremlagt Indmeldelsesliste tegnede 50 sig som Medlemmer og „Sundbyernes Handelsforening" var saaledes en Kendsgerning.

Konstituerende Generalforsamling blev berammet til den 26. s. M. og paa denne blev Love vedtagne og Bestyrelse valgt og kom til at bestaa af: Hermann Ebert, Th. Hansen, Chr. Jensen og Jørgen Johansen, henholdsvis som Formand, Næstformand, Kasserer og Sekretær og som Repræsentanter: I. Møller, P. K. Petersen og Ludvig Mertz. Suppleanter Vilhelm Petersen og Jørgen Hansen samt Revisorer: Mortensen og Schiøtt. Foreningens første Formand blev Købmand Hermann Ebert.

I Københavns Amt, som Sundbyerne dengang var underlagt, maatte de Købmænd, som forhandlede Brændevin, herfor betale 200 Kr. i aarlig Afgift, medens der i det stærkt konkurrerende Christianshavn kun betaltes 75 Kr. I Sundbyerne følte det som en Uretfærdighed, og Bestyrelsen tog Sagen op til Behandling. Der blev holdt Møder, men alle Forsøg var frugtesløse. Trods denne Modstand blev Bestyrelsen ikke træt, men fortsatte Kampen med Autoriteterne, og endelig, efter ca. 4 Aars Tournering, kunde Formanden den 24. Januar 1898 meddele, at Afgiften var nedsat med 50 Kr., altsaa til 150 Kr. aarlig. Dette var et glædeligt, men ikke tilfredsstillende Resultat.

I Indlemmelsesloven af 3. April 1900 var optaget den Bestemmelse, at Brændevinsafgiften først vilde være at beregne efter de for København gældende Regler, naar de 3 Aar, for hvilken de før Indlemmelsen gældende Afgifter var fastsatte, var udløbne. Dette vilde indtræffe ved Udgangen af 1903. Da Sundbyernes Overgang til København fandt Sted den 1. Januar 1902, vilde der være 2 Aar tilbage af den 3-aarige Skatteperiode. Dette Forhold gav Anledning til skarpe Protester, og Skrivelser desangaaende blev sendt til Sogneraadet og til Kommunalbestyrelsen. Den 13. Februar 1902 kunde Formanden imidlertid meddele: „Mit Arbejde har frugtet, vi vil komme til at betale det samme som Københavnerne, altsaa 75 Kr. aarlig."

En Sag, der samtidig med foregaaende, særlig tog Interessen fangen og satte Sindene i lidenskabelig Bevægelse, var Sogneraadsvalgene og den, ved sin Udgang samhørende: Sundbyernes Forening med København.

Sogneraadet repræsenterede udelukkende de gamle Traditioner. Det „brede Lag" begyndte imidlertid at gøre sig gældende og Mellemstandspartiet, legemliggjort ved Foreningen i Forbund med Grundejerne, vilde ogsaa have en Stemme med i Laget. Naar derfor Næstformanden Th. Hansen i Februar 1894 foreslog, at Sundbyernes Handelsforening skulde se at faa et Medlem indvalgt i Sogneraadet, faldt dette i god Jordbund.

Efter Afholdelse af mange Møder og Konferencer, kom en Alliance i Stand mellem Handels-, Grundejer- og Social-Demokratisk Forening og Kandidaterne blev udpegede. Da Formanden Hermann Ebert, som naturligvis var Handelsforeningens svorne Mand, var et anset Medlem af Grundejerforeningen, blev hans Kandidatur støttet af hin og Th. Hansen var udpeget af Social-Demokratisk Forening. Der skulde imidlertid yderligere besættes 2 Pladser i Raadet og om Kandidaterne til disse, opstod der Strid mellem Grundejerforeningen og Social-Demokratisk Forening og Triumviratet knagede. Hermann Ebert og Th. Hansen blev dog, efter en livlig Agitation, ved hvilken den stedlige Monitor blev taget i Brug, indvalgt i Sogneraadet. Handelsforeningens Popularitet forøgedes derved i høj Grad.

I 1898 var der atter Valg, uden at Foreningen fik nogen Indflydelse paa dette.

I 1899 var C. K. Petersen, som da var Næstformand og Sekretær, udpeget som Kandidat til et Suppleringsvalg, men hans Kandidatur kunde ikke opretholdes og Foreningen deltog ikke, som saadan i Valget.

I September 1901, da Sundbyernes Indlemmelse under København stod for Døren, skulde der vælges Repræsentanter og Udvalgsmedlemmer til Kommunalbestyrelsen. Handelsforeningen og en Del af Grundejerforeningen holdt paa Hermann Ebert, medens de øvrige forcerede Kaptajn Kjær. Sundbyernes Handelsforening viste sig at være en fin Tenor, thi efter en hidsig Valgkamp, som paa Handelsforeningens Side blev glimrende ført af: Sabinsky, J. P. Jensen og C. K. Petersen, blev Hermann Ebert valgt med stor Majoritet. Borgerskabet fik stor Respekt for Sundbyernes Handelsforening i de Dage.

Medens de foranbeskrevne Kampagner stod paa, blev Foreningens øvrige Interesser — og disse var mangeartede — ikke forsømte. Det

J. HØEGH'S
SUKKERVAREFABRIK
Alle Sorter fine Bolscher, Negerkys, Kokosboller, Katharoltabletter, Lakritsfigurer og Chokolader.
Cypernsvej 6 . Rodosvej 47.
Telefon Amager 90. Central 14,104.

Hofbager Olsen's Søn
Spis
ILWO
Rugbrød

Biscuitfabriken „NORDEN"
København F.
Telf. Godthaab 4. . Grundlagt 1879.
Biscuit og Kiks
en gros en gros
Landets ældste Biscuitfabrik.

Sundbyernes Kaffebrænderi
Lauritz Olsen A/S
Telefon 4446. Grundlagt 1891.
Sundbyøster Boulevard 51
Sundbyøster Boulevard 51.
København S.

H. AUG. HANSEN
1. Kl.s engelsk Herreskræderi
og Herreekviperings-Magasin
Amagerbrogade 41 Telef. Central 36 33

F. Høyberg's Kaffebrænderi,
København L. Alexandravej 18. Telf. Taga 190.

NOMA

Krystalsæber · Marseillesæber · Toiletsæber · Sæbespaaner
Gulvlakfernis · Malerfernis · Gulvfernis
Vaskepulver · Kosmetiske Artikler

A/S FABRIKEN NOMA

Telefon: Central 707

ISLANDS BRYGGE 24
KØBENHAVN S.

Telefon: Central 707

Haandværkerbanken, Amager Afdeling

Amagerbrogade 52, Hj. af Brigadevej.

— Boxer udlejes. —

Alle almindelige Bankforretninger udføres.

Føl, hvor den frisker op, føl, hvor den gør vaagen. Den skummer paa 1 Sekund.

Køb
Anthos Sæbe
A S Falkonergaardens Fabriker
København F.

Kender du Anthos?

Pris: 45 Øre

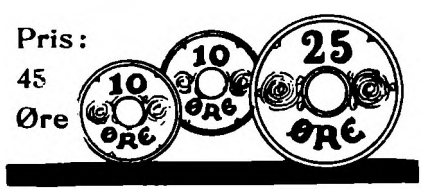

gjaldt i første Række om, at hverve nye Medlemmer. Efterhaanden som Foreningens Indflydelse steg, øgedes ogsaa Tilgangen til Foreningen og i denne træffer man endnu mange fra den Tid. Af de mest kendte skal her nævnes, foruden de før omtalte 3 Kampfæller C. K. Petersen, Sabinsky og J. P. Jensen, endvidere P. K. Petersen, Vilh. Hansen, Chr. Stripp, Chr. Christensen, Schønberg og Alfred Christensen, som alle tog interesseret Del i Foreningens Anliggender, hvilket bedst ses ved Sammensætningen af de mange Udvalg, som i Tidens Løb har fungeret.

Foreningens ledende Kræfter, saa allerede i det første Aar af Foreningens Tilværelse, at naar Spørgsmaal, som rakte udenfor den lokale Horisont, stod paa Dagsordenen, gjaldt det om, at *hele* Handelsstanden stod samlet, saaledes at der kun blev et „Talerør" overfor Autoriteterne og Foreningen indmeldtes derfor i „De københavnske Handelsforeningers Fællesrepræsentation" d. 14. Februar 1894. Det maa derefter erkendes, at mange af de i dette Skrift berørte Problemer, efter at vi i Periferierne har gjort Pionerarbejdet, ogsaa kun er naaet til Løsning i Kraft af centralitets Princippet, som Fællesrepræsentationen er et Udtryk for.

Det selskabelige Foreningsliv, som har været en Tilknytningsfaktor, blev selvfølgelig plejet. Stiftelsesfesterne, som Regel med Festmaaltid og Dans, blev obligatoriske og vandt, ligesom de aarlige Sommerudflugter, større og større Tilslutning og blev ganske populære. Virkeligt Bal, var der ikke Smag for i de første Aar — eller maaske Modet dertil har manglet. —

Der er ingen Tvivl om, at de Festligheder og Sammenkomster af selskabelig Art, der Tid til anden, er afholdte og altid har været udmærket arrangerede, har knyttet mange Medlemmer fast til Foreningen og har derved gjort sin store Nytte.

I hint Afsnit blev der afholdt en „Legion" af saavel Bestyrelses- som Medlemsmøder og enkelte Styrelsesmedlemmer maa have følt dette overanstrengende, thi Bøder for Udeblivelse fra Møderne blev strengere og strengere. Det skete forøvrigt ret ofte, ligesom det hænder nu til Dags, at vore ærede Kolleger sviglede ved Medlemsmøderne, saa at Bestyrelsen maatte notere: for ringe Tilslutning — aflyst.

Som foran bemærket, var det en Mangfoldighed af Opgaver som Foreningen under Hermann Eberts Styre tog op til Behandling, og det vilde alene af Pladshensyn føre for vidt, hvor interessant det end vilde være, at beskrive dem alle. I det Følgende, vil derfor en væsenlig Del kun blive skænket en flygtig Omtale.

Her skal saaledes nævnes: „Freir"-Bevægelsen, hvis Bekæmpelse Foreningen tog endog meget Del i, ligesom den var meget stærkt interesseret i Starten af Detalhandlerbanken. Gadehandelen søgte Foreningen at komme til Livs ved Skrivelser til Politiet, Birket, Amtet og ved Andragende til Rigsdagen og naturligvis var der Møder. For at forhindre Flasketab har „S. H." ogsaa brugt sine Kræfter, men kom til kort.

For Bagateller at regne er herimod det Arbejde, Sundhedsvedtægten, Automatsalg, Filialer, Petroleums-Tanks-Indførelse, Protest mod Telefonprisernes Forhøjelse, Vareprisernes Regulering o. m. a. foraarsagede.

Til Fremme for sidstnævnte Sag blev i Maj 1896 nedsat et Prisreguleringsudvalg, som virkede i flere Aar. Dette Udvalg havde en Del Besvær med Handlende, som solgte Petroleum og Brændevin under de vedtægtsmæssige Priser.

Et Spørgsmaal som: Hvidtølsbryggeriernes Salg af Øl i Ottinger direkte til Private var ofte paa Tale i 1895.

For Julegaver og anden Tilgifts Afskaffelse har Foreningen og dens Medlemmer, navnlig

Sabinsky, arbejdet meget energisk. I Sundbyerne havde denne gamle Skik, som Juletilgift var, antaget uhyggelige Former, navnlig hos de Købmænd, som havde deres bedste Kunder fra Oplandet. Naar derfor Bestyrelsen i Oktober 1895 optog Sagen til Behandling, var det et af Medlemmerne længe næret Ønske. Et Udvalg blev nedsat, og Agitationen blev indledet med et ekstraordinært Medlemsmøde. Paa Sagen blev der arbejdet i 3 Aar, men Sagen strandede dog stadig paa enkelte Købmænds Modstand. I 1898 var Løsningen indenfor Sundbyerne saa nær, at kun 3 Underskrifter manglede, men Bestyrelsen maatte alligevel erklære Sagen for „uigennemførlig paa det Grundlag". Det havde vist sig, at Problemet kun kunde løses i Forening med Christianshavnerne. Ved Sagens Genbehandling i 1899 blev Forhandlinger indledet med „Christianshavns Handelsforening". Der blev i lang Tid snakket frem og tilbage om Sagen, uden at Parterne kom til Enighed om denne.

For tidligere „Fyraften" har Foreningen ogsaa lagt sig i Selen. Det begyndte beskedent i 1894 med en 9-Lukning og forsøgsvis i 97 med Lukning Kl. 8 i Sommermaanederne for at naa i 1901 til Kl. 8-Lukning hele Aaret rundt. Foreningen blev dog ikke staaende derved; den gennemførte senere at lukke i Sommermaanederne Kl. 7 de fire første Aftener i Ugen, om Fredagen Kl. 8 og om Lørdagen Kl. 9 Aften.

Chr. Stripp.
Formand for Sundbyernes Handelsforening

Usolide Kunder har jo altid været en af Handelsstandens Kræftskader, og som et „Varsko" mod hine blev i 1896 indført en saakaldt „sort Bog". Det synes, som om den har gjort nogen Nytte. Den afløstes i 1904 af Løbesedler. Disse fik ingen Betydning og ophørte hurtigt at udkomme.

I 1896 fremsatte Thorvald Hansen den smukke Tanke at oprette en Fond til en Enkebolig. Et Udvalg nedsattes, men der fremkom dog ikke noget positivt fra dette. I 1899 rejste Sabinsky Sagen paany. Han tænkte sig Sagen løst paa Basis af et selvstændigt Aktieselskab indenfor Foreningen.

Et nyt Udvalg blev dannet, men det formaaede, trods Anstrengelser, ikke at realisere Idéen. Ulykken var den, at Foreningen endnu ikke havde Spor af Formue. Grundlaget dertil blev dog lagt 1901 paa Generalforsamlingen, som besluttede at hen- og baandlægge en Trediedel af de aarlige Indtægter til en Reservefond. Dette blev suppleret med en væsentlig Del af et af Hermann Ebert skænket Beløb samt af Tuborgs 25 Aars Jubilæumsgave, stor 200 Kr. Taagen var derved at spredes for Enkeboligen, som denne Sag populært kaldtes.

Under Chr. Stripps Styrelse fremsatte Vilh. Hansen den 24. Januar 1910 Forslag om at oprette en Hjælpekasse ved til denne at henlægge „visse Procenter af den aarlige Indtægt". Tanken blev dog stillet i Bero. I det følgende Aar foreslog Bestyrelsen at oprette en Begravelseskasse. Hjælpekassen blev pa aen ekstraord. Generalforsamling i April 1912 oprettet ved, at der som Grundkapital overførtes fra Reservefonden 1000 Kr.

Der var saaledes fremdeles en Fond til Brug for ekstraordinære indtrædende merkantile Formaal og en Kasse til Brug for filantropisk Virke. Specielle Love for Hjælpekassen blev vedtagne. Derefter er for hvert afsluttet Regnskabsaar et ikke ringe Beløb tilgaaet Kassen, ligesom de Summer, Carlsberg og Tuborg Bryggerierne har skænket Foreningen samt de i sin Tid modtagne 500 Kr. af Overskudet af den meget omtalte eksproprierede Kaffe, pure er indgaaet i Kassen. Enkelte af Foreningens Fester giver Overskud, 150 à 200 Kr., og saadanne tilfalder Kassen.

En Medlemsbog, som Bestyrelsen paa Stripps Foranledning udsender hvert andet Aar, er anlagt alene med Kassens Tarv for Øje og giver ogsaa denne en pæn Indtægt. Det Stripp'ske „Dynasti" — og det maa siges hele Foreningen — omfatter saaledes denne Hjælpekasse med stor Interesse.

Som Tiden er gaaet, er det efterhaanden kommet til at se lysere ud for Enkeboligen, og selv om Hjælpekassen ikke udelukkende er anlagt med hin Bolig for Øje, har der gentagne Gange været Planer fremme om Køb af Ejendom, hvor Drivfjederen netop har været Friboliger. Ønskeligt var det, om det vil blive til Virkelighed i en forhaabentlig ikke for fjern Fremtid.

I 1901 anskaffede Foreningen sig en Medlemstavle. Størrelsen af denne svarede imidlertid ikke til hins Vækst, thi i 1914 blev Tavlen fornyet.

Den 11. April 1904 fremkom Schønberg med et Forslag om at udgive „vort eget Organ": „Handels-Avisen" kaldet, uden Risiko for Foreningen. Dette vedtoges, og det første Nummer udgik 1. Maj med Schønberg som Redaktør og Sabinsky som Forretningsfører samt I. P. Jensen, der repræsenterede Foreningen. De to sidstnævnte traadte dog snart tilbage, og deres Pladser indtoges af Chr. Stripp og Ad. Knudsen. Derefter var det et selvstændigt Foretagende. Foreningen havde stor Fornøjelse af denne lille Avis med dens smaa, velskrevne Artikler. Da imidlertid „Handels-Avisen" blev antaget som Organ for Fællesrepræsentationen, antoges dette som obligatorisk Foreningsblad, og hint lille Forenings-Organ afsluttede derved sin Tilværelse.

Da Hermann Ebert i Maj 1902 traadte ud af Bestyrelsen efter at have været Formand i ca. 7½ Aar, tog C. K. Petersen dette Embede i Besiddelse. Han medbragte dertil udmærkede repræsentative Egenskaber og var særdeles veltalende. Hans Førerskab blev derfor imødeset med store Forventninger. Disse blev dog ikke indfriede, dertil var hans Funktionstid for kort.

C. K. P.s Evner gjorde sig ofte gældende i Fællesrepræsentationen, hvor han ogsaa var et anset Medlem.

I 1904 var der i Bestyrelsen sket den Forandring, at Rudolph Jørgensen og Chr. Christensen var erstattede med L. Mortensen og Chr. Stripp, henholdsvis som Kasserer og Næstfm.

Da C. K. Petersen den 13. Februar 1905 nedlagde sin Værdighed som Formand, havde Chr. Stripp, der ogsaa en Tid havde haft Sæde som Repræsentant i Eberts Formandstid, saaledes Kvalifikation og havde derved let ved at gøre Skridtet til Præsidiet. I sin Programtale ved

Enhver Handlende i Sundbyerne bør være Medlem af Sundbyernes Handelsforening.

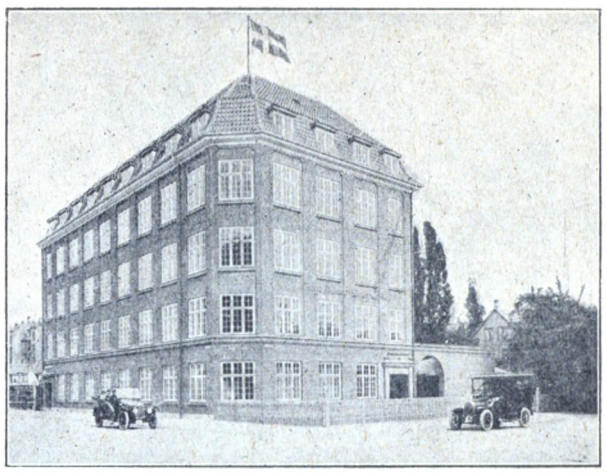

Hans Rohdes Cigarfabrik
København
Kongedybet 25
Tlf. Central Central 8743 og Amager 3214
Tlgr.-Adr.: Haaserohde

RICHARDT
Richardt's DESSERT Fabrik A/S.
Gl Kongevej 47 Telefon 13 565

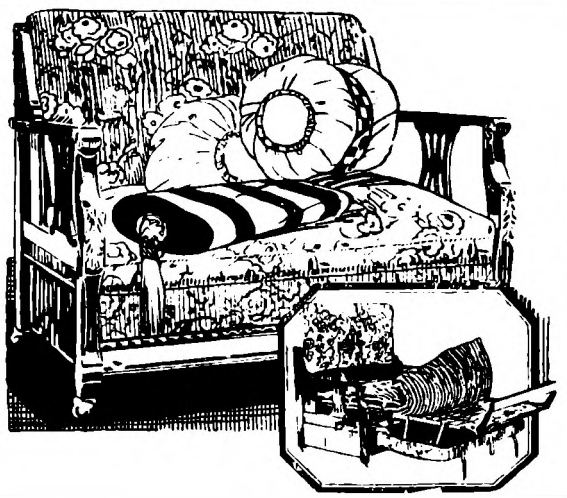

Bedre end et Gæsteværelse.

Vi kender alle disse tilfældige Gæster. Men hvis De har en **Nolfi Sofa** i Huset, er De sikker paa, at Deres Gæst vil have en behagelig, hvilegivende Seng at sove i, uden at nogetsomhelst i Værelsets Arrangement behøver at ændres, thi

Nolfi Sovesofa

er baade Sofa og Seng. Om Dagen en Sofa med et dybt, godt fjedrende Sæde og høj Ryg, og paa mindre end et Minut kan den laves om til en Seng i fuld Størrelse, med en stærk Staalfjedre-Madras. Alle Sengklæderne kan gemmes bort indeni Sofaen Sofaen fremstilles i mange Variationer i Modeller og Betræk, saaledes at der ogsaa er en Model, som netop passer til Deres Indbo. De vil have Interesse af vort illustrerede Katalog, og saasnart De beder herom, skal vi tilsende Dem et.

NOLFI
Amagerbrogade 17
(ved Amagerbanen) Tlf. Amager 5409

Schous Mokka Kaffe-tilsætning

A/S Kaffesurrogatfabriken Skandia

Salt- & Brændsels-Kompagniet
Aktieselskab
(P. CHRISTENSEN)
Import og Forhandling af
Salt - Kul - Koks - Brænde og Splitved
Central 6054 — Amager 3068

AMAGER PAKKASSEFABRIK
Vermlandsgade 9
Central 6054 — Amager 3068

Aktieselskabet
Bryggeriet „Stjernen"
Telefon Central 1919 - 9342

Formandsvalget lovede Stripp at bringe de stærkt omhandlede Deklarationer ud af Verden, og det første Skridt, som Bestyrelsen foretog sig, var at erklære disse for ugyldige og udlevere dem til Underskriverne.

I 1912 optoges Sagen Julegaver atter til Behandling. Det ses, at Bestyrelsen maa have haft „en lykkelig Haand", thi Formanden kunde primo December 1913 udtale: Juletilgiften kan nu betragtes som afskaffet i Sundbyerne".

Af de Sager, som i det første Aars Tid tog Interessen fangen, var Kontrakter med D. D. P. A. Der blev endvidere arbejdet for en Begrænsning af Salg fra Automater, og der udførtes et stort Opdæmningsarbejde for Starten af en Brugsforening i Sundbyerne, i hvilket P. K. Petersen tog virksom Del.

I Begyndelsen af 1907 lukkede Amagerbanen for en Færdselsvej fra Sundbyerne over Christianshavns Fælled, og da Refshaleøens Arbejdere, som hidtil havde benyttet nævnte Passage, truede med at fraflytte Sundbyerne, hvis de ikke i Fremtiden kunde benytte Stien, vilde en saadan Fraflytning komme til i høj Grad at skade de Handlende i Holmbladsgade. Bestyrelsen tog sig derfor af Sagen. Banen paatog sig at lave en Overgang over Banelegemet mod, at Foreningen tilskød et kontant Beløb til Dækning af Udgiften derved. Dette skete.

Samme Aar som foran nævnt stod „Amager Bryghus" udenfor Øl-Prisringen og solgte direkte til Private, naturligvis under Detailpriser. Dette Forhold kunde de Handlende jo ikke være tjente med, og Bestyrelsen tog derfor Bryggeriet under Behandling. Direktøren overholdt imidlertid ikke Overenskomsten, og Handelsforeningens Bestyrelse lyste derfor Bryggeriet i Band, hvorved det blev umuliggjort hos de Handlende.

Forøvrigt har der blandt Fabrikanter og Grossister alle Dage — og de findes den Dag i Dag — været nogle, som har haft en Tendens for, til en Gros Priser at sælge direkte til Forbrugerne. Bestyrelsen fik ogsaa flere af den Slags Sager til Behandling, men det skal siges, at disse altid blev ordnede i Mindelighed, uden at ovenstaaende omtalte drastiske Midler kom til Anvendelse.

Parasiter som „Standard Præmiekonkurrence", „Middelstandens Fællesindkøb", „Hjemmenes Kulforsyning" og Foretagender, som alle gik ud paa at snigløbe den legitime Detailhandel, florerede stærkt i den Periode her er Tale om. Flere af disse Foretagender, ialt Fald de nævnte, havde særlig udset Sundbyerne til Jagtrevir, og Foreningen tog derfor virksom Del i Bekæmpelsen af disse og deres Tilværelse blev kun kort.

I 1908 blev Emblemer indført.

Foreningen deltog ogsaa i den Tids Protest mod Telefontaksternes Forhøjelse. I den Anledning havde Bestyrelsen arrangeret stort offentlig Møde i „Stjernekroen", hvor selve Telefondirektøren var til Stede. Foreningen virkede ogsaa meget kraftigt i Arbejde mod de opdukkende Koloniallagre.

Følgende Sag hører dog til Historiens mere interessante og kan vist ikke paavises i nogen anden Handelsforenings Annaler.

I Sundbyerne florerede i 1908 Tilgift og Rabatuvæsenet, især forbunden med Margarine og Kaffehandel. For at komme dette Uvæsen til Livs, satte Bestyrelsen et ret stort Apparat i Bevægelse. Tilgiftsagens videre Forløb er almen kendt og her skal derfor kun tilføjes: Tilgift er jo i Nutiden ulovlig, men desværre høres ofte om Attentater mod Lovbestemmelserne.

I Sundbyerne, som andre Steder, blev oprettet Marketenderier. Men de udviklede sig efterhaanden til velassorterede Detailforretninger, uden Næringsadkomst og Driftsomkostninger af nævneværdig Art og Salget fandt væsentligt Sted i den Tid Butikkerne var lukkede. At de Butikshandlende følte dette Forhold utaaleligt, er ret indlysende og i 1909 optog Bestyrelsen denne Sag til Behandling.

Der blev holdt Møder. Den endelige og naturlige Ordning blev, at Næringsbevis vilde være nødvendigt for Udøvelsen af omtalte Handel.

I Aarene 1906—1909 førtes en energisk Kamp mod „Bommen".

Oprettelsen af Sundbyernes Handelsskole er en Begivenhed, som altid vil staa i Historien, som en af Foreningens hæderfulde Gerninger.

Ad. Knudsen fremsatte Forslag derom i 1907, men dette vandt ikke Bifald den Gang. Senere valgtes Knudsen til Formand og paatog sig alt skriftligt vedrørende Skolen, og der blev meget. Kommunen tilstod Skolen: Lokaler, Lys og Varme gratis. Lærerkræfter blev engagerede, Reklamationer udførtes o. m. a. Kort sagt: Alt blev tilrettelagt til Starten og Virksomheden

Foreningens Banner
skænket af Hermann Ebert

tog sin Begyndelse den 1. September 1908. Foruden i almindelige Handelsskolefag, blev der allerede det første Skoleaar undervist, baade i engelsk og tysk og Foredrag over populære Emner blev ogsaa et Led i Undervisningen. 39 Elever, hvoraf 10 kvindelige, besøgte Skolen i det første Aar.

Det første Skoleaar var saaledes forløbet tilfredsstillende, men det var ikke ringe Beløb, som Foreningen havde tilskudt og Bestyrelsen imødesaa derfor det andet Semester med store Betænkeligheder. Disse blev dog overvundne. Der fortsattes med lidt Børnesygdom, som dog var af forbigaaende Art. I 1910 blev, i Anledning af Loven om tvungen Bogføring, Kursus for Principaler oprettet.

Foruden at Foreningen skulde støtte Skolen pekuniær, var denne dog bygget med den Mulighed for Øje, at der vilde blive tilstaaet denne Statstilskud. Ansøgning om Statstilskud blev indsendt og dette blev tildelt Foreningen i 1912. Skolen var saaledes statsanerkendt og denne Stilling har den siden hævdet. I 1913 blev den første autoritetsmæssig censurerede Afgangs-

Sabinsky, arbejdet meget energisk. I Sundbyerne havde denne gamle Skik, som Juletilgift var, antaget uhyggelige Former, navnlig hos de Købmænd, som havde deres bedste Kunder fra Oplandet. Naar derfor Bestyrelsen i Oktober 1895 optog Sagen til Behandling, var det et af Medlemmerne længe næret Ønske. Et Udvalg blev nedsat, og Agitationen blev indledet med et ekstraordinært Medlemsmøde. Paa Sagen blev der arbejdet i 3 Aar, men Sagen strandede dog stadig paa enkelte Købmænds Modstand. I 1898 var Løsningen indenfor Sundbyerne saa nær, at kun 3 Underskrifter manglede, men Bestyrelsen maatte alligevel erklære Sagen for „uigennemførlig paa det Grundlag". Det havde vist sig, at Problemet kun kunde løses i Forening med Christianshavnerne. Ved Sagens Genbehandling i 1899 blev Forhandlinger indledet med „Christianshavns Handelsforening". Der blev i lang Tid snakket frem og tilbage om Sagen, uden at Parterne kom til Enighed om denne.

For tidligere „Fyraften" har Foreningen ogsaa lagt sig i Selen. Det begyndte beskedent i 1894 med en 9-Lukning og forsøgsvis i 97 med Lukning Kl. 8 i Sommermaanederne for at naa i 1901 til Kl. 8-Lukning hele Aaret rundt. Foreningen blev dog ikke staaende derved; den gennemførte senere at lukke i Sommermaanederne Kl. 7 de fire første Aftener i Ugen, om Fredagen Kl. 8 og om Lørdagen Kl. 9 Aften.

Chr. Stripp.
Formand for Sundbyernes Handelsforening

Usolide Kunder har jo altid været en af Handelsstandens Kræftskader, og som et „Varsko" mod hine blev i 1896 indført en saakaldt „sort Bog". Det synes, som om den har gjort nogen Nytte. Den afløstes i 1904 af Løbesedler. Disse fik ingen Betydning og ophørte hurtigt at udkomme.

I 1896 fremsatte Thorvald Hansen den smukke Tanke at oprette en Fond til en Enkebolig. Et Udvalg nedsattes, men der fremkom dog ikke noget positivt fra dette. I 1899 rejste Sabinsky Sagen paany. Han tænkte sig Sagen løst paa Basis af et selvstændigt Aktieselskab indenfor Foreningen.

Et nyt Udvalg blev dannet, men det formaaede, trods Anstrengelser, ikke at realisere Idéen. Ulykken var den, at Foreningen endnu ikke havde Spor af Formue. Grundlaget dertil blev dog lagt 1901 paa Generalforsamlingen, som besluttede at hen- og baandlægge en Trediedel af de aarlige Indtægter til en Reservefond. Dette blev suppleret med en væsentlig Del af et af Hermann Ebert skænket Beløb samt af Tuborgs 25 Aars Jubilæumsgave, stor 200 Kr. Taagen var derved at spredes for Enkeboligen, som denne Sag populært kaldtes.

Under Chr. Stripps Styrelse fremsatte Vilh. Hansen den 24. Januar 1910 Forslag om at oprette en Hjælpekasse ved til denne at henlægge „visse Procenter af den aarlige Indtægt". Tanken blev dog stillet i Bero. I det følgende Aar foreslog Bestyrelsen at oprette en Begravelseskasse. Hjælpekassen blev pa aen ekstraord. Generalforsamling i April 1912 oprettet ved, at der som Grundkapital overførtes fra Reservefonden 1000 Kr.

Der var saaledes fremdeles en Fond til Brug for ekstraordinære indtrædende merkantile Formaal og en Kasse til Brug for filantropisk Virke. Specielle Love for Hjælpekassen blev vedtagne. Derefter er for hvert afsluttet Regnskabsaar et ikke ringe Beløb tilgaaet Kassen, ligesom de Summer, Carlsberg og Tuborg Bryggerierne har skænket Foreningen samt de i sin Tid modtagne 500 Kr. af Overskudet af den meget omtalte eksproprierede Kaffe, pure er indgaaet i Kassen. Enkelte af Foreningens Fester giver Overskud, 150 à 200 Kr., og saadanne tilfalder Kassen.

En Medlemsbog, som Bestyrelsen paa Stripps Foranledning udsender hvert andet Aar, er anlagt alene med Kassens Tarv for Øje og giver ogsaa denne en pæn Indtægt. Det Stripp'ske „Dynasti" — og det maa siges hele Foreningen — omfatter saaledes denne Hjælpekasse med stor Interesse.

Som Tiden er gaaet, er det efterhaanden kommet til at se lysere ud for Enkeboligen, og selv om Hjælpekassen ikke udelukkende er anlagt med hin Bolig for Øje, har der gentagne Gange været Planer fremme om Køb af Ejendom, hvor Drivfjederen netop har været Friboliger. Ønskeligt var det, om det vil blive til Virkelighed i en forhaabentlig ikke for fjern Fremtid.

I 1901 anskaffede Foreningen sig en Medlemstavle. Størrelsen af denne svarede imidlertid ikke til hins Vækst, thi i 1914 blev Tavlen fornyet.

Den 11. April 1904 fremkom Schønberg med et Forslag om at udgive „vort eget Organ": „Handels-Avisen" kaldet, uden Risiko for Foreningen. Dette vedtoges, og det første Nummer udgik 1. Maj med Schønberg som Redaktør og Sabinsky som Forretningsfører samt I. P. Jensen, der repræsenterede Foreningen. De to sidstnævnte traadte dog snart tilbage, og deres Pladser indtoges af Chr. Stripp og Ad. Knudsen. Derefter var det et selvstændigt Foretagende. Foreningen havde stor Fornøjelse af denne lille Avis med dens smaa, velskrevne Artikler. Da imidlertid „Handels-Avisen" blev antaget som Organ for Fællesrepræsentationen, antoges dette som obligatorisk Foreningsblad, og hint lille Forenings-Organ afsluttede derved sin Tilværelse.

Da Hermann Ebert i Maj 1902 traadte ud af Bestyrelsen efter at have været Formand i ca. 7½ Aar, tog C. K. Petersen dette Embede i Besiddelse. Han medbragte dertil udmærkede repræsentative Egenskaber og var særdeles veltalende. Hans Førerskab blev derfor imødeset med store Forventninger. Disse blev dog ikke indfriede, dertil var hans Funktionstid for kort.

C. K. P.s Evner gjorde sig ofte gældende i Fællesrepræsentationen, hvor han ogsaa var et anset Medlem.

I 1904 var der i Bestyrelsen sket den Forandring, at Rudolph Jørgensen og Chr. Christensen var erstattede med L. Mortensen og Chr. Stripp, henholdsvis som Kasserer og Næstfm.

Da C. K. Petersen den 13. Februar 1905 nedlagde sin Værdighed som Formand, havde Chr. Stripp, der ogsaa en Tid havde haft Sæde som Repræsentant i Eberts Formandstid, saaledes Kvalifikation og havde derved let ved at gøre Skridtet til Præsidiet. I sin Programtale ved

Enhver Handlende i Sundbyerne bør være Medlem af Sundbyernes Handelsforening.

Hans Rohdes Cigarfabrik
København
Kongedybet 25
Tlf. Central Central 8743 og Amager 3214
Tlgr.-Adr.: Haaserohde

RICHARDT

Richardt's DESSERT Fabrik A/S.
Gl Kongevej 47 Telefon 13565

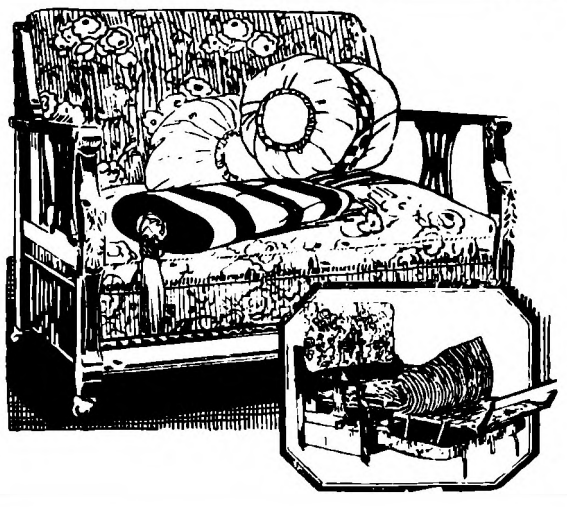

Bedre end et Gæsteværelse.

Vi kender alle disse tilfældige Gæster. Men hvis De har en **Nolfi Sofa** i Huset, er De sikker paa, at Deres Gæst vil have en behagelig, hvilegivende Seng at sove i, uden at nogetsomhelst i Værelsets Arrangement behøver at ændres, thi

Nolfi Sovesofa

er baade Sofa og Seng. Om Dagen en Sofa med et dybt, godt fjedrende Sæde og høj Ryg, og paa mindre end et Minut kan den laves om til en Seng i fuld Størrelse, med en stærk Staalfjedre-Madras. Alle Sengklæderne kan gemmes bort indeni Sofaen Sofaen fremstilles i mange Variationer i Modeller og Betræk, saaledes at der ogsaa er en Model, som netop passer til Deres Indbo. De vil have Interesse af vort illustrerede Katalog, og saasnart De beder herom, skal vi tilsende Dem et.

NOLFI
Amagerbrogade 17
(ved Amagerbanen) Tlf. Amager 5409

Sundbyernes Handelsforenings Bestyrelse.

C. Henriksen. B. O. Hemmingsen. L. Behott. (Fot. O. Berup)
A. Hørup. Chr. Stripp. Wilh. Hansen. H. Schnohr.

eksamen afholdt med et Resultat, som Lærerne og Foreningen kunde være stolte af, thi det opnaaede Resultat var det næstbedste som nogen Handelsskole opnaaede i det Aar.

Sundbyernes Handelsforening har siden ved Skolen fortsat sin kulturspredende Virksomhed.

I 1911 afgik O. Callesen ved Døden og ved Ad. Knudsens Fraflytning fra Sundbyerne 1912, overtog Vilh. Hansen Pladsen som Formand i Skoleudvalget, hvilken Post han besad til Skolen i 1925 overgik til Købmandsskolen. Desuden har Chr. Stripp og Holger Schnohr haft Sæde i Udvalget.

I 1910 ankede Thyssen over, at Lærerne i en Skole til Eleverne solgte Lærred og Garn og Ad. Knudsen anførte, at det samme foregik med Bøger, Blyanter, Penne o. m. a. En Skrivelse desangaaende blev sendt til den paagældende Skole og det entreprenante Forretningsforhold ophørte derved.

Samme Aar fremsatte Chr. Stripp Forslag om at indføre Fagsektioner i Foreningen, saaledes at hvert Forretningsfag for sig kunde holde Møde og dér drøfte deres specielle Anliggender. Den udmærkede Idé vandt Bifald og blev derfor vedtaget.

Ved Siden af det alvorlige Arbejde, har det selskabelige Foreningsliv haft en fremskudt Plads, og Rammerne for dette er stadig udvidede. Saaledes blev i 1905, paa Forslag af Ad. Knudsen, en aarlig Præmieskydning indført. Ved Stiftelsesfesten samme Aar forærede Christian Christiansen og W. Baruck Foreningen et Skærf med Sølvindsignier til at smykke Fuglekongen med. Paa Særfet bliver hvert Aar en Sølvplade paasat, med den ny „Konges" Navnetræk. Bertel Hansen blev den første Indehaver af „Titlen".

Hermann Ebert skænkede i Anledning af sit 25 Aars Borgerjubilæum, som indtraf den 23. Septbr. 1905, Foreningen et smukt Banner. I hin Anledning blev Jubilaren med Frue hædret med et Festmaaltid. Bestyrelsen havde dog Banneret i Hænde saaledes at det debuterede ved Indvielsen af det nye Raadhus den 12. September 1905.

En anden Festlighed, der ligesom Fugleskydningen er bleven traditionel, er den aarlige Fastelavnsfest. Den blev indstiftet 1908.

Af de Udflugter som er foregaaet i Stripps Tid skal her nævnes. Herretur til Saltholmen 1910. I 1911 tog Medlemmer i D. D. P. A.s Damper for paa Refshaleøen og ved Tuborg at bese Selskabets derværende Etablissementer.

Endnu skal omtales en Udflugt som Medlemmer med Damer foretog ultimo Juli 1914 til Helsingør og Omegn.

I Anledning af en Bebudelse om Prisforhøjelse paa Forbruget af Gas og Elektricitet indvarslede alle Handlende i Sundbyerne til at mødes den 18. August 1914. Mødet var talrigt besøgt ogsaa af mange Handlende, som endnu ikke var Medlemmer.

Efter at en Diskussion om den sidste Tids Begivenheder var afsluttet, kom Dagsordenens eneste Punkt til Behandling og det var, at samles om en Protest mod Belysningsvæsenets Prisforhøjelse, samt af Hensyn til Autoriteternes Anmodning om at spare paa Gas og Elektricitet, at foreslaa en tidligere Lukning end Lovbefalet. Efter en længere Forhandling vedtoges med 96 Stemmers Majoritet en Protest, samt en Henstiiling til Bestyrelsen om at søge gennemført en Lukning Kl. 7 de fire første Aftener i Ugen, Kl. 8 Fredag og Kl. 9 Lørdag. Bestyrelsen tog Spørgsmaalet op, satte en Agitation igang og i Løbet af kort Tid blev Sagen gennemført for Sundbyerne.

Efter Forløbet af den første Krigsmaaned, var den Feber som karakteriserede den Tid, i nogen Grad vegen for Pladsen for en mere nøgtern Betragtning af Forholdene. Publikum var bleven roligere og dette bevirkede, at Butikshandelen kom, om just ikke i de gamle Folder, saa dog i et roligere Tempo.

De ambulante Frugt- og Blomster-Gadehandlende havde efterhaanden drevet det til at indtage Stadepladser endog udenfor Frugt- og Blomsterhandlernes Butikker. Bestyrelsen tog Affære og indgik til Politimyndighederne med Besværing over det utilladelige Forhold, og de omtalte Gadehandlere blev atter ambulante — i alt Fald for en Tid.

Allerede i Løbet af det andet Aar af Verdenskrigen havde denne paa mange Omraader sat sine dybe Spor. Vanskelighederne ved at fremskaffe Raamaterialer til Fabrikationsartikler begyndte at gøre sig gældende, og Dyrtiden havde holdt sit Indtog. Dette bevirkede bl. a. for Papir og Bindegarns Vedkommende en følelig Prisforhøjelse af ca. 75 pCt.

Paa et Bestyrelsesmøde i Marts 1916 forespurgte derfor O. L. Andersen, om „man ikke ved Annoncer i Bladene kunde faa Kunderne interesserede for Princippet: at spare paa Indpakningspapir?"

Enhver Handlende i Sundbyerne bør være Medlem af Sundbyernes Handelsforening.

S. I. K.
Præcisions Kaffemøller
forhøjer Kaffens Aroma.
Anvendes i Tusindvis over hele Verden.

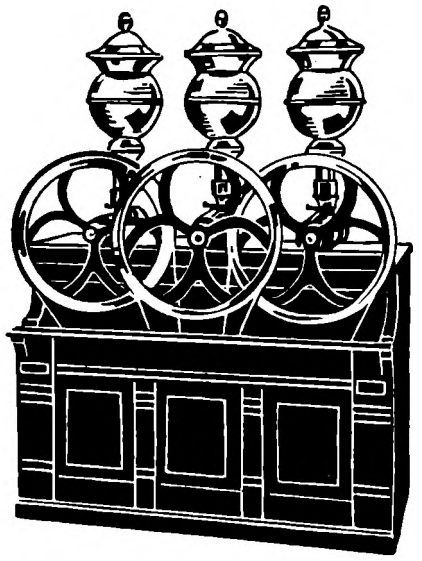

Schrøder & Jørgensen Efff.
Grundlagt 1830
Ældste og førende Fabrik i Branchen
Vodroffvej 6 København V.

Nordisk
Kaffe-Kompagni

Aarhus
København
Odense
Aalborg
Esbjerg
Haderslev
Helsingfors
Hamburg.

Største Kaffebrænderi i Norden

Den gule Pakning

Emanuel Møller & Co.'s

Vine og Spirituosa

er noget af det bedste, der findes til Prisen.

Telefoner: 4519 — 2861 — 2897.

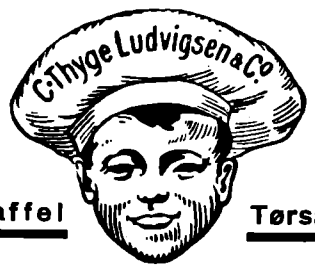

Taffel Tørsalt

Fugtfrit Bordsalt

A. Jørgensen & Co.

Frigangs-Kaffemøller.

Jagtvej 157, København L.
Telf. C. 9593 & 9594.

Største og førende Specialfabrik i Skandinavien.

Inden- og udenlandske Patenter.

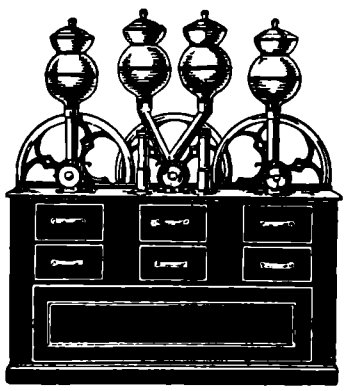

Eget Arbejde.

Frigangs-Kaffemøllen forældes aldrig, Konstruktionen den mest fuldkomne.

Præmierede Kværndele.
Mindste Kraftforbrug.
Største Garanti.
Fineste Formaling.

Eneste med virkelig automatisk Udløsning for Søm, Sten o. l. „Frigang".

Skærpning og Reparation af alle Systemer udføres.

En Sag som Burmeister & Wains en Gros Indkøb af forskellige Fødevarer til Fordeling blandt deres Arbejdere, berørte i høj Grad en stor Del Handlende i Sundbyerne. Foranlediget deraf blev der i September 1917 afholdt et Medlemsmøde, hvor denne for Detailhandelen uheldige Fordelingsmaade blev drøftet.

Paa et Bestyrelsesmøde i 1918, hvor Rammen for Foreningens 25 Aars Stiftelsesfest blev lagt, blev det vedtaget at udgive en Medlemsbog i Forbindelse med et Fest-Skrift.

Som tidligere berørt er Realisationen af de i mange Aar nærede Planer om Opførelse af en Stiftelse med Friboliger for gamle trængende Medlemmer og disses eventuelle Enker, kommet et mægtigt Skridt fremad. Dette skyldes Herr Hermann Ebert, som i Anledning af Foreningens 25 Aars Jubilæum har skænket denne Skødet paa en Grund beliggende paa Solsiden ved Grækenlandsvej, stor 2000 Kvadrat Alen. Denne er senere bleven eksproprieret og Foreningen har faaet dens Værdi 13,000 Kr. udbetalt. Hermann Ebert har ved denne storstilede Gave yderligere faaet ridset sine Runer og givet sit Navn en fremragende Plads i Sundbyernes Handelsforenings Historie.

Den 14. Novbr. 1926 afholdtes Foreningens 33-aarige Stiftelsesfest. Købmændene *Schnohr* og *Bothmann* og Fabrikant *J. P. Jensen* var indbudt som Æresgæster i Anledning af deres 25 Aars Jubilæum som Medlemmer af „S. H.". Ved Festmiddagen i Sønderbro Selskabslokaler talte Formanden *Chr. Stripp* og *Wilh. Hansen* for Æresgæsterne, hvem han overrakte Foreningens Diplom og rettede en særlig Tak til Købmand Schnohr for hans 15-aarige Virksomhed som Foren. Kasserer. Guldsmed *Boholt* talte for Foren. Æresmedlem Grosserer *Ebert*. Under Festen skænkede Fabrikant *J. P. Jensen* 100 Kr. til Foreningens Byggefond.

— — —

Da Foreningen blev stiftet, talte denne 50 Medlemmer. I 1905 var Tallet steget til 110. I 1926 har Antallet passeret 425.

I 1905 var Foreningens Formue 900 Kr. Foreningen er nu Ejer af ca. 20,000 Kr.

Disse Tal behøver ingen Kommentarer. De taler et tydeligt Sprog og er Vidnesbyrd om, at de Mænd, som i de forløbne Aar har ledet Foreningen, har været fuldt ud værdige til Medlemmernes Tillid, og da kan rolig sige: vor Gerning er ikke gjort forgæves.

Det er at haabe, at Sundbyernes Handelsforening, som hidtil lige saavel i Fremtiden maa finde Mænd med Evner og Viljer til at staa i Spidsen for denne og som Medlemmerne med fuld Tillid kan samle sig om, saa vil Foreningen med Tryghed kunne se Fremtiden i Møde.

— — —

Til Udarbejdelsen af denne Oversigt over Sundbyernes Handelsforenings Virke fra 1893 til Dato er for en Dels — de første 25 Aar — benyttet et i Anledning af 25 Aars Jubilæet af *Ad. Knudsen* forfattet Festskrift.

Sundbyernes Handelsforening, der stiftedes da Sundbyerne var Landsbyer, staar i Dag — 25 Aar efter at disse Byer blev opslugt af Hovedstaden — som en fastømret livskraftig Organisation med over 425 Medlemmer. Sundbyernes Handelsforening har vist, at den kan og vil udrette noget.

Vi vil ønske, at det Jubilæum, der i 1933 kan fejres, nemlig 40 Aarsdagen for dens Stiftelse, maa have føjet endnu flere store og gode Resultater til paa den Mindekrans, der da kan flettes. At Foreningen atter maa give nye Beviser for dens Berettigelse og dens Betydning for Handelsstanden og dermed for Næringslivet i Sundbyerne, som den i Øjeblikket er.

C.

Organisation.

Det er sagt, at vi lever i Organisationernes Tidsalder, og der er dem, der paastaar, at vi er blevne overorganiserede til Skade for vort Samfund.

Ser man paa Organisationernes Mængde og paa, hvorledes disse Organisationer, f. Eks. alle Fagforeningerne, i Løbet af det sidste halve Hundrede Aar har vokset sig store og stærke, saa kan der være Grund til at sige, at vi nu lever i Organisationernes Tidsalder, og ser man paa, hvor ofte det hænder, at Organisationerne undertiden med haard Haand griber ind overfor de enkelte Medlemmer af Samfundet og foreskriver dem, hvad de maa, og hvad de ikke maa, saa forstaar man ogsaa, at der nu kan være Tale om, at vi er blevne overorganiserede. Det enkelte Menneske ønsker i saa høj Grad som muligt Frihed til at handle saaledes, som han selv finder det rigtigt og forsvarligt, og hindres han deri af Udenforstaaende, føler han det som et uberettiget Overgreb, der øves mod ham. At Organisationerne oftere begaar saadanne Overgreb, lader sig ikke benægte; men fordi en Ting kan misbruges, afskaffer man dog ikke Tingen, og fordi Organisationerne har begaaet Fejlgreb, vilde det dog være urigtigt at søge at komme Organisationerne tillivs og knuse dem. Organisation brugt paa rette Maade er et Gode.

Gennem Sammenslutning og i mange Tilfælde alene gennem den bliver det muligt for den enkelte at faa sine Interesser varetagne med tilstrækkelig Kraft.

Som Regel har de enkelte Samfundsmedlemmer baade lokale og mere almene Interesser at søge varetagne. Til Varetagelse af de lokale Interesser er de mindre lokale Organisationer med deres mere indgaaende Kendskab til de lokale Forhold fortrinlige og ofte uundværlige; men til Varetagelse af de mere almene Interesser er de mindre Organisationer ikke tilstrækkelige.

Derfor ser man ogsaa, hvorledes de lokale Organisationer atter slutter sig sammen i Hovedorganisationer, f. Eks. De samvirkende Fagforbund, De samvirkende Landboforeninger, De samvirkende Købmandsforeninger, Grundejernes Landsorganisation o. s. v.

Saa underligt det end kan synes, findes der endnu ikke saa faa Samfundsborgere, f. Eks. af Handlende og Grundejere, som ikke er Medlemmer af nogen faglig Organisation, og kun alt for mange af dem, der har indset Organisationens Nytte og sluttet sig til en lokal Organisation, har endnu ikke faaet Øjet op for Betydningen af at tilhøre en af de store Hovedorganisationer. De ser kun paa det, der ligger lige udenfor deres Dør, paa det rent lokale og glemmer, at der kan være Ting som f. Eks. Skatter og Indgreb i deres Handlefrihed, der kan have nok saa stor Betydning for dem som de rent lokale Spørgsmaal.

Overfor Lovgivningsmagten, der som Regel træffer Afgørelse i Sager af almen Interesse, er det ikke de lokale, men kun Hovedorganisationerne, der med Vægt kan gøre deres Indflydelse gældende.

Som Forholdene har udviklet sig i den senere Tid, kan det kun tilraades baade Grundejere, Handlende og andre Næringsdrivende at slutte sig til deres faglige Organisationer til Værn for og til Fremme af deres særlige Interesser.

Niels R. Møller.

Sundbyernes Grundejerforening.

1882—1926.

Sundbyernes Grundejerforenings Formaal er at varetage Grundejernes Tarv i Almindelighed og at have Opmærksomheden henvendt paa kommunale Anliggender, saasom: Skatteligningen, Valglisten, Valg af Repræsentanter til de kommunale Tillidshverv og paa saadanne private og offentlige Anliggender, hvis Afgørelse interesserer Grundejerne. Enhver der er Ejer af Hus eller Grund i Sundbyerne, kan blive Medlem.

Paa dette Program stiftedes Foreningen den 23. Juni 1882, midlertidige Love var udarbejdet og den 5. Sept. valgtes den første Bestyrelse. Som Formand Købmand Aagesen, Næstformd. Købmand Lange og Sekretær Husejer Jakobsen. Den 20. s. M. afholdtes den første Generalforsamling, hvor Lovene vedtoges.

Malermester V. Staack.
Formand for Sundbyernes Grundejerforening

Et af Foreningens første Foretagender var at deltage i Opstilling af 5 Kandidater til Taarnby Sogneraad samt at indhente Oplysninger ang. Salget af Sundbyøster Grus- og Lergrave. Disse sidstnævnte søgtes hos Oldermanden. Allerede den 14. Decbr. fremsatte Næstform. Forslag om Oprettelse af et fast Kontor, dette skulde bl. a. anvise ledige Lejligheder gratis for Medlemmerne. Et Spørgsmaal som Anbringelse af Plakater paa dertil egnede Tavler drøftedes.

Straks i Foreningens første Leveaar syntes der at være kommet god Gang i Arbejdet. Bestyrelsen afholdt Møder omtrent hver 14. Dag, der var stadig Tilgang af Medlemmer.

Ved den følgende Generalforsamling skete nogle Nybesættelser indenfor Bestyrelsen. Damaskvæver Th. Petersen blev Formand. I 1883 forhandledes med Postvæsenet om Anbringelse af flere Postkasser, hvilket opnaaedes. Med Krigsministeriet og Magistraten forhandledes om Tilladelse for Arbejderne til Morgen og Aften at befærde "Kløvermarken" og den militære Strandvej, hvilket dog blev nægtet. Bestyrelsen anskaffede til Foreningen en hel Del Love og Vedtægter (Byggeloven, Hegnsloven m. m.) og forhandlede med Birkedommeren om, „at der kunde raades Bod paa de i Nygade stedfindende Unoder med Snavs paa Gaden og i Rendestenene." Paa et Medlemsmøde drøftedes, hvem man burde støtte ved det forestaaende Folketingsvalg. Med Sogneraadet førtes Forhandlinger om Fastsættelse af „Byggelinien", da det ofte kneb med at faa denne fastsat, hvilket sinkede Byggeriet. Ogsaa den Gang var det smaat med „Polititilsynet", og man androg Birkedommeren om at faa dette forøget. Til Sundhedskommissionen androges om Nødtørftshuse.

Som en Kuriositet skal nævnes, at Bestyrelsen søgte om, at der „blev anskaffet Trommer i begge Sundbyerne til Brug ved Ildebrandstilfælde for at gøre Brandallarm". Man ansøgte samtidig om Oprettelsen af et „Brandpolitikorps" og „en bedre Ordning af Besørgelsen af Sprøjterne til Brandstedet" samt endelig „Anskaffelse af Brandposte med rigeligt Vand". For at lægge et vist Pres paa Sogneraadet vedtog man, at søge Forhandlingerne herom optaget i „Dagstelegrafen" og „Socialdemokraten". Sogneraadet mente, det var „uudførligt".

Senere androg man Sogneraadet om at faa „Københavns Vandværksbestyrelse" til at lægge Rør gennem Sundbyerne og at faa Sogneraadet til at betale Petroleum til og Pasning af Gadelygter i Sidegaderne. I Slutningen af Aaret 1883 paabegyndtes Forhandlinger om Taarnby Sogns Deling. Tilgangen af Medlemmer var stadig stor, og paa et Møde i November optoges 37 nye, saaledes at der nu var 100.

13. Februar 1884 valgtes Rodemester S. Theisen til Formand, han afløstes dog snart af den hidtil. Formand Th. Petersen. Mægler Holst valgtes til Næstformd. Sammen med København Amts Landboforening og Christianshavns Gdrf. henvendte man sig til Borgerrepræsentationen i København ang. Torveforholdene og Underskrifter samledes blandt de 3 Foreningers Medlemmer og øvrige Foreninger paa Amager. 16. April fremsattes Forslag om Anlæg af Vand- og Gasværk i Sundbyerne og man vilde undersøge, om der var tilstrækkelig Tilslutning fra Grundejerne til, at det kunde realiseres for derefter at indhente Tilbud. Med Bygningskommissionen forhandledes om Forandring af Bygningsreglementet.

Paa et i 1885 afholdt Bestyrelsesmøde vedtoges at indgaa med Andragende til Indenrigsministeriet om, at der ikke bliver anvendt Dampkraft ved den evt. ny Sporvogns Anlæg. Ved en ekstraordinær Generalforsamling vedtoges Lovændringer.

I 1886 var det navnlig Adskillelsen mellem Taarnby og Sundby Sogne, der lagde Beslag paa Bestyrelsens Arbejdskraft. Foreningens Formand, Damaskvæver Petersen, afgaar ved Døden. Mægler *H. Holst* valgtes til Formand. Snekastningspligten drøftedes og man ansøgte Sogneraadet om en Gang ugentlig at faa bortkørt Rendestensopfejningen fra de private Gader, hvor der findes brolagte Rendestene. Tanken om Anlæg af Gas- og Vandværk var opgivet. Man indledede Forhandlinger om et Vandværk og søgte at tegne Andele deri à 100 Kr.

1887. Postgangen giver stadig Anledning

Foderkorn,
Saasæd, Bælgsæd, Havefrø, Markfrø, Kunstgødning
haves paa Lager.
Chr. Petersen.
94, Amagerbrogade 94.
Telefoner: 10,182 og Amager 182.

Kjøbenhavns Drops- & Konfekturefabrikker
H·H·MATHIASSEN·

Drops - Konfekturer
Chocolader
Kun en gros.
Ingen Fabriksudsalg.

Aktieselskabet
Urtekræmmernes Kaffebrænderi
Jagtvej 145
Telefon Central 5829 Telefon Central 5829
Nutidens bedste Maskiner.

Ryg det bedste —
Ryg
Clubman

Slaa op under F S Su i Telefon-bogen

Find ovenstaaende Mærke
og lad os give Dem vort Tilbud.

Niels Jensen.
Syndergaardsgade 5. Telf. C. 966—967—14,961.
Æg, Smør, Fjerkræ,
Vildt & Konserves
en gros.

HOST IKKE!
Tag
cand. pharm.
ENGEL & KISKY'S
Fyldte Bryst Bon Bon

Brødrene Jansen,
Benzin - Benzol - Petroleum - Automobilolie.
København K., St. Kongensgade 55,
Telefoner: 10,004 — 11380
Aarhus; S. Frichsvej, Telf. 2261.
Esbjerg: Havnegade 7, Telf. 922.

JETTADAM
FABRIKKER
Alle kemiske Husholdningsartikler.

MATADOR
KEM. TEKN. FABRIK
Klister — Lim Pudsemidler

Ingeniør Aug. Fuchs,
Italiensvej 19 - 21 - 23,
København S.
Telefoner: Centr. 2805 - **Centr. 7318** - Centr. 7317

PETER JENSEN
Ost en gros
Hestemøllestræde 6. Tlf. Central 4833—4834.

Naar Taget lækker saa ring til Becker
Ethvert Tag kan blive tæt med ASBESTO.
Fabriken Asbesto
Gl. Køgevej
Telf. Valby 1539.

til Klager ligesom Bortkørselen af Natrenovation. Der oprettedes en Laanekasse for Medlemmerne.

I Efteraaret 1888 deltog man atter i Opstilling af 5 Kandidater til Sogneraadet, da Valget afholdtes i Ny Kro, vedtog man at deltage i Kørselsudgifterne for Vælgerne med 50 Kr.

Ved et i 1889 afholdt Fællesmaaltid serveredes: „Skildpadde og Oksesteg med det nødvendige Brændevin og Øl samt Smør og Ost til 2 Kr. pr. Couvert" — det var dengang. „Den centrale Grundejerforening" i København opfordrede S. G. til at virke for livlig Deltagelse i en ekstraordinær Generalforsamling i Østifternes Kreditforening. Paa et afholdt Medlemsmøde vedtog man ikke at støtte „den centrale". Der var Planer fremme om at sløjfe en Del af Christianshavns Vold for at oprette et Grøntorv paa Arealet. Da Sporvejsselskabet holder Amagerbrogade farbar, mener man at Grundejerne ved denne Gade ogsaa for Fremtiden skal være pligtige at deltage i *alt* Snekastningsarbejde. Af Spørgsmaal, der behandledes, var bl. a. „Bommens Nedlæggelse", „Indførelse af Husskat" og „Sygehussagen" samt endelig „Politistationens Lukning om Natten", som var aldeles uforsvarlig.

1890. Den paatænkte Husskat — 40,000 Kr. i Sundbyerne — vilde føre til, „at ikke faa Ejere gik fra Ejendommen". De stadig forøgede kommunale Udgifter til Vej-, Skole-, Kloak-, Fattig- og Brandvæsen gør, at man maa forøge Indtægterne, man kan ikke klare sig med 3 % Skat. Ogsaa den Gang spekulerede man i Sogneraadet paa „at optage et stort Laan" for at klare Skærene. I Sundbyerne mente man at komme til at bære Byrderne for Oplandet, men tiltrods herfor var man paa dette Tidspunkt *imod* en Sogneadskillelse. Disse mange kommunale Ting satte Sindene stærkt i Bevægelse og der afholdtes mange godt besøgte Medlemsmøder. Kolerafrygten gør, at man atter tager Spørgsmaalet: de aabne Rendestene op til Behandling. For første Gang arrangeres Udflugt for Medlemmer med Damer, denne gik pr. Vogn til Kastrup og pr. Skib til Saltholmen.

Efter at Fredens Mølles Fabrikker var nedbrændt, vilde man søge forhindret, at de atter opførtes, da Røgen fra Syreværket generede Beboerne i Nærheden i høj Grad. Belysningen af Gader og Veje gav stadig Anledning til Klager, hvorfor man atter androg Sogneraadet derom. Det hævdes i Henvendelsen til Sogneraadet, at den elendige Gadebelysning „medfører ogsaa ligefrem pekuniært Tab for Husejerne, idet Beboerne af den Grund flytter og Lejlighederne staar tomme". De offentlige Gader, Østergade, Tingvej, Kirkevej og Øresundsvej ønskes oplyste, hertil foreslaas 64 Lygter. Der foreslaas oprettet en for Medlemmerne tilgængelig Protokol med Fortegnelse over „uvederhæftige Lejere" og S. G.s Overtagelse af Omkostningerne ved Fogedforretninger. Der ansættes lønnet Sekretær.

1891. Blikkenslagermester Stripp vil levere Lygter for 14 Kr. pr. Stk. Pælene koster 24 Kr. og Opsætning 1 Kr., ialt ca. 40 Kr. pr. Lygte, for 64 Lygter 2560 Kr. — Vedligeholdelse, Glas og Petroleum 9 Kr. pr. Stk. og 2 Lygtetændere 280 Kr. *aarlig*, ialt 1186 Kr. aarlig. Mange Møder holdes saavel i dette som i det følgende Aar om Adskillelsen og Husskatten.

1892. Der opsættes Tavle med Fortegnelse over ledige Lejligheder. Man afæsker de i Sundby boende 4 Læger en Erklæring ang. Drikkevandets Beskaffenhed; „dette var alt andet end godt", det er ønskeligt at faa et Vandværk. De aabne Rendestene paa Amagerbrogade foreslaas lukkede. Det foreslaas, at Lejere, naar de søgte Lejlighed, skulde fremvise Kvittering fra det Sted, hvor de boede; dette mente man ikke kunde praktiseres. Der sker Samarbejde med „Borgerforeningen" i Anledning af Adskillelsen. Folketingsmand J. K. Lauridsen holder Foredrag om Husskatten.

1893 fortsættes Møderne stadig „om Sogneraadskillelse fra 1. Januar 1895", i disse deltager Sogneraads-, Rigsdagsmedlemmer, Den kommunale Forening, socialdemokratisk Foren. m. fl. Der blev samlet Underskrifter fra Beboerne paa en Adresse til Indenrigsministeriet, denne opnaaede 1544 Vælgeres Underskrift og indsendtes i Begyndelsen af 1894.

I dette Aar fremkommer Planer om Jernbanen. Sammen med Handelsforeningen ansøger man Sporvejsselskabet om 5 Øres Taksler fra Bommen til Amagerbro. Der opnaaedes en 5 Øres Takst fra Bommen til Kirkevej, men ikke omvendt. I Anledning af Sogneraadsvalget var der ogsaa etableret Samarbejde mellem begge Foreninger om Opstilling af Kandidater. Ved Højesteretsdom forbydes det Renovationskomp. at føre Latrin fra Oplagspladsen paa Kløvermarksvej gennem Køhlersvej til Amagerbrogade. Man henvender sig til Kreditforeningerne for at faa Rentefoden *nedsat*.

Den 20. Febr. 1896 valgtes Tømrermester P. Engel til Formand. S G. foreslaar Salg af Huslejekvitteringsbøger m. m. Birket tilskrives ang. Landboernes Afhentning og Kørsel med Renovation til Gødningsforbrug; man ønsker dette udført inden Kl. 6 Morgen. Det manglende Polititilsyn gør, „at Ungdommen gør Hærværk paa Gader og Stræder i Sundby (navnlig Køhlersvej)." Der foretages Forsøgsboringer efter Vand i 100 Fods Dybde, men Vandet er for saltholdigt. Der forhandles med Sogneraadet om Oprettelse af en Ligningskommission og Pligt for Borgerne til at gøre „Selvangivelse". Sogneraadet mente ikke at ville bekoste Blanketterne. Møde afholdtes med Oplysninger fra Østifternes Kreditforening og den nyoprettede Hypothekforenings Repræsentanter om primære og sekundære Prioriteter. Skolebestyrer Neve holder Foredrag om Privatskolen i Sundby.

1897 ansøger man Københavns Magistrat om at faa de dybe Grøfter i Alleen tilfyldt eller Indhegnet, samt den „runde" Kørebane omlagt mere plan. Det havde hidtil været Skik efter Generalforsamlingerne at beværte de mødte Medlemmer med et Glas Punsch — dette afskaffes. Der klages til Sporvejsselskabet over Nedlægning af Skinner til Gene for Færdselen i den ene Side af Amagerbrogade ved Rutens Forlængelse til Augustagade. I aa Grund af det forøgede Arbejde forhøjes Sekretærens Løn.

Der nedsættes et Fællesudvalg mellem S. Grundejerf. og S. Handelsforen. ang. Sundhedsvedtægterne. Klage over Postbesørgelsen indsendes til Generaldirektoratet, man ønsker sig ligestillet med Christianshavn. Senere indsendes Andragende til Rigsdagen derom ved C. Hørdum. Det opnaaedes, at man fik en Tømning mere af Brevkasserne, men ikke mere end 3 Udbringninger af Breve daglig. Henvendelse sker til Politiet ang. Fastsættelse af Droske-takst — udenfor Bommen. Samarbejde sker med Christianshavns Gdrf. ang. Valg af Taxa-

Enhver Grundejer i Sundbyerne bør være Medlem af Sundbyernes Grundejerforening.

Ring til Falk
og bestil Deres Forbrug af Kolonialvarer.
Stort Lager af Vine og Spirituosa.
Grækenlandsvej 69 - Telf. Amager 672 x

tionsmænd og Repræsentant til Østift. Kreditforen. Man støtter Oprettelsen af et Stempelpapir-Udsalg i Sundbyerne og Bestyrelsen deltager i et off. Møde ang. Forbedring af Skoleundervisningen.

1898. Indbydelse tilgaar S. G. til Deltagelse i et Møde ang. Oprettelse af en „Grundejerbank". Til Krigsministeriet indgives Ansøgning om Frigivelse af Strandvejen i S. Ø. til „Spadserevej". Klage indsendes over den langsommelige Sporvognskørsel.

Grosserer Storch skænker Foreningen en Klokke. Efter foretagen Agitation tilgaar der Foreningen en Del Medlemmer. Klager over Tingvejens Tilstand og Fortovet paa Amagerbrogade fra nævnte Vej til Kirkevej. Da Indlemmelsen under København nu er stærkt paa Tale, indvarsles et Medlemsmøde med „Diskussion over de Forhold, der have Indflydelse paa Sundbyernes Stilling, saafremt der maatte blive Tale om en Indlemmelse i Københavns Kommune". Mødet afholdtes 12. April 1899.

Fra Nørrebros Gdrf. forelægges Forslag om et fælles Medlemsblad for de „udenbys" Gdrf. og en Liste over ledige Lejligheder, samt fra Københavns Gdrf. om Samarbejde til Rotteudryddelse og at indsamle Bidrag dertil, der indkom lidt over 300 Kr. Kaptajn Kjær og Rodemester Theisen opstilles som Grundejerrepræsentanter ved Sogneraadsvalget. Forhandlinger med Sogneraadet om Amagerbrogades Omlægning i 1900.

Paa Generalforsamlingen i 1901 drøftes Muligheden af Opførelsen af en Foreningsbygning i Sundbyerne til Afholdelse af Møder, Generalforsamlinger og Festligheder. I Anledning af Indførelse af elektr. Sporvejsdrift forhandles om Anbringelse af „Rosetter" til Bæretraade for Ledningerne. Senere androg man om, at Sporvejslinien førtes igennem til Raadhuspladsen (i St. for Højbro). Aaret 1901—02's Forhandlinger indenfor Bestyrelsen og paa Medlemsmøderne angik væsentligst Indlemmelsen og de dermed opstaaede Spørgsmaal: Skatteforhold. Byggereglement, Forandring af Gadenavne, Nat- og Dagrenovationens Bortkørsel m. m. d. 17. Decbr. 1901 afholdtes Medlemsmøde i Stjernekroen for at drøfte „Festligheder i Anl. af Indlemmelsen d. 1. Jan. 1902", de fleste ønskede en Fest for det gamle Sogneraad og fandt Tidspunktet Nytaarsnat uheldig. Festens Afholdelse vedtoges omtrent enstemmigt, idet kun 3 stemte imod. Tilgang af Medlemmer stadig stigende, paa et Møde optages 20.

Paa det første Medlemsmøde i 1902 (28. Jan.) drøftedes Sammenslutning af alle københavnske Grundejere i en fælles Organisation: Fællesrepræsentation for de bestaaende Grundejerforeninger. Man androg Magistraten om brolagte Striber over Amagerbrogade „for Sporvognspassagerernes Skyld". S. G. indstiller efter Anmodning fra Borgerrepræsentationen 2 Medl. til Grundtaxtkommissionen. Efter at man nu er bleven Københavnere, drøftes Gadenavne paa et Medlemsmøde og Murermester J. Mortensen mener, at „Amager" har ingen god Klang for Lejerne — foreslaar derfor Amagerbrogade omdøbt til Sønderbrogade. Der indsendes Skrivelse til Magistraten derom og samtidig ønsker man Amager Fælledvej omdøbt til Søndre Fælledvej. Med Christianshavns Gdrf. samarbejdes for at opnaa en Deling af Østift. Kreditforenings Repræsentantdistrikt — Sundby som selvstændigt Distrikt — eller et 3, Taxationsdistrikt. Ø. K.s staaende Udvalg giver sin Tilslutning dertil. — Det oplyses, at den Fortegnelse, som S. G. har sendt Københavns Gdrf. over sine Medlemmer med Sammenslutning for Øje, af K. G. benyttes „for at drive Agitation for Indlemmelse i K. G." I Anledning heraf afholdtes et Møde for alle Grundejere i Sundbyerne, hvor man udtalte sin Misbilligelse heraf og opfordrede alle til at indmelde sig i S. G. — Afgiften til Kloak i Sundbyerne drøftedes og man forespørger Kredit- og Hypotekforeningen, hvilken Indflydelse det vil faa paa bestaaende Laan, naar Magitraten forlanger en ny Deklaration læst p. G. af Kloakbidrag. Paa daværende Tidspunkt regnede Magistraten, at Sundbyerne vilde være fuldt bebygget 1952. *Hele* Kloakeringen af Sundbyerne vil koste 3¾ Mill. Kr. (Det i 1920—22 kloakerede 3. Distrikt kostede alene over 5 Mill. Kr.). Erstatningen for Indlemmelsen i Kbhvn. beløber sig til 700,000 Kr. Parter under 100 Kr. betales kontant. Man indstiller til Valg til Landbygningernes Brandforsikring og Østift. Kreditforen. Fremgang i Medlemstal ca. 70.

1. Jan. 1903 træder S. G.s Fogedkasse i Virksomhed og Foreningen anskaffer Telefon til Kontoret. Medlemsmøde afholdes angaaende Vandskatten. Erstatninger for Indlemmelsen og Kloaksagen. E. M. Kragh, der i 21 Aar fra Foreningens Stiftelse har været dens Kasserer, nedlægger sit Hverv og der bringes ham en Tak; han vedblev dog at være Medl. af Best. Kloakeringen skal søges fremmet af Hensyn til Byggeriet. S. G.s Kontor er behjælpelig ved Udfyldning af Skemaer for Ejendomsskyld. Med Længsel venter man den nye Knippelsbro færdig, da ca. 800 Vogne daglig passerer den foruden Sporvognen.

1904. Den store Ledighed af Lejligheder gør, at man lokker for Lejerne, det vedtages ikke at optage Annoncer i Fortegnelsen, naar der tilbydes Lejerne Moderation. Af Hensyn til Snekastningspligten og Brandvæsen ønskes Indlemmelsesloven revideret. Ændringer i Foreningens Love vedtages. Ved et Medlemsmøde tegnes 3000 Kr. Aktier i Amagerbanen. Lergravsarealet foreslaas benyttet som Legeplads. Der nedsættes Udvalg til Forhandling med Borgmesteren om Kloakeringen og Bommens Nedlæggelse.

1905. Man ansøger om Istandsættelse af Gangstierne paa „Landevejen". Deklarationen om Kloakbidrag drøftes og forhandles med Borgmesteren og man oplyser Medl. om at være forsigtige med at underskrive. Man søger om Brolægning ved „Stoppestederne". Klager over mangelfuld Vandforsyning. Anbefaler Oprettelsen af en kommunal Betalingsskole (1 Krones-Skole). Andr. om Fritagelse for Ejendomsskyldsskat af ledige Lejligheder. Sundbyernes Særrepræsentation i Kommunalbest. ønskes ikke ophævet, saa længe de forskellige Særpligter endnu bestaar.

1906. Paa Medlemsmøde vedtages Resolution vedrørende Grundejernes kommunale Valgret. Fogedkassen foretager for Fremtiden gratis Udsættelser for Medl. Da et Medl. var blevet nægtet Byggetilladelse, klages til Magistraten. Fællesrepr. af københavnske Grundejerforeninger tiltrædes. Amagerbrogades Udvidelse drøftes med Magistraten og Expropriationskom. Tilbud om Installation af elektr. Lys i Ejendommene. Redaktør Just Nielsen holder Foredrag

AMAGERBANKEN
AKTIESELSKAB

Hovedkontor:
Amagerbrogade 25, Kbhvn C.
Telf. Central 2090.
Am. 1698 — Am. 112 x.

Sundby-Afdeling:
Amagerbrogade 114, S.
Telef. Central 1798.
Am. 98.

Islands Brygge-Afdeling:
Telef. Central 9398.

Kastrup-Afdeling:
Telef. Kastrup 498.

Dragør-Afdeling:
Telef. Dragør 498.

Rente af Indlaan er for Tiden:
paa almindelige Vilkaar ..... 4 pCt. p. A.
paa Opsigelse ..... 4¼ pCt. p. A.
Kontortid 10-3 og 5½-6½, Lørdag 10-2 og 5½-6½.

En landskendt Industrivirksomhed i Sundbyøster.

Ude ved den nye flotte, brede Italiensvej, som Beboerne synes er næsten elegantere (og dyrere) end nødvendigt til den Færdsel, der for Tiden findes derude, ligger den kem. tekn. Fabrik Matador. Fra en ganske beskeden Begyndelse paa Nørrebro i 1912 er denne Virksomhed vokset op til en førende Stilling indenfor sit Speciale: Klæbestoffer.

Der findes næppe mange Malere og Tapetserere, som ikke kender Matadors Tapet-Klister, og ikke blot i Praksis har denne Klister skabt sig et Ry over hele Landet, men ogsaa ved omhyggelige Prøver og Undersøgelser paa Teknologisk Instituts Maler-Forsøgsstation har den hævdet sig blandt det bedste af det gode. Fabrikken fremstiller en Række andre Klæbemidler; det kan vist siges, at naar De tager en Bog, en Avis, en Papirpose eller en etiketteret Flaske i Haanden er der overvejende Sandsynlighed for, at det dertil anvendte Klæbestof stammer fra „Matador". Ikke blot tæller Fabrikken f. Eks. alle Landets største Bryggerier blandt sine Kunder: men helt til Jordens fjerneste Egne sendes dets Etiket-Lim. — Fabrikken har eget Laboratorium og er derved i Stand til at løse alle de mangeartede Opgaver, som navnlig fra Industriens Side stilles til specielle Klæbemidler.

I en særlig Afdeling fremstilles Pudsemidler, og fornylig erhvervede Ingeniør Fuchs, der for et Par Aar siden overtog Fabrikken, tillige den landskendte Virksomhed: „Jettadam Fabrikker", der grundlagdes 1868 og nu er flyttet ud paa Italiensvej. Jettadams Sværter, Soya, Skurepulvere og mange andre Husholdningsartikler er kendte og vil sikkert under de nye Forhold i stigende Grad kunne hævde sig, idet Firmaet stadig holder fast paa Devisen: Det bedst mulige til den billigst mulige Pris.

Einar Jørgensen
Tømrermester — Entreprenør
Amagerbrogade 120 Telefon Amager 2258

V. STAACK
MALERMESTER
BLEKINGGADE 6 TELF. AMG. 1158

Fællesforeningen af Grundejerforeninger i København og omliggende Kommuner.
Udgivet af *Fællesforeningen af Grundejerforeninger i København og omliggende Kommuner.*
Medlemsblad for Sundbyernes Grundejerforening og flere Grundejerforeninger.
Redaktion: *Niels R. Møller,* Vanløse Gadevej,
Ekspedition: Teglgaardstræde 4, Kbhvn. K.
Telefon Central 4421
Abonnement 2 Kr. aarlig tegnes hos Postvæsenet.

tør Just Nielsen holder Foredrag om Værdistigningsskatten. Borgerrepr. Møllermester Hansen holder Foredrag om Kloaksagen. Politivagten i Sundby ønskes forsynet med selvstændig Telefon. Samarbejde etableres med øvrige Grundejerforeninger paa Amager ang. Strandvejens Udvidelse og Omdannelse til Boulevard. S. G.s Medlemstal over 400.

1909. Kloak- og Sporvejssagen lægger stadig Beslag paa Bestyrelsens Kræfter og diskuteres ved flere Møder. Borperrepr. Murerm. Gram var bl. a. Indleder og Gartner Niels R. Møller, ogsaa Medl. af Borgerrepr., deltog deri. Der rettes Henv. ang. Sporvejsliniens Forlængelse til Bygrænsen mod Syd, hvilket afsloges, samme Skæbne fik Andr. om Sporvejens Forlængelse gennem Holmbladsgade. Der vedtages Kontingentforhøjelse.

1910. ORSagf. Lauritz Holm holder Foredrag om Værdistigningsskatten. Husejer Gnutzmann ønsker en Lov, der sikrer Husejerne mod usolide Lejere. Planer er fremme om en Verdensudstilling paa Christianshavns Fælled og Voldterræn. Sagf. Hammersholt indleder Diskussion om usolide Lejere. Magistraten udarbejder helt ny Kloakplan, da Kommissionen har kasseret den tidligere.

1911. Borgerrepr., Formand, ORSagf. Becker holder Foredrag om Kommunens Budget. Diskussion paa Medlemsmøde om den nye Kloakplan, der inddeler Sundbyerne i 6 Distrikter, og forudsætter „Regnvandsgrøfter". Kaptajn Kjær gør Rede for Kloakforslaget og Indsigelse mod det tilgaar Københavns Magistrat. Til Rigsdagen afsendes Protest mod Byggeloven. Henvendelse til kommunal Vælgerforen. for at faa en Repræsentant fra Sundby paa en sikker Plads paa Valglisten til Borgerrepr.

1912. Taxamotor etablerer Holdeplads ved Kirken med 1 Bil. Klage ang. den daarlige Betjening af Amager Telefoncentral. Man ønsker støvdæmpende Midler anvendt til den sydlige — ubrolagte Del af Amagerbrogade. Off. Møde afholdes med Gdr. i 2., 3. og 4. Afvandingsdistrikt.

1913. Kendelse i 1. Distrikt (Kloaksagen). Møde med Inkassator Vald. Jensen, Johan Nielsen og ORSagf. Laur. Holm som indbudte til Diskussion. S. G.s Arbejde i Kloaksagen havde ført til, at Gdr. i Sundbys I Distr. spares for en Udgift paa 451,550 Kr. samt Opnaaelse af Nedsættelse af det kontante Bidrag fra 1,4 % til 1,2 % af Ejendomsskylden. Ingeniør Snog Christensen holder Foredrag om Arealskatten og [illegible] Kloakarbejderne.

1917. Henvendelse til Magistraten ang. Snekastningspligten og til Brandforsikringsselskaberne for at faa Assurancesummen procentvis forhøjet — uden Udgifter for Medlemmerne. Andr. om, at Øresundsvej bliver offentlig Vej.

1918. Andr. om Varmtvandsbadeanstalt. Indenrigsministeriets Opraab til Grundejerne om Afhjælpning af Arbejdsløsheden. Sammenslutningstanken (de købh. Gdr.) kommer atter frem paa Grund af Nævnenes ringe Hensyntagen til Ejerne. Kancelliraad S. Theisen bliver Æresmedlem af S. G. Medlemskontingent forhøjes fra 1. April. Taxt for Bortkørsel af Dagrenovation forhøjes atter. Forhandlinger om Ændringer i Huslejeloven og Øresundsvejens Istandsættelse og Overtagelse af det Offentlige. Indstilling af Nævnsmedl. til Huslejenævnet. Henvendelse til Mag. ang. Frankrigsgade.

1919. Medlemsmøde med Diskussion om Boliginspektion, indledet af Red. Just Nielsen. Henv. til Københavns Kommune ang. Fischersgade m. fl. Gader. Pressen og Autoriterne beser Amager Strandvej. Henleder Medlemmernes Opmærksomhed paa det betimelige i at forhøje Brandassurancen for deres Ejendomme. Forslag om Ændringer i Huslejeloven. Henv. om Lergravsvejens Istandsættelse. ORSagf. Laur. Holm indleder en Diskussion om Huslejeloven.

1920. Diskussion paa Medlemsmøde indledes af Borgerrepr. Kapt. Kiær om Boligspørgsmaalet. Henv. om Øresundsvejens Istandsættelse. Direktør, Grev E. Reventlow (Østift. Kreditf.) holder Foredrag om Kreditforeninger.

1921. Efter i 25 Aar at have været Foren. Form. fratræder Tømrermester P. Engel d. 7. Marts, og Generalforsamlingen udnævner ham til Æresmedlem som Tak for hans Arbejde for Foreningen. Malermester V. Staack vælges den 12. Marts til Formd. Det volder stadig Kval med Bortkørselen af Dagrenovation, en ny Vognmd. antages. Indstilling foretages af Nævnsmedlemmer til Huslejenævnet og Fremlejenævnet. Forhandling med Kommunen om tvungen Belysning af private Veje og Gader. Henv. til Magistr. om at fejrne det grimme Taarn paa Amagerboulev. ORSf. Hanb. Hansen holder Foredrag om de nye Skattelove. S. G.s Kasserer, Hsr. Chr. Petersen afgaar ved Døden og Husejer Jacob Petersen vælges i hans Sted. Forhandlinger ang. „Rottekrigen", S. G. opretter en Rotteudryddelsesforening.

1922. Skrivelser til Magistraten ang. Gade-

handelen, Stadepladser til Avisforhandlere og Skraldbortkørselen fra Ejd. paa Amagerbrog. Lovændring og Kontingentforhøjelse vedtages. Skrivelse til Mag. ang. Fortoug paa Kastrupvej. Foredrag af ORS. Laur. Holm om Grundskyld. Forhandlinger ang. Amagerbrogades Brolægning og Ændring af Husnr. paa Amagerbrog. og Vurderingsmand til Landbygningernes Brandforsikring.

1923. S. G. indtræder i Fællesforen. af Grundejerforen. i Kbh. og oml. Kommuner. Fællesmøde med Handelsforen. ang. Husnr. paa Amagerbrogade, den daarlige Telefonforbindelse og Gadehandelen. Udgifterne til Kloakering i 1. Distr. overskrides med 70 %. Deltagelse i Valg af Repræsentant og Suppleant til Østift. Kreditforen. Henv. til Magistraten ang. Ratebetaling af Kloakbidraget for 67 Medl. Et 5 Mands Udvalg med Tømrermester Einar Jørgensen som Formand varetager Grundejernes Interesser i Anl. af Amagerbrogades Udvidelse paa Strækningen fra Middelgrundsvej til Bygrænsen. Oprettelse af et Kontor for Bytning af Lejligheder.

1924. „Grundejer-Tidende" antages som Foreningsblad. Fællesmøde med Christianshavns Gdrf. ang. Færdselsforholdene paa Chr.-havn og Amager. Henv. ang. Istandsættelse af Anlæget ved Sundby Hospital. Dr. Pio opstilles som Grundejerrepræsentant til Medl. af Borgerreps. Henvendelse ang. elektr. Belysning paa Amagerbrogade.

1925. Medl. af Bestyrelsen, Bødkerm. Nielsen afgaar ved Døden. Forhandlinger ang. Kastrupvejens Udvidelse. S. G. opnaar Magistratens Autorisation for sit Udlejningskontor af Lejligheder og Forretningslokaler. Overenskomst sluttes med Almindelig Grundejerforsikring ang. Forsikringer for S. G.s Medlemmer til moderate Præmier.

1926. Foredrag af ORSf. Carl Nielsen om Grundskyld. Fællesmøde med Handelsforeningen i Anledn. af 25 Aarsdagen for Sundbyernes Indlemmelse. Medlemmerne ydes Bistand ved Udfyldning af Skemaer til Ansættelse af Ejendomsskyld. Henv. ang. et Stempelpapirsudsalg i Sundby. Deltagelse i og Protest ved Regnskabsmødet for 3. Distr. Kloakering og senere Samarbejde med Parcel- og Gdrforen. ang. dette Spørgsmaal. Protestskrivelse mod Stanken fra Fabriken „Grand Danois".

— — —

Sundbyernes Grundejerforening har gennem Aarene altid forstaaet at samle formaaende og betydende Mænd indenfor sine Rammer. Vi skal, udover de allerede nævnte, omtale, at der i de skiftende Bestyrelser har siddet Mænd som: I. C. Stripp, N. P. Svane, F. F. Olsen, Hans Holst, S. Theisen, E. M. Kragh, C. Abrahamsen, N. P. Jørgensen, Hermann Ebert, I. N. Drejer, Kancelliraad H. A. Busch, Fabrikant Fischer, P. Engel, M. Agerholm, Smedemester Ad. Olsen, Malermester Jensen Taarnby, Murermester Jens Mortensen, Tømrermester L. A. Jørgensen, Grosserer Ernst I. P. Johansen, V. Henckel, H. Lohmann, Chr. Nielsen m. fl.

Foreningens nuværende Formand er Malermester *V. Staack.* I ca. 25 Aar har Grosserer H. Storch været Foreningens Næstformand.

— — —

Naar vi nu i korte Træk har skildret Sundbyernes Grundejerforenings Virksomhed gennem Aarene, er det gjort ved fortrinsvis at nævne de *lokale* Forhold, de Spørgsmaal, der direkte har berørt Sundbyerne. Vi har ment, naar Sundbyernes Jubilæum fejres, at det netop ved denne Lejlighed, var det, der havde størst Interesse at faa belyst. De rent faglige eller standsmæssige Forhandlinger er kun flygtigt berørte, skønt disse netop har haft den største Betydning for Foreningen og dens Medlemmer. Der har været og vil ogsaa i Fremtiden blive ført Forhandlinger med Myndigheder og Autoriteter om de fælles Grundejerinteresser. Vi skal saaledes minde om det Samarbejde, der for Tiden sker mellem alle Grundejere i 3. Distrikt i Anledning af det meningsløst kostbare Afvandingsarbejde, der dér er udført af Kommunen, samt med Grundejerne ved Kastrupvej i Anledning af Vejens forestaaende Udvidelse.

Sundbyernes Grundejerforening er Medlem af „Fællesforeningen af Grundejerforeninger i København og omliggende Kommuner" og derved af „De danske Grundejeres Landsorganisation". Medlemmerne af Sundbyernes Grundejerforening har Ret til at benytte dens Kontor og juridiske Konsulent, dens Fogedkontor og autoriserede Udlejningskontor m. m. samt modtager to Gange maanedlig gratis tilsendt „Grundejer-Tidende", der udgives af Fællesforeningen og er Medlemsblad for en halv Snes københavnske Grundejerforeninger, det redigeres af fhv. Borgerrepræsentant, Gartner Niels R. Møller.

Sundbyernes Grundejerforening, der nu snart gaar ind i sit 45. Aar, staar med et betydeligt Medlemstal, og har gennem sit mangeaarige Virke herude taget Del i saa at sige alt; har været den bærende og førende Forening. At de Interesser, Foreningen har til Opgave at varetage, ikke er smaa, véd man, thi det drejer sig om Varetagelsen af Ejendomsretten til Jorden og Ejendommene i Sundbyerne. Vi tvivler ikke om, at Grundejerne herude vedblivende vil se deres Fordel i at staa i Foreningen. Jo større Medlemstal, jo større Tilslutning, Foreningen har, med desto større Kraft vil den kunne fremføre sine Krav til Gavn for dens Medlemmer og for Grundejerstanden.

Foreningens Kontor er Amagerbrogade 72, Telefon Amager 315 y.

Enhver Grundejer i Sundbyerne bør være Medlem af Sundbyernes Grundejerforening.

Grundejerforeninger i Sundbyerne.

I 1918 udsendte Grundejerforeningen „Søvang" (St. Magleby Fælled) en Brochure med Planer o. s. v., denne ledsagedes af en af Forfatteren *Harald Raage* forfattet Tekst, af hvilken vi bringer et kort Uddrag: „Nu ligger de frodige Amager-Marker i Sols gyldne Glimmer. Ude bælter Sundet sig blaat og blankt og tindrende. Det sender sit Sus af Friskhed og Sundhed ud over den grønne Ø. Her bliver aldrig trangt og indelukket, aldrig lummert og kvælende. Det sørger Søen for med sit Pust af evig Friskhed og evig Liv af Skibe, der færdes derude. — — —" „Det er Udviklingens Gang, bort fra Storbyen. Men Amager ligger nær ved. Toget bruser udover de grønne Marker, Sporvogne klemter, Cycleveje snor sig jævnt som et Stuegulv ud over den grønne og frodige Ø. Den, der blot lever 10 Aar endnu, vil komme til at se Amager som en stor hængende Have for Stor-København. I den blaa og blinkende Østersø vil den grønne Ø ligge duftende, tisusinde Havers Roser, Syrener og Jasminer og alle Blomster, som nævnes kan. Hvide Huse vil smile frem af det grønne og gennem alle Farvers Spragl. Og det vigtigste af det hele: det vil være lykkelige Mennesker, der bor der, saa sikkert som det altid giver Ro og Fred og Lykke i Sindet at sætte Foden under eget Bord. Det er paa Tide at sikre sig Plads i dette Eden." — —

Naar vi i det følgende giver Plads for kortfattede Omtaler af Parcel-, Villa- og Grundejerforeninger i Sundbyerne, vil man heraf se, hvilken enorm Udstykning af Arealer, der i de senere Aar er foregaaet herude. Med Tiden — selv om det skal vare lidt længere end af Harald Raage skildret — vil man se endnu mange Villaer blive opført, og lad os haabe til Gavn for de enkelte og vor kære Bydel.

For den elskværdige Maade, hvorpaa de mange Foreningsformænd har efterkommet min Opfordring om at indsende Bidrag, bringer jeg herved dem alle min bedste Tak.

F. J. Christtreu.

Udvalget for Parcelforeningerne i Sundbyøster.

Siden Parcelbevægelsens Oprindelse har de Spørgsmaal, hvorom der til Stadighed har staaet Strid i Parcelforeningerne, været Spørgsmaalene om permanente Anlæg.

Foreningernes Medlemmer har de fleste Steder været delt i to Lejre, de, der vilde bygge egne Hjem paa Parcellen, og de, der vilde benytte Parcellen som Sommeropholdssted.

Den første Kategori vilde hurtigst muligt have de permanente Anlæg, den anden derimod kun et enkelt, nemlig Vandledningen. Men, som Tiderne forandrede sig, og dermed ogsaa de økonomiske Forhold, har flere og flere sluttet sig til den første Kategori, og derved er de permanente Anlæg kommet til at spille en større og større Rolle indenfor Foreningerne.

Saadanne Anlæg er ofte fælles for flere Foreninger, som er beliggende tæt ved hinanden, og det kan jo ikke nægtes, at der indenfor de enkelte Foreninger tales om, hvad der sker i Naboforeningen.

Faar en Forening Vand, følger snart den næste efter, og man lader saa Arbejdet udføre i smaa Afdelinger, hvor man ofte kunde have faaet et billigere Anlæg, om flere Foreninger havde slaaet sig sammen og faaet Arbejdet udført som et stort samlet Anlæg.

Hvad der gælder for Vandanlæg, gælder naturligvis ogsaa for Lys-, Gas- og navnlig for Vej- og Kloakanlæg.

Paa Grundlag af disse Betragtninger, rettedes der i Februar 1925 en Henvendelse til Parcelforeningerne i Sundbyøster indenfor 3die Kloakdistrikt, om det var muligt at faa et saadant Samarbejde i Stand, og da dette syntes at være Tilfældet, indvarslede man til et Møde den 6. Marts 1925.

10 Foreninger havde sendt Repræsentanter. Til at forhandle med Autoriteterne og planlægge Arbejdet valgtes et 5 Mands Udvalg med Hr. M. Christensen som Formand og Hr. I. Søndenbroe som Sekretær. Som første Opgave satte man at skaffe statistisk Materiale.

Den oprindelige Sammenslutning bestod af Foreningerne Øresund, Gefion, Alhambra, Freja, Fredenshøj, Rugbakken, Strandlyst, Landlyst, Strandbo og Engbo.

I disse Foreninger fandtes der den 1. April 1925: 494 matrikulerede Grunde, 143 opførte Villaer med 220 Familier samt 64 helaarsbeboede Træhuse.

Den næste Opgave var at fremskaffe ordentlige Færdselsveje. De gamle »Sardindaaseveje« og »Kasserolleveje« var gode nok, mens Amagers Gaardejere benyttede dem som Markveje til at køre paa, men egentlig formaalstjenlige til Spadsereveje kunde de ikke siges at være, og ingen Foreninger syntes rigtig at have Lyst til at forbedre Vejene med Slagger eller lignende.

Spørgsmaalet meldte sig altsaa straks, om ikke det ved fælles Anstrengelser var muligt at faa i det mindste Hovedvejene anlagt permanent, og da Engvej havde Mulighed for at blive Hovedvej, satte man sig i Forbindelse med Stadsingeniøren for at tale sig til Rette om dette.

Denne Sag maatte man ganske selvfølgelig kæde sammen med Anskaffelsen af en Adgangsvej til hele Kvarteret, og Italiensvej blev af Udvalget foreslaaet som den naturligste Forbindelsesvej.

Her viste sig en væsentlig Hindring for denne Plans Gennemførelse — Spærrebommen — denne for Sundbyøster saa karakteristiske Overlevering fra Fortiden.

Hvad skulde man gøre for at faa denne Bom fjernet? Forhandlinger blev optaget med Magistraten, og efter store Anstrengelser kronedes Arbejdet med Held. Italiensvej blev paa Strækningen Kastrupvej—Engvej overtaget som offentlig Vej fra den 1ste April 1926. I afvigte Sommer er den udvidet og anlagt med Asfaltbeton og Cyklestier paa denne Strækning.

For Engvejens Vedkommende er der sluttet Overens-

MAYPOLE

Fineste smaabladet engelsk THE

Hoveddepot:

MAYPOLE DAIRY CO. A/S Palaisgade 7

Telefon Central 1991

komst med Kommunen om Anlæggelse i 18,83 m Bredde fra Sorrentevej til Zibrandtsvej. Anlæget vil blive paabegyndt i meget nær Fremtid.

I September 1925 kom Udvalget under sine Forhandlinger med Magistraten under Vejr med, at Kloakeringen af Sundbyernes Distrikt III nærmede sig sin Fuldendelse, og at Regnskabets Dag snart vilde oprinde; men Overraskelsen var unægtelig ikke ringe, da man erfarede, at Udgifterne, som i 1914 var kalkuleret til 1,104.000 Kr., nu var løbet op til ca. 5,400,000 Kr.

Man var jo ganske klar over, at dette betød intet mindre end en Katastrofe for Parcelejerne.

Udvalget indledede derfor Underhandlinger med Vandafledningskommissionen og Magistraten og protesterede samtidig mod en saadan Overskridelse.

At dette Arbejde satte sine Spor, fik man Bevis for, da Regnskabsmødet afholdtes paa Raadhuset den 30. Juni 1926. Der blev afsagt en Tillægskendelse, hvori Kommissionen udtrykkelig gør opmærksom paa Udvalgets Protest og godskriver 104,000 Kr. paa Grund af Ledningsbrud m. m., ligesom Kommissionen anerkender Protestens Berettigelse. Det samme gør Magistraten; men væsentlige Ændringer i Kendelsen fandtes ikke, udover en længere Betalingsfrist og en Rentenedskrivning fra 5,31 til 5 %. At dette ikke er fyldestgørende, kan jo enhver se.

Der blev da ogsaa i Oktober 1926 indledet et Samarbejde mellem Sundbyernes Grundejerforening og de øvrige Grundejerforeninger indenfor Distrikt III for om muligt at faa en Del af Kloakudgifterne afskrevet, eventuelt ved Statsstøtte. Dette maa betragtes som Udvalgets væsentligste Opgave for Tiden.

I Forbindelse med Kloaksagen maa omtales Regnvandsgrøften, som paatænkes i Italiensvej fra Backerstil Krudttaarnsvej. Fra Magistraten forelaa i Juni Forslag om at hæve de for lavt liggende Veje i Foreningerne Strandlyst, Strandbo og Sølyst; Jord dertil skulde fremskaffes ved at grave den ovenfor nævnte Regnvandsgrøft, og Foreningerne skulde saa betale en Sum af ca. 60,000 Kr., det Rentetab, som fremkom ved, at Arbejdet udførtes tidligere end beregnet.

Fra de paagældende Foreninger modtog Udvalget skarpe Protester mod denne Ordning, ligesom ogsaa andre omkringliggende Foreninger meget frabad sig denne aabne Grøft, idet man henviste til de uheldige Forbilleder, man havde set ved Lergravsvej og Holmblads Boulevard. Da Udvalget skønnede, at Protesterne var berettiget, blev der indledet Forhandlinger med Magistraten, og efter ihærdigt Arbejde opnaaede man ogsaa i denne Sag en tilfredsstillende Løsning, idet Magistraten gik med til at udskyde Gravningen af Grøften, til det af kloaktekniske Grunde var paakrævet. Der er endog en svag Mulighed for, at Grøften til den Tidd kan erstattes med store Rørledninger. For at opfylde Vejene i de tidligere nævnte 3 Foreninger, har Udvalget foreslaaet at benytte det overskydende Jord, som fremkommer ved Regulering under Vejanlæg paa den vestlige Side af Engvej.

Under Forhandlingerne om Engvejs Anlæggelse er Sammenslutningen blevet udvidet med yderligere 2 Foreninger i Distrikt III, nemlig »Sølyst« og »Strandenge«, samt 4 Foreninger i Distrikt IV, nemlig Hellebo, Søfryd, Dana og Solvang, saaledes at Udvalget den 1ste November 1926 repræsenterer 16 Foreninger med ca. 750 Medl.

Udvalget bestaar den 1ste November 1926 af følgende: V. Hasforth-Larsen (Fredenshøj), A. Andersen (Strandbo), O. Hansen (Solvang), A. Andersen (Engbo), J. Søndenbroe (Landlyst), sidstnævnte som Formand.

Naar det tages i Betragtning, at Udvalget arbejder uden Love og uden Pengemidler i Form af faste Kontingenter, maa man afgjort have Lov til at pege paa de Resultater, der er opnaaet i Løbet af den forholdsvis korte Tid, Udvalget har arbejdet, og det spores ogsaa tydeligt, at saavel Autoriteterne som Foreningerne er tilfredse med det Arbejde, der udføres af *Udvalget for Parcelforeningerne i Sundbyøster*.

Parcelforeningen „Aldershvile"

er stiftet den 20. Jan. 1917; dens Omraade strækker sig fra Amagerbrogade til Grækenlandsvej og et Stykke mellem sidstnævnte Vej og Parcelforeningen »Godthaab«, mod Syd til Taarnby Kommune, mod Nord til Parcelforeningerne »Mølleby« og »Godthaab«. Arealet blev købt af afdøde Handelsgartner Svendsen, som her havde drevet Gartneri i 30 Aar. Gadenavnene er fra Amagerbrogade til Grækenlandsvej Willumsvej (tidl. Aldershvilevej), paralelt med Amagerbrogade er Dirks-, Jans-, Tønnes-, Ægina- og Grækenlandsvej, foruden er der Pindosvej og Helekonsvej. De 114 Parcellers Størrelse er mellem 1400 og 1600 Kv.-Al. 27 Parceller er bebygget. Medlemsantallet er 102. Foreningens første Formand var Sporvejsfunkt. Borlund; fra August 1919 har *S. Th. Alsø*, Grækenlandsvej 145, været Formand.

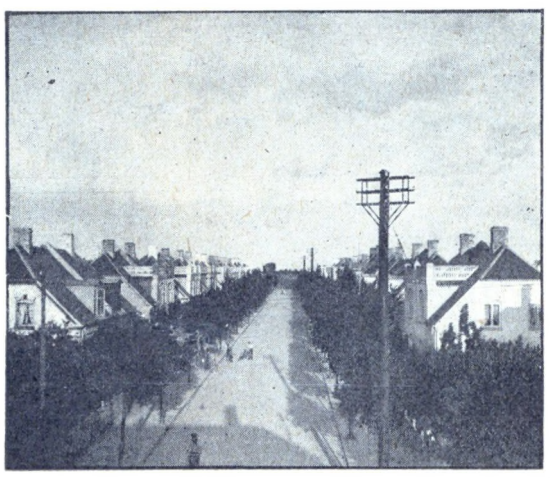

Hollands Allé i Boligforeningen »Fremad«.

Byggeforeningen „Bien"

er stiftet 5. Aug. 1902. Bygningerne er opført 1904. Foreningens Grund begrænses af Biens Allé (som Foreningen har givet Navn) og af Grækenlandsvej. Indtil 1924 ejede Foreningen tillige den nu bebyggede Hjørnegrund mellem Biens Allé, Kastrupvej og Rodosvej, som nu er afhændet til »Boligselskabet af 25. Juli 1924«. Størrelsen af Foreningens nuværende Grund er ca. 14,500 Kv.-Alen. Bebyggelsen er 9 Stkr. Dobbelthuse, der beboes af »Bien«s 18 Medlemmer. Dobbelthuset er delt med Brandmur, og hvert Halvhus har 2 Lejligheder (2 Værelser m. Kammer) baade i Stueetagen og paa 1. Sal. Der er Kælder under hele Huset, samt Tørreloft, hvortil der fører en fast lukket Trappe. Husene er af røde Sten, bygget med høj Trimpel, og Taget er dækket med Skifer (Arkitekt H. Klaumann Krøyer).

Hvert Medlem har ca. 800 Kv.-Al. Jord. Foran Husene er det udlagte Vejareal taget i Brug som Forhave, og Arealerne mellem Husene og bag Husene benyttes ligeledes til Have. Biens Allés Grundejere har dannet et Vejlag, der har beplantet begge Sider af Alleen med Rønnebærtræer, samt sørger for Vejens Belysning og Vedligeholdelse. Formanden er Bødker A. Christiansen, Biens Allé Nr. 11.

Byggeforeningen „Broderskabet"

købte i 1903 et Areal paa ca. 5 Tdr. Land i S.-Ø. mellem Kastrupvej og Grækenlandsvej til 67 Øre Kv.-Alen. Aaret efter fik Foreningen bevilget Statslaan paa 250,000 Kr. til Byggelaan, som 1. Prioritet. Først i 1910 paabegyndtes Opførelsen af de 48 Huse, der hver indeholder to 3 Værelsers Lejligheder. Anlæg af Vejene (Ahrenkildes- og Krudtmøllegaardsallé) skete *efter* Husenes Fuldførelse, og der nedlagtes en midlertidig Kloak, samt Vand-, Gas- og elektriske Ledninger. Der er opført fire forskellige Hustyper og der er Kælder under hele Huset. Ejendomsskylden var i 1911 fra 9200—9500 Kr. pr. Hus, den er for Tiden 17,000 Kr. Arealet til hvert Hus er ca. 12—1300 Kv.Alen. Alleerne er beplantede og oplyst med elekt. Lys. Efter Kloakeringen er der i en Del Huse indlagt W. C., men det dyre Kloakanlæg (3. Distr.) vil paaføre Ejerne en Merudgift af ca. 120 Kr. aarlig pr. Hus. Foreningens nuværende Formand er H. P. Petersen, Ahrenkildes Allé 9.

„De foren. Arbejderes Byggeforenings Vejlag„

er beliggende Grækenlandsvej 95—103 og mellem Kastrupvej 150—156 og har følgende Veje: Zibrandts-Knuths- og Parosvej. Bestaar af 35 Parceller à ca. 1700 Kv-Al. pr. Stk. Skødet er udstedt fra Hr. Gaardejer P. Bacher den 21. April 1900. Matr. Nr. 27 a Sundbyøster Sogn. Der er udstykket i Parceller i 1911 og fordelt til Medlemmerne ved Lodtrækning. Der er for Tiden ingen Bebyggelse, da der ikke findes Kloak og Afvandingsforholdene fra Parcellerne om Vinteren ikke er ret gode. Formand for Vejlagets Bestyrelse er S. Rust Jørgensen, Østrigsgade 10, 2. Sal, S.

Grundejerforeningen „Eberts Villaby".

I 1894 købte daværende Urtekræmmer Hermann Ebert af Gaardejer Jan Hansen Matr. Nr. 24 d, 15 v og 15 a af Sundbyvester med paastaaende Bygninger, beliggende paa Hjørnet af Kirkevejen (nu Englandsvej) og Vestergade (nu Skotlandsg.) for ialt 90,000 Kr. Det var Hr. Eberts Hensigt paa de købte Markjorder at lade opføre en Villaby, særlig beregnet for Mellemstanden, en Tanke, mange var skeptisk overfor. Paa det ca. 16 Tdr. Ld. store Terræn anlagde Ebert Vilabyen, idet han gav Alléerne Navne efter de under Chr. II bekendte Personer: Hans Bogbinder, Dronning Elisabeth, Chr. II, Sigbrit, Dyveke, Søren Nordby, Torben Oxe og Skipper Clement.

Det viste sig snart, at det ikke manglede paa Liebhavere til Grundene, særlig da Hr. E. tilbød at bygge Husene paa meget favorable Betingelser. Straks efter Købet af Gaard og Jord udsendte E. »Almindelige Betingelser for Salget af Huse (Villaer) i Den ny Villaby ved Amagerbrogade«. Det kan sikkert nu (32 Aar efter) interessere at blive bekendt med Betingelserne for Erhvervelse af »et velindrettet Hus med Kældere under hele Huset og enten en 5 à 6 Værelsers Lejlighed til en Familie eller en Stueetage med en 3 Værelsers Lejlighed og Pigekammer og en lign. i Mansardetagen, Veranda etc. og Grund for 9000 Kr. Heraf betales 1000 Kr. kontant, Resten ordnes med en 1ste Prioritet af Kreditforenings eller lign. Midler og en anden Prioritet, der forrentes og afdrages med tilsammen 30 Kr. pr. Maaned. Udgiften for et saadant Hus vil herefter stille sig omtrent saaledes:

Springvandet paa Chr. d. II's Plads i »Eberts Villaby«. Indviet Pinsen 1895, gengivet efter en i Bladene optaget Tegning.

Forrentning af 1ste Prioritet, kalkuleret til 4500 Kr. =	180 Kr.
Skat, Vej-, Lysafgift etc.	50 »
Vedligeholdelse	40 »
Ialt	270 Kr.

foruden de nævnte 30 Kr. pr. Maaned, der skal svares i ca. 15 Aar. Efter Forløbet af disse 15 Aar vil 2den Prioriteten derved være helt indfriet.« Køberen erholdt straks Skøde paa Ejendommen omkostningsfrit.

Pinsemorgen 1895 blev Springvandet paa Chr. II's Plads indviet ved en lille Festlighed. Allerede 23. Juli 1898 blev Kransen hejst paa den 50. Villa, nuværende Nr. 5 i Skp. Clements Allé. Ved den i denne Anledning afholdte Festlighed var skrevet flere morsomme Sange; vi skal gengive et Vers af en af Forfatteren »Svend Flue« forfattet Sang:

Ude hist, hvor fordum Bonden
dyrked' mangen rar Radis,
er nu vokset op fra Grunden
et moderne Paradis.
Jeg fik nye Ting at høre,
da jeg var der sidste Gang,
endnu lyder for mit Øre
denne nationale Sang:
Ama'ermor,
gi' mig Guleroer!

— Næ, gaa længer ud paa Landet, hvor Persillen gror;
hele Jorden ta's
her til Byggerads,
væk med Purreløg og Visk og anden Suppedas!

I Begyndelsen sørgede Ebert for Vejenes Vedligeholdelse, Belysning o. a., men allerede den 11. Septbr. 1896 blev »Foreningen af Villaejere i Sundbyvester« dannet, og denne Forening, som omfatter alle Grundejere i Villabyen, overtog Pligterne ved at paaligne Udgifterne paa de enkelte Ejere. 14. Januar 1907 overdrog Hr. Ebert Vejene, Springvandet samt alle sine Rettigheder og Pligter, deriblandt Paataleretten med Hensyn til Servitutter til Foreningen, som ved sin Bestyrelse, der bestaar af 5 Medlemmer, stadig besidder denne Ret. 1899 fik Villabyen indlagt Vand og Gas, 1907 elektrisk Lys, 1917 blev Kloakforholdene ordnet, saa der kan indlægges W. C. i Ejendommene. Ved Beslutning af Villaejerne blev Foreningens Navn den 28. Okt. 1925 ændret til »Grundejerforeningen Eberts Villaby«.

Som Pioner maa det vel med Rette kunne siges, at Eberts Villaby — som den første i nyere Tid, ikke alene her paa Amager, men ogsaa paa andre Kanter af København — har givet Stødet til de senere anlagde Villakvarterer; ja, for Sundbyernes Vedkommende været Begyndelsen til den rivende Udvikling, som hele Kvarteret i de forløbne Aar har haft. Villabyen omfatter 84 Villaer, og ingen Parcel maa være under 1000 Kv.-Alen. I de forløbne 30 Aar, Foreningen har bestaaet, har den kun haft 2 Formænd, nemlig til 1904 afdøde Kommunelærer Gudmund Christensen og den nuværende Formand, Grosserer *H. B. Storch,* Dronning Elisabeths Allé 10.

Grundejerforeningen „Engbo".

Arealet, som er ca. 14,000 Kv.-M., er beliggende Vest for Engvej mellem Samosvej og Japanvej, er udstykket af Mtr. 22 A og 22 SØ. Parceller fra 500—800 Kv.-Mtr. Forenigen er stiftet den 1. Juni 1920. Kloak og Vand er bragt i Orden og delvis elektrisk Lys; her er opført 8 Huse til Helaars-Beboelse. Foreningens Formand er Værkfører A. Andersen, Japanvej 45.

Grundejerforeningen „Fredens Bo"

er stiftet den 25. September 1920. Arealet blev udstykket af Gaardejer Otto Møller, Englandsvej Nr. 51; dets Størrelse er 11,179 m², heraf Vej 820 m².

Vejnavne fra Englandsvej ind til Arealet er følgende Kingstonevej, Oxford Allé, Dublinvej, Stratfordvej, Etonvej, Belfastvej.

De 64 Parcellers Størrelse varierer fra 512 m² til 1226 m²; der er bygget 12 Huse til Helaarsbeboelse, og der er indlagt Vand fra Københavns Vandværk. Medlemstallet er 50. Grundene koster 1,75 og nogle 2,00 Kr. pr. Kv.-Alen. Formand er Murermester A. Hansen, Hveensvej 25.

Parcelforeningen „Freja"

er stiftet den 23. Juli 1916 og er beliggende ved Bachersvej. Arealet udgør ca. 48,000 m². Der findes følgende Veje: Bachers-, Verona-, Revenna-, Genua- (Rugbakkevej) og Paduavej. De enkelte Parceller er fra ca. 434 til 658 m². Der er opført 28 Villaer. Antallet af Medlemmer er 67. Foreningens Formand er V. C. Jensen, Amagerbrogade 136, 4. Sal.

Boligforeningen „Fremad",

beliggende Amagerbrogade 205 til 215, i Foreningens Veje: Fremads-, Hollands-, Mikkel Skovs og Obdams Allé samt Grækenlandsvej 56 til 70.

Foreningen stiftedes 7. Jan. 1899; allerede i Aug. 1901 paabegyndtes Opførelsen af Ejendommene, som blev færdige i Aug. 1902. Foreningen har saaledes oplevet Indlemmelsesdagen 1. Jan. 1902, hvad man iøvrigt straks erfarede ved, at forskellige Krav angaaende Kloak og Afløb blev skærpede af København for de endnu ufærdige Ejendomme.

»Fremad« har 100 (Ejendomme) Medlemmer, der bebor hver sit Hus, enten alene eller ved tillige at have en Lejer. Husene er indrettet som 2 Tværelsers-Lejligheder, der uden særlig Forandring kan benyttes som 1 Fireværelsers Lejlighed med Kammer.

Foreningen har aldrig paa nogen Maade nydt offentlig Støtte af nogen Art, hverken Laan eller Tilskud, men har været henvist til Medlemmernes egne smaa Midler. Da Foreningen paa den anden Side aldrig har været ramt af noget økonomisk Tab, er det lykkedes Medlemmerne at naa og nu gennem 28 Aar at bevare Maalet »eget Hjem i eget Hus«, takket være bl. a. Foreningens mangeaarige juridiske Konsulent, afdøde Overretssagfører Anders Hvass, og særlig dens tidligere Formand gennem 22 Aar, nuværende Ekspeditionssekretær ved Elektricitetsværkernes Ingeniørkontor *J. Chr. Nielsen.*

Medlemmerne er nu som før solidariske, og Foreningen er stadig Skødehaveren paa alle Ejendommene, hvori Medlemmerne ikke kan optage yderligere Laan.

Ejendommene, der er sammenbyggede 2 og 2, er af 2 Hovedtyper, der oprindelig med Grund stod Foreningens Medlemmer i 7—8000 Kr., er forbedret i Tidens Løb med elektrisk Lys, W. C. og Kloak i alle Ejendommene, saaledes at Ejendomsskylden nu er 13—14—16,000 Kr.

Arealerne er yderst ringe — varierende fra 208—294

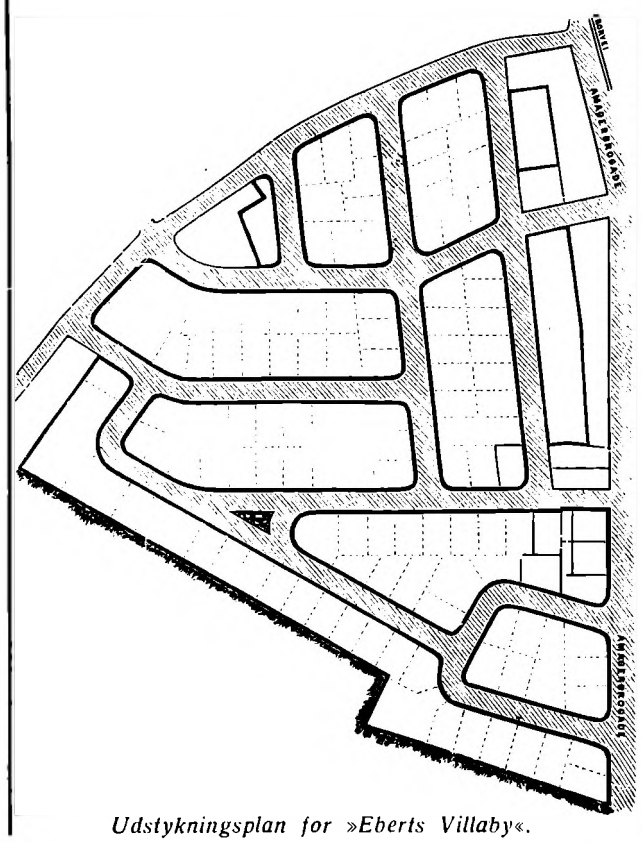

Udstykningsplan for »Eberts Villaby«.

C.W.OBEL S
Cigarer
er de bedste.

Et National Kasseapparat
er uundværligt i enhver Forretning.
Eneforhandler for Danmark:
Emilius Møller,
Kr. Bernikowsgade 1.

Husholdningsartikler
Kiks & Biscuit
Juletræspynt
Viggo Hamann.
Kompagnistræde 27. Magstræde 12.
Telefon Central 2505.
— Byen 8005.

Gaa til
Oluf Borup
Fotograf
Amagerbrogade 51,
Tlf. Amg. 327 x.
og bliv smuk

Københavns Gulvkludefabrik
ved C. M. Madsen & Co.
Øresundsgade 6
Telefon 5144 Postgiro 873
Tlgr.-Adr.: „Gulvklude".

m² — men saaledes udnyttede til Blomster- og Frugthave, at Arkitekter og Udsendinge fra interesserede Kredse har udtalt Beundring over, hvad man her har naaet med de omtalte smaa Udgifter. Foreningens nuværende Formand er *Aug. E. Francke,* Værkmester ved Elektricitetsværk. Ing. Kontor, Obdams Allé 18.

Grundejerforeningen „Frydenlund"

stiftet 17. Septbr. 1920, beliggende syd for Persiensvej, som gaar fra Kastrupvej (tæt ved Biens Allé) til Bachersvej (ved Japanvej). Efter Udstykningsplanen (Matr. Nr. 52 A af S-Ø.) er Parcellernes samlede Areal, uden Vejarealet, ca. 38,954 Kv.-Alen. Vejene er foruden Persiensvej: Syriensvej, Armeniensvej og Arabiensvej, 3 Grunde har Facade til Bachersvej. De enkelte Parceller varierer fra 1550 Kv.-Alen til 1910 Kv.-Al.

Bebyggelsen bestaar af 2 grundmurede Huse samt flere ret store fuldt ud forsvarlige og sunde Huse af Træ med Puds baade udvendig og indvendig paa nogle, andre kun Puds indvendig og atter andre kun udvendig; kun en enkelt Grund har et beboet Lysthus, en et ubeboet do., og 6 er ganske uden Hus. Foreningen omfatter 23 Parceller med 22 Medlemmer. Foreningens første Formand var Hr. Politibetjent A. V. Ytting, der i 1925 solgte sin Grund, hvorefter Maskinkonstruktør *Karl Grønvaldt,* Persiensvej 6, valgtes til Formand for Foreningen.

I September 1926 har Foreningen modtaget Meddelelse om, at der snarest vil blive nedlagt Kloak i Persiensvej og muligvis ogsaa i de 3 Sideveje.

Grundejerforeningen „Gefion"

er stiftet 22. Septbr. 1912. Foreningen afkøbte Gaardejer Jacob Koefod et Areal i S.-Ø. paa 113,982 Kv.-Alen for 76,367 Kr. eller 67 Øre pr. Kv.-Alen. Udstykning skete i Grunde paa ca. 1650 Kv.-Al., hvorfra gik ca. 320 Kv.-Al. til Vej og Plads. Mod Nord begrænses Arealet af Gdrf. »Øresund«, Syd til Gdrf. »Rugbakken«, Øst til Engvej og Vest til Genuavej. Foreningens første Formand var Værkfører Johs. P. Søtorp, der fik sat den i Gang; derefter fulgte Bogholder J. Jepsen, der afgik ved Døden 9. Juli 1923. Jepsen var Foreningen til megen Gavn, og han deltog meget i Parcelbevægelsen herude. Foreningens 60 Medlemmer er væsentligst Haandværkere og Folk i faste Stillinger. Dens stabile Medlemskreds og dygtige Ledelse gjorde, at Foreningen er naaet vidt. I 1922 tilførtes permanent Vandforsyning, 1923 Gas. 1924 anlagdes nye Veje — Genuavej, Milanovej, Venedigvej, Engvej og Neapelvej — Udgiften androg 67,000 Kr. eller 1000 Kr. pr. Medlem, der betaltes kontant. Vejene er 16 og 20 Al. brede, paa Fortougene Fliserække, og der er elektrisk Vejbelysning. Der er opført 25 Villaer à 2 Lejligheder. Ejendomsskyld fra 17—25,000 Kr. Villaerne er ikke ensartede; det er smukke Huse, hvilket vil ses af Billedet. Hvad der tynger haardest paa Medlemmerne, er Kloakbidraget, nemlig ca. 100 Kr. pr. Medlem aarlig. Foreningen hører under 3. Afvandingsdistrikt, sikkert det dyrest kloakerede i Landet. Foreningens nuværende Formand er Kedelpasser *Christian Hansen,* »Villa Gefion«, Venedigvej 36.

Byggeforeningen „Godthaab",

beliggende ved Lergravsvej. Gadens Navn er Badensgade. Foreningen stiftedes i Marts 1898 af Tøjhusarbejdere. Grunden, 50,000 Kv.-Alen, købtes af Gdr. Jakob Raagaard for en Sum af 50 Øre pr. Kv.-Alen. Grunden udstykkedes i 50 Parceller à 1000 Kv.-Al., der fordeltes ved Lodtrækning. Bebyggelsen tog sin Begyndelse Efteraaret 1898; der opførtes 22 Stk. 3 Værelsers Huse à 3 Lejligheder og 28 Stk. 2 Værelsers Huse à 3 Lejligheder. Lejlighederne er godt indrettede og meget store. Gaden er oplyst ved elektriske Lamper og indlagt Lys i alle Ejendommene; i enkelte Huse er indlagt W. C. Foreningen ledes af en Bestyrelse paa 7 Medlemmer. Den nuværende Formand, J. R. Jensen, Badensgade 48¹, har været Formand siden Maj 1905.

Parcelforeningen „Godthaab"s

128 Parceller udstykkedes i 1916 fra Matr. Nr. 6 b, 46 d og 644 omfattende ca. 95,000 m², beliggende mellem Kastrupvej og Grækenlandsvej.

De enkelte Grundes Størrelse er 550—650 m². Vejene, hvori er indlagt Vandledninger og Ledninger til elektrisk Lys, benævnes: Hellas-, Parnas-, Helikons-, Sparta-, Olympos- og Pindosvej.

Efter at Medlemmerne i 1921 erholdt Tilladelse til at bygge paa Grundene, er nu ialt opført 30 Villaer. Foreningen har i 1918 oprettet et Vejfond, hvortil der stadig indbetales Bidrag, og hvis Midler er bestemt til Anvendelse ved Vejenes Anlæg, naar Kloakforholdene er i Orden. Formand er: *W. O. L. Geertsen,* Parnasvej 5.

Parcelforeningen „Gylfe"

er stiftet i 1913 og udstykket fra Matr. Nr. 163 af Sundbyvester. Den ligger ved Englandsvej paa højre Side og er delt i 60 Parceller med Nettoareal pr. Parcel ca. 1080 Kv.-Alen. Købesum: 47 Øre pr. Kv.-Alen.

I 1925 indlagt Vand og elektrisk Lys. Vejene udlagte til Bredde 10 Meter og anlagt som Slaggeveje, da der ingen Kloak findes, hvorfor her ogsaa ofte staar Vand paa Arealet om Vinteren til langt hen paa Foraaret. Da Dræningsgrøfterne langs Vejene ud til og paa Fælleden ikke er holdt i Orden af rette Vedkommende, kan Drænrørene ikke faa Afløb, og Haverne bliver saaledes betydeligt forringet i Værdi, ligesom det heller ikke er muligt at holde Kælderne tørre.

Som Følge af Boligforholdene er der bleven givet Tilladelse til Helaarsbebyggelse, dog kun hvor 2 Parceller er sammenlagt til 1, og her findes f. T. 6 Villaer. Selvfølgelig er ogsaa i »Gylfe« som saa mange andre Steder Helaarsbeboelse i Sommerhuse; der bor saaledes f. T. Aaret rundt 17 Familier.

Formanden er Kommunelærer *R. C. Kromann,* Gylfes Allé 56. Han har været Formand fra Efteraaret 1913.

Havebyen Hellebo.

er stiftet den 1. August 1920 under Navnet »Søfryd B.« og har saaledes ændret Navn. Parcellerne er udstykket fra Matr. Nr. 10 c i S.-Ø. Begrænses af Engvej, Kirsten Kimersvej, Krudttaarnsvej og Hellelidenvej, med Tværvejene: Agnetevej, Per Døversvej, Tovellilevej og Roselillevej. Samtlige Veje er udlagt som Slaggeveje, og Kloak forventes nedlagt i Løbet af 1927 (4. Afvandingsdistrikt). Foreningen bestaar af 35 Medlemmer, og endnu er kun 6 Parceller bebygget til Helaarsbeboelse. Foreningens nuværende Formand er: Maler *Emanuel Hansen,* Kirsten Kimersvej 10.

Villabyen Landlyst.

I September Maaned 1918 foretog Gaardejer Tønnes Jansen en Udstykning af Matr. Nr. 32 d og 50 af Sundbyøster i 67 Parceller à ca. 550 m² Areal, gennemskaaret af 3 Veje i Nord—Syd-Retningen samt en Gangsti i Øst—Vest-Retningen. En Del af Parcellerne fik Facade mod Engvej. I det sydøstlige Hjørne af Arealet er udlagt en aaben Plads som Ækvivalent for Vejbredderne, der derfor blev 10 Meter. Den 17. November 1918 dannedes Grundejerforeningen, hvis Navn blev »Villabyen Landlyst«. I Septbr. 1919 købte Foreningen af Fabrikant Lohmann ca. 10,000 Kv.-Alen Jord ved Engvej, der udstykkedes i 6 Parceller, saa Foreningen ialt omfatter 73 Parceller med 59 Medlemmer, idet nogle har mere end 1 Parcel. Mod Syd blev Foreningen begrænset af en Vej i Forlængelse af den gamle Samosvej, hvorfor denne Vejstrækning i flere Aar bar Navnet Samosveis Forlængelse. Alle Vejene er Slaggeveje. I 1919 anlagdes et interimistisk Ledningsnet for Vand, og dette afløstes i 1922 af permanente Vandledninger i alle Veje. I 1921 blev Kloakeringen udført, og fra nu af begyndte Bebyggelsen at tage Fart. Elektrisk Lys blev installeret paa den ene Vej 1924, medens Gasledninger endnu ikke forefindes.

Den 1. Januar 1925 indførtes de nuværende Vejnavne: Samosvej, Livornovej, Marsalavej, Mantuavej. Foreningen har oprettet et Vejfond, hvis Midler kun kan anvendes med Generalforsamlingens Sanktion. Bestyrelsen bestaar af 5 Repræsentanter foruden Kasserer og Formand.

Siden Marts 1924 til Dato er J. Søndenbroe, Arkonagade 17 ⁸, Foreningens Formand. Den 1. November 1926 findes der 18 Villaer. For Tiden er Foreningen i »Sammenslutningen af Parcelforeninger i Sundbyøster«. Desuden er Foreningen tilsluttet Østifternes Haveselskab.

For Tiden bestaar Bestyrelsen for Villabyen »Landlyst« af d'Hrr. J. Søndenbroe (Formand), J. A. Lück (Kasserer), E. Hansen (Sekretær), M. L. Larsen, V. Kjeldsen, Oluf Olsen og H. Nielsen.

Enhver Grundejer i Sundbyerne bør være Medlem af Sundbyernes Grundejerforening.

ØSTIFTERNES HAVESELSKAB

Københavns Amts Afdeling af ovennævnte Selskab har 30 Medlemskredse i Sundbyerne og paa Amager. Selskabet har bestaaet I 39 Aar og er statsunderstøttet; det tæller nu ca. 15,000 Medlemmer og virker bl. a.:

ved Udgivelse af Medlemsbladet »Haven«, der sendes gratis til Medlemmerne I Gang maanedlig;
ved Antagelse af en Konsulent, der bl. a. gratis besvarer skriftlige og mundtlige Forespørgsler og paa anden Maade vejleder Medl. f. Eks. ved Besøg i Kredsene;
ved Udsendelse til Kredsene af Vandrelærere, der vejleder Medlemmerne i Frugttræbeskæring m. m.;
ved Udstillinger, hvor Medlemmerne udstiller uden Afgift og har fri Adgang;
ved Afholdelse af aarlige Konkurrencer (med Præmiering). I 1926 afholdtes Konkurrence angaaende veldyrkede Smaahaver i Valby, Vigerslev og Hvidovre,
ved gratis Uddeling af populære Havebøger og trykte Vejledninger; der uddeles hvert Aar en Bog. Nye Medlemmer faar 2 à 3 Ekstrabøger;
ved gratis Bogudlaan. Amtsselskabet har oprettet en Havebrugs-Bogsamling, der forestaas af Konsulenten;
ved at fremme Anlæg af rationelt dyrkede Køkken- og Frugthaver (Forevisningshaver). Københavns Amts Afdeling har oprettet en stor Forevisningshave i Utterslev (ved Tomsgaardsvej), hvortil Medlemmerne har fri Adgang;
ved Afholdelse af Foredrag om Frugt- og Køkkenhavers Anlæg og Pasning;
ved Afholdelse af Kursus i Frugt og Havesagers Anvendelse i Husholdningen;
ved at virke for Udbredelse af rationel Frugttræbesprøjtning; Anskaffelse af Frugttræsprøjter til Kredsene til Udlaan blandt Medlememrne (ved Kredsform.);
ved at lette Medlemmerne Anskaffelse af gode, passende Frugttræer. Hvert Efteraar udsendes gennem »Haven« Fortegnelse over de Frugttræsorter, som Selskabet anbefaler og som da gennem Amtsafdelingen fremskaffes fra en god Planteskole til moderat Pris;
ved Uddeling af Frugttræer til halv Pris til Kredsene (aarlig uddeles 700 Frugttræer);
ved aarlige, billigt anlagte Fællesudflugter, hvor store og veldyrkede Haveanlæg kan beses;
ved Adgang til Rabat ved Indbruds-, Tyveri- og Brandforsikring af Sommerhuse og Lysthuse (ved Forsikringsselskabet »Codan«, P. Søht & Co.);
ved Fællesindkøb af Gødningskalk (i 1926 fordeltes ca. 260,000 kg), Kunstgødning til billig Pris samt Frø med Rabat.

Københavns Amts Afdeling tæller opimod 5000 Medlemmer fordelt i over 100 Kredse. Formand for Københavns Amts Afdeling er Bogtrykker F. J. Christtreu. For Amagerdistriktet er Tømrer O. Christiansen, Svend Dyhringsvej 6, Distriktsformand.

Ø. H.s Medlemskredse paa Amager:

Aldershvile (Formd. J. C. P. Nielsen, Grækenlandsv. 170)
Broderskabet og *Bien* (Litograf Em. Jensen, Krudtmøllegaardsallé 13).
De foren. Arbejderes Vejlag (Smed S. Rust, Østrigsg.10).
Dyveke (Maskinmester A. Hansen, Kornblomstvej 1, 3 S)
Fredensbo (Seilmager M. Jensen, Krokodillegade 9. 1 S.)
Fredenshøj (Tilskærer Lundgreen, Korfuvej 11, 2. S.).
Freja (Værkmester Sørensen, Paduavej 21).
Friheden (Overmekaniker H. Schou, P. D. Løvsallé 2, 3)
Gefion (Chr. Hansen, Venedivej 36 St.).
Godthaab (E. Larsen, Heligkonsvej 19).
Godthaabsminde (Alb. Laugsand, Islands Brygge 29, 1).
Kastruphøj (Mekaniker Zinglersen, Ungarnsg. 22, 3. Sal).
Korsvejen og *Chr. II* (Forv. N. Petersen, Asylg. 12 ²).
Landlyst (V. Kjeldsen, Rugbakke Allé 24).
Lykkens Prøve (Faktor Ax. Nielsen, Dronningens.g 46A)
Maglebyleje (Kommunelærer Thaarup Andersen, C. M. Larsensallé 12, Kastrup).
Sofienhøj (Karetmager Madsen, Oxfordallé 4).
Solvang (Bogb. Olaf Hansen, Herl. Trollesg. 16 B, St.).
Sundbyvænge (Arbm. K. Tørnberg, Gammelgang 7).
Strandlyst (Pehrsson, Rider Stigsvej 3).
Sundbyøster Villakvarter (Snedker Krøjser, Samosv. 17).
Søfryd (Tømrer O. Christiansen, Sv. Dyhringsvej 6).
Søndervælge (Stempler Vilh. Møller, Oldensti 10).
Søvang (Overpostbud Petersen, Henr. Rungsg. 23, 4. S.).
Taarnby Villakvarter (Væver A. Rasmussen, H. Jensensallé 3, Kastrup).
Valhal (Postchaufførformand H. Ludvigsen, Rialtovej 1).
Vesterled (P. Petersen, Kaliforniavej 26).
Vestervænge (Maskinarb. Duchmann, Hejningen 15).
Østerled (Konduktør H. Jensen, Biensallé 10 St.).
Fristrand, Dragør.
Sydstrand, Dragør, (Overbetj. Frese, Nørrebrog. 192, 4).

Ledelsen bestaar af Formændene for Distrikterne. Repræsentantskabet af samtlige Kredsformænd. Medlemsbidraget er 3 Kr. (Kalenderaaret) + 1 Kr. i Indskud.

Nye Kredse paa mindst 30 Medlemmer dannes ved Henvendelse til undertegnede Formand, Distriktsformanden eller Konsulenten, Kontor Meinungsgade 14, N.

Man henleder Opmærksomheden paa Ønskeligheden af, at Parcelforeninger o. l. indmelder sig i Østifternes Haveselskab snarest efter deres Oprettelse, ved Havernes Anlæg og Frugttræernes Plantning. Derved vil Medlemmerne faa størst Nytte af Vandrelærernes Besøg (Beskæring), Vejledning gennem Medlemsbladet, bl. a. ved Valg af Frugttræer o. l.

F. J. Christtreu,
Formand for Københavns Amts Afdeling.

Kontor Meinungsgade 14, 1. Sal, København N.
Kontortid Tirsdag Md. 12—2, Torsdag Aften 6—8 og Fredag Efterm. 12—5. — Telf. Nora 5911.

Parcelforeningen „Møllely",

er ligger lige øst for den gamle Kastrup Mølle, er stiftet i April 1918 og bestaar af 29 Medlemmer. Det samede Areal er ca. 24,400 m², udstykket i 35 Parceller à a. 600 m², hvoraf den ene lidt større skal udlægges til egeplads eller evt. Anlæg, naar Vej- og Kloakforholene er bragt i Orden.

Der er nedlagt Vand i Vejene og gennemført elektrike Lysledninger. Arealet er udstykket fra Matr. Nr. 27 b f Sundbyøster. Det bebyggede Areal udgør i Øjeblikket ca. 15 pCt. Foreningen er mod Nord Nabo med Parelforeningen Højbo og mod Syd med Parcelf. Aldersvile. Mod Øst har Foreningen Facade til Grækenlandsej. Foreningens nuværende Formand er: Maskinpasser . M. Paulsen, Tønnesvej 50.

Haveboligforeningen Møllevangen

estaar af 40 Parceller af Matr. Nr. 40, 31 b og 2306 af undbyøster. Arealet udgør ialt 84,819 Kv.-Alen; det er eliggende med Facade til Amagerbrogade og Grækenndsvej. Gadenavne: Grejs-, Dirchs-, Jans-, og Tønnesej. Der er nu indlagt Vand og Lys paa Arealet; der er pført 11 Huse. Den sidste Udbetaling til Sælgeren af realet fandt Sted ved Juni Termin 1926 og er afdraget aa 10 Aar. Foreningen har i Aarenes Løb opsparet et ejfond. Da Arealet ligger i 4. Afvandingsdistrikt, savs endnu Kloaker, som man meget venter paa. Foreninens Formand er: *C. Mathiessen,* Grejsvej 5.

Grundejerforeningen „Odin",

eliggende vest for Amagerbrogade, stiftedes den 15. ni 1910. De 58 Parceller overtoges det følgende Foraar Ejerne. Købesummen var 57 Øre pr. Kv.-Alen. Købem 59,622 Kr., hvilket Beløb var udbetalt December ermin 1925. Foreningen stiftedes af et Konsortium med nd. jur. Chr. B. la Cour som Formand; dens første Forand var Hr. H. Brunsgaard, der var Formand til 12. ugust 1912. Foreningens Formand siden er Faktor Hans monsen, Møllevej 18.

Foreningens Parceller er allerede stærkt bebygget. Det rste Hus opførtes 1920, og i Aarene 1920—1921 sluttes Overenskomst med Københavns Kommune om at nne bebygge Arealerne uden Kloak. Bebyggelsen gik rask fremad, saaledes at der nu er opført 28 Villaer aa Parcellerne. Foreningen er forsynet med Vand, Gas Elektricitet. Foreningen har anlagt Slaggeveje, der er dkendt af Magistraten.

Ved Generalforsamlingen i Februar 1926 omforandredes reningens Navn til Grundejerforeningen »Odin«, og e Love vedtoges.

Rodosvejs Grundejerforening

stiftet den 23. April 1899 og bestaar af den Del af dosvej, der strækker sig fra Grækenlandsvej til Karupvej. Samtlige Grunde paa nær Hjørnegrundene er bygget med Villaer. Foreningen bestaar af 22 Medlemer, og dens Formand er *Chr. P. Pedersen,* Rodosvej 50.

Byggeforeningen „Samvirke"

stiftet 28. Oktober 1916. Arealets Beliggenhed: Rodosj fra Amagerbrogade til Grækenlandsvej. Bestaaende 22 Medlemmer. Grundenes Størrelse: 830 Kv.-Alen. De er bebygget. Fra 1. Januar 1926 har Foreningen kun ej og Fortoug og alt, hvad der hører til Vedligeholdelse. realet, Matr. Nr. 35 a og 35 f af S.-Ø., købtes af Tømrmester Krause. Hjørnegrunden til Amagerbrogade beldt Hr. Krause selv. Købesum: 58,470 Kr., som er udtalt, og hver har faaet sit Skøde. Vejlagets Formand *Chr. Larsen,* Rodosvej 34.

„Sofienhøj".

Den 29. September 1912 samledes de indtegnede Parlkøbere til Møde, og Grundejerforeningen »Sofienhøj« aadte dermed ud i Livet. Arealet er beliggende mellem Amagerbrogade og Irlandsvej i S.-V. (4. Afvandingsdistrikt), er godt 114,000 m², hvoraf 36,000 m² er Vejareal. Sophienhøjvej fører fra Amagerbrogade til Arealet, som bestaar af følgende Veje (foruden Irlandsvej og Møllevej, som begrænser mod Vest og Nord) Gyldenlakvej, Kaprifolievej, Clematisvej, Erantisvej, Gladiolusvej, Lobeliavej, Funkiavej, Oxford Allé. Parcellernes Størrelse er noget forskellige (ca. 600 m²). Flere Steder er 2 Parceller slaaet sammen til 1 eller 3 til 2.

Indtil nu er bygget ca. 60 Huse (flere Steder paa dobbelt Parcel). Foreningen arbejder for en saa pæn og anstændig Bebyggelse som muligt indenfor de givne Rammer, og for at opnaa dette modarbejder den nu kraftigt al daarlig og usund Spekulation i denne Retning, bl. a. ved at kræve Servitutterne overholdt. Medlemstal: 201 (Antallet af enkelte Parceller). Formand er: *V. Willumsen,* Lobeliavej 27, S.

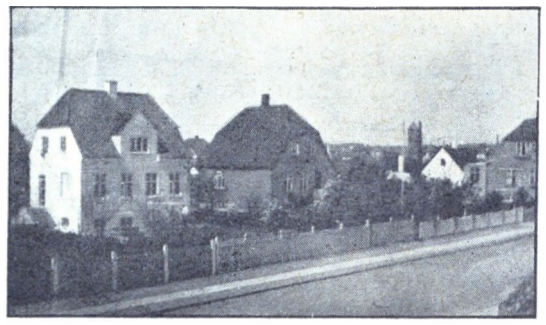

Villaer ved Venedigvej i Gdrf. »Gefion«.

Grundejerforeningen „Solvang"

er stiftet 16. November 1918. Arealet er beliggende mellem Bachersvej og Engvej. Matr. Nr. 19 a S.-Ø. Foreningen har 2 Hovedveje, nemlig: Fortvej og Solvangsvej samt 2 Tværveje: Hindustanvej og Sumatravej. Parcellernes Antal er 60 og er ca. 2000 Kv.-Alen store. Der er f. T. opført 18 Beboelseshuse. Medlemsantal 60. Formand er: Bogb. *H. Olaf Hansen,* Herluf Trollesgade 16 B.

Sundbyøster ny Grundejer Forening.

Grundlaget for Foreningens Dannelse var, at efter Indlemmelsen under København blev jo foretaget Udstykning af Gaardene i Sundby, og Arealet, som omfattes af Foreningen, var udstykket fra Gaardejer Tønnes Jansens Gaard, og efterhaanden som Parcellerne blev bebygget, meldte Kravet om Sammenslutning sig, og Foreningen stiftedes 16. November 1916.

Arealet er beliggende mellem Kastrup og Bachersvej og omfatter Vejene: Italiens-, Kreta-, Korfu-, Lemnos- og Samosvej, hvilke Veje ved Indlemmelsen under København var betegnet som 1., 2., 3. 4. og 5. Allé i Staals Villaby, og Vejene fik ved Indlemmelsen Ret til Vejbelysning uden særskilt Betaling i Modsætning til andre private Veje, hvilket jo var et Gode for de paagældende Ejere, men desværre er Foreningens Omraade beliggende i 3. Afvandingsdistrikt, og Regningen, som nu bliver præsenteret, er af en saadan Størrelse, saa den for mange af de derboende Ejere kan blive vanskelig at betale, hvilket synes mig at være beklageligt, da det jo overvejende er Smaakaarsfolk, som ved Flid og Selvfornægtelse har skaffet sig et lille Jordstykke og derpaa opført sig et lille Hus til Beboelse for sig selv. De paa Arealet læste Deklarationer vedrørende Udgift til Kloakering er jo bleven saa stærkt overskredne, saa alle Beregninger er kuldkastede. Nu er der rettet en Henvendelse til Magistraten om, at denne ekstraordinære Overskridelse delvis afholdes af det Offentlige, og maa man haabe, at man vil være lydhør overfor det formentlig berettigede deri.

Arealet omfatter et Areal paa ca. 15¦ Tdr. Ld og er udstykket i Parceller fra 1000 til 2000 Kv.-Alen, og er den væsentlige Del deraf nu bebygget; kun faa Parceller henligger endnu som Haver, og Medlemstallet er ca. 100.

Foreningens Arbejde har været i Fællesskab at vaage over god Orden paa Vejene, at faa en pæn Beplantning

Almindelig Grundejerforsikring

Oprettet 1916

under Medvirkning af ledende Mænd indenfor danske Grundejerorganisationer

Aktiekapital 1 Mill. Kr.
Reserver over 350,000 Kr.

Kombineret Grundejerforsikring

der helt eller delvis kan omfatte

Ansvar, Vandskade, Stormskade, lovpl. Ulykkesforsikring som Husejer samt Huslejetab ved Ildebrand.

Ældste og største Selskab i denne Branche.

En Forsikrings Værdi afhænger af dens Vilkaar, vore Forsikringsvilkaar er de bedste.

Hovedkontor: Vestervoldgade 100
Telefon: 4358 og 4359.

Amager Borgerven

er det mest udbredte Blad paa Amager.
Læses i alle Hjem.

Størst! Bedst! Billigst!

Har Medarbejdere over hele Amager.
Interessant! Underholdende! Belærende!
Behandler alle lokale Spørgsmaal.
Kontor: Christianshavns Torv 48.

Abonnér! Avertér;

Østifternes Brandforsikring

Bygningsforsikring

Under Justitsministeriets Tilsyn

Stiftet 1889 København B.

Telefoner 627 - 13627 Vestervoldgade 104

Undertegnede ønsker sig optaget som Medlem af

Sundbyernes Grundejerforening

Ejer af Ejendom, Matr. Nr. .....

Navn: .....

Stilling: .....

Adresse: .....

og Pasning af samme, ligesom i Fællesskab at holde Vejene i Stand, Udførsel af Dagrenovation og iøvrigt, hvor der skulde forhandles med offl. Myndigheder osv.

Foreningens første Formand, Inspektør *Th. Jensen*, fratraadte paa Grund af Helbredshensyn for nogle Aar siden efter at have udført et udmærket Arbejde for Foreningen, og det var med Beklagelse fra Medlemmerne, da han fratraadte. Som hans Afløser valgtes Skolebetjent *Laurids Mikkelsen*, ansat paa Kommuneskolen ved Sundholm.

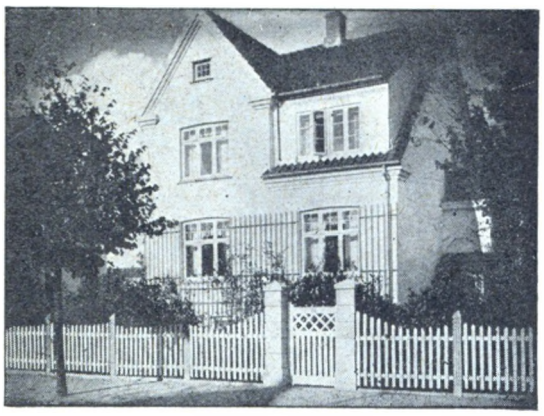

B/F. Broderskabet, Hus i Ahrenkildes Allé.

„Søfryd".

Parcelforeningen af dette Navn er stiftet 16. August 1916. Et Areal af ca. 6 Tdr. Land blev udstykket i Parceller fra 1000 til 2300 Kv.-Alen. Beliggenheden er Nord for Kastrupfortet, mellem Krudttaarns- og Engvej. Der er anlagt Slaggeveje, nemlig Sven Dyhringsvej, Roselillevej, Tovelillevej, Agnetevej, Sven Vonvedsvej, Hellelidenvej og Fortvej. For Tiden haves kun interimistisk Vandanlæg, men man søger permanent Vandforsyning af Kommunen. Kloakering er ikke udført, da Grundene ligger i 4. Afvandingsdistrikt. Enkelte Medlemmer har faaet elektrisk Lys. Der er opført 20 Villaer. Arealerne er lavt beliggende, men paafyldes nu ved Udgravning til Overfladevandsgrøften. Største Parten af Foreningens Medlemmer har erholdt Skøde paa Areal og Ejendom. Jordarealet blev købt i 1916 til 60 Øre pr. Kv.-Alen. Formand er: Tømrer *O. Christiansen*, Sv. Dyhringsvej 6.

Grundejerforeningen „Søndervænge".

I Foraaret 1919 udstykkedes et Areal, Matr. Nr. 5 af Sundby Overdrev, beliggende mellem Røde Mellemvej og Amager Fælled, i 36 Parceller. Grundene blev hurtig solgt, og Køberne dannede i Løbet af Sommeren Grundejerforeningen »Søndervænge«. Der opførtes her, som de fleste andre Steder, en hel Del midlertidige Sommerhuse, som det siden har kostet et uhyre Besvær at faa Bygningsautoriteterne til at godkende.

Der er nu 8 helaarsbeboede Huse, og Vejene har faaet følgende Navne: Oldensti, Vægtervej og Gammelgang. Permanent Vandledning førtes i 1921 fra Tingvej til Grundene, og elektrisk Lys er siden kommet til. Foreningens Formand er: Forvalter *Herman Madsen*, Ole Suhrsgade 16.

Grundejerforeningen „Tinghøj"

er stiftet 5. Maj 1919. Arealets Beliggenhed er paa Røde Mellemvej, er 101,948 Kv.-Alen. Vejene hedder: Hejningen og O. J. Funchs Vej, og en Vej har endnu intet Navn. Parcellernes Størrelse er fra 8000 Kv.-Alen til 2000, men de fleste er dog paa 2239 Kv.-Alen; der er intet bebygget endnu af blivende Huse, kun opført nogle enkelte Sommerhuse. Grundene paa »Tinghøj« er servitutfri og kan som saadan bebygges med høje Huse, naar først Kloakforholdene kommer i Orden. Der er 42 Grunde. — Medlemsantallet er 23. Foreningens Formand er: *Otto Julius Funch*, Tingvej 87.

Grundejerforeningen „Valhal" af 1. April 1912.

I Aaret 1900 dannedes i Sundbyøster en Byggeforening med solidarisk Ansvar under Navnet »Byggeforeningen Valhal« med senere Skibsreder i Kalundborg V. Henckel som Formand.

Efter nogle byrdefulde Aar, hvor mange Medlemmer faldt fra, og hvor de tilbageblevne sad med det solidariske Ansvar, saaledes at adskillige mistede alt, hvad de ejede, indgav Foreningen i Aaret 1906 Konkursbegæring, og ved dennes Behandling overgik Huse og Parceller til selvstændig Ejendom, saaledes at Medlemmerne fik egne Skøder udstedt.

Til at varetage Grundejernes fælles Interesser, Vejenes Vedligeholdelse, Belysning etc. dannedes derpaa Grundejerforeningen »Valhal« med 77 Grunde, omfattende ialt 41,553 m², nemlig Bachersvej Nr. 2—40, Valhals Allé, Henckels Allé, Alfred Sørensens Allé og Chr. Sylows Allé. Da førstnævnte Vej imidlertid var offentlig Vej, som ikke kunde spærres for Gennemkørsel, og de derboende Grundejere iøvrigt ikke havde synderlig Interesse for Fællesskabet med de øvrige Grundejere i Foreningen, udskiltes i 1912 Grundene ved Bachersvej, og der dannedes en ny Forening, Grundejerforeningen »Valhal« af 1. April 1912, omfattende 54 Grunde af gennemsnitlig Størrelse ca. 385 m².

Fra 1. Januar 1926 fik Foreningens Veje efter derom indgiven Ansøgning Navneforandring og kom til at hedde: Rialtovej (Valhals Allé), Luganovej (Henckels Allé), Ætnavej (Alfred Sørensens Allé) og Rubinkonvej (Chr. Sylows Allé. Foreningens Formand er: Overpostbud *H. P. Ludvigsen*, Rialtovej 1, St.

Grundejerforeningen „Vestervænge"

er stiftet 17. Oktober 1918. Foreningen erhvervede et Areal af Sundbyøster vestre Overdrev, beliggende ved Røde Mellemvej, 72,230 Kv.-Alen. Vejnavne er: Hegningen og Gardebred. De 31 Parcellers Størrelse af paa ca. 1400, og ni er paa 2100 Kv.-Al. netto. 4 Grunde er bebygget med Villaer, Resten med Sommerhuse. Medlemsantallet er 37. Formand er: *Chr. Andersen*, Nordlandsgade 1 ³, S.

Parcelforeningen „Øresund"

stiftedes i Marts 1911 med Formaal at erhverve Matr. Nr. 11 n, 13 a, 13 b af Sundbyøster, ca. 8 Tdr. Land, og udstykkede det i 66 Parceller, der blev overladt Medlemmerne til en Pris af 67 Øre pr. Kv.-Alen, 1700 Kv.-Al. Brutto, indbefattet et Vejareal af ca. 300 Kv.-Alen pr. Parcel. Disse 66 Parceller er nu ved Sammenlægning og Mageskifte indskrumpet til at udgøre ialt 57 Matr. Nr. I Aaret 1924 anlagdes Veje, der kostede ca. 54,000 Kr., hvilket Beløb betaltes af de enkelte Ejendomme i Forhold til deres Størrelse; samtidig blev Vand, Gas og Elektricitets-Ledninger nedlagt. Foreningens Ejendomme er beliggende ved Messinavej, Palermovej, Genuavej, Milanovej, Venedigvej og Engvej, alle beliggende umiddelbart syd for Øresundsvej. Ca. 30 af Ejendommene er bebygget med Villaer, og Resten vil sikkert i nær Fremtid følge efter, da Kvarteret er smukt beliggende, kun faa Skridt fra Strandvejen. Var ikke Hovedkloaken blevet en saa tung Byrde, var her sikkert erhvervet god Jord til rimelige Vilkaar. Foreningens Formand er: *A. E. Jensen.*

Villagrundejerforeningen „Øresund"

er beliggende ved Øresundsvej og omfatter Gaderne: Kongedybs Allé, Prøvestens Allé, Lynette Allé, Rirutus Allé og Mellemforts Allé. Det samlede Areal er ca. 38,000 m². Foreningen er stiftet den 30. Juni 1899 og tæller 52 Medlemmer. De fleste Parceller er paa ca. 400 m², enkelte dog noget større, og næsten alle er bebygget. De Ejendomme, der før Hundredaarsskiftet opførtes af Hr. Grosserer Ebert, er to og to bygget sammen og af en ret ens Type. Senere opførte Ejendomme har en mere villalignende Karakter. Den nuværende Formand er Hr. Maskinmester *R. Dahl*, Lynette Allé 12.

Grundejerforeningen „Østerled"

er stiftet 25. November 1918. Dens Medlemmer er Ejerne af de Parceller, der i Efteraaret 1918 blev udstykket af Matr. Nr. 45 a og 65 af Sundbyøster. Parcellerne er beliggende ved Krudtmøllegaard med Ceylonvej som Hovedvej. Parcellerne er paa ca. 1900 Kv.-Alen incl. Vejareal. Der er indlagt permanent Vandledning og delvis tilført Ledning for elektrisk Lys. Foreningen har ialt 55 Parceller. Under Bestyrelsen administreres et Vej- og Kloakfond, der f. T. disponerer over ca. 3800 Kr. Foreningens Formand er: Konduktør *H. Jensen*, Biens Allé Nr. 10.

Grundejer- og Parcelforeningerne er nævnet i alfabetisk Orden. De Foreninger, der ikke har tilsendt Oplysninger, nævnes her.

Parcelforeningen Alhambra. Parcelforeningen Baldur Byggeforeningen 1921. Cypernsvejs Grundejerforening. Parcelforeningen Dana. Parcelforeningen Dyveke. Parcelforeningen Fredenshøj. Parcelforeningen Fremtiden. Parcelforeningen Friheden. Grundejerforeningen Gimle. Grundejerforeningen Godthaabsminde. Parcelforeningen Hejmdal. Parcelforeningen Højbo. Gf. Majblomsten. Grundejerforeningen Rugbakken. Parcelforeningen Solituden. Parcelforeningen Strandbo. Parcelforeningen Strandenge. Parcelforeningen Strandlyst. Parcelforeningen Sundby Vænge. Grundejerforeningen Sølyst. Parcelforeningen Thor. Parcelforeningen Vaaren. Parcelforeningen Verner. Grundejerforeningen Vesterled. Grundejerforeningen Vestervang. Parcelforeningen Østervang.

Redaktør **Anthon Larsen.**

Der har i Aarenes Løb været gjort forskellige Forsø paa at skabe et lokalt Blad for Amager til at varetage d største Byers — navnlig Sundbyernes Interesser. Me Sundbybeboerne har i høj Grad manglet Forstaaelsen af hvilken Betydning det har for dem at have et lokalt Bla — et Sted, hvor man frit kan drøfte de mange Spørgs maal til Borgerskabets og Sundbyernes Bedste og Trivse De københavnske Blade hverken kan eller vil tage si ret meget af os herude, dertil er deres øvrige Læsekred for stor. Ting, som vi anser for betydende, forbigaa enten i Tavshed eller ofres kun faa Liniers Omtale.

Anderledes stiller det sig med et lokalt Blad, det ka behandle alle lokale Spørgsmaal, bringe gode og fyldig Referater og Omtaler af Møder og Generalforsamlinge osv. og lokalt Nyhedsstof.

Men for at et lokalt Stof kan trives, er det nødvendig at man støtter det. Dette gøres først og fremmest ve at abonnere paa det og ved at lade det tilgaa Meddelelse Artikler og Bekendtgørelser.

I »*Amager Borgerven*« har vi faaet et godt lokal Blad; den 6. Oktober 1916 udkom dets første Nr.; dett Blad, der nu paa 11 Aar har varetaget Sundbyborgerska bets Interesser, udgives og redigeres af Redaktør *Antho Larsen*, der med Dygtighed har arbejdet det frem, saale des at »Amager Borgerven« med Glæde modtages hv Fredag i de mange Hjem, ikke alene i Sundbyerne, me overalt paa Amager og Christianshavn. Ret naturligt, a vi i Jubilæumsbladet bringer hans Billede og nogle bi grafiske Oplysninger.

Til

Sundbyernes Grundejerforening

Amagerbrogade 72¹.

S.

Anthon Larsen er født i Kappel ved Nakskov 8. Marts 1863 som Søn af Murer, Fisker, Landmand og Købmand H. P. Larsen (Block). Efter Konfirmationen lærte L. Typografien i »Nakskov Avis«. Kom til København 1887, fik Ansættelse i Etatsraad Ferslews Storbedrift, hvor han virkede i ca. 30 Aar. I en lang Aarrække var A. L. en ivrig Deltager i den typografiske Fagbevægelse.

Fra 1916—1920 Formand for Christianshavns Borger-Forening. I mange Aar Formand, nu Næstformand, for Christianshavns Børnehjælpskomité og Medlem af Komitéen for Høstblomstdagen.

Ogsaa i det politiske Liv har A. L. deltaget i en lang Aarrække. I over 30 Aar var A. L. dels Bestyrelsesmedlem, dels Næstformand og Formand i Den konservative Vælgerforenings niende, senere anden Kreds. Han havde i mange Aar Sæde i Det konservative Folkepartis Hovedbestyrelse. I et Par Aar Medlem af Forretningsudvalget i Den kommunale Vælgerforening. I 12 Aar Medlem af Valgbestyrelsen i 2den Kreds, og i 2 Aar Medlem af det første Nævninge-Udvalg paa Christianshavn og er f. T. Sekretær i Christianshavns Grundejerforening.

Amager Dampvaskeri.

Vaskeriejer Lauritz Hansen.

Amager Dampvaskeris Indehaver, Hr. *Lauritz Hansen*, der er en initiativrig og fremskuende Forretningsmand, overtog det den Gang ganske beskedne lille Vaskeri i 1916. Det var 4 Aar gammelt og blev drevet efter Forfædrenes Principper, der er gode, men ikke ganske tidssvarende. I de forløbne 10 Aar har Hr. Lauritz Hansen efterhaanden omdannet Vaskeriet til et af de mest moderne i København. Det drives nu helt igennem med elektriske Maskiner fra det Øjeblik det snavsede Tøj ankommer til Vaskeriet og til det Øjeblik, hvor det hvidt og duftende afleveres til Kunden igen. Til moderne Vask bruger man kun Vand, Damp, Soda og Sæbe, og man gør sig intet Begreb om, hvor moderne Vask er milefjernt fra vore Bedstemødres Metoder. Fra Maskine til Maskine spadserer Tøjet, til det endelig til Slut kommer skinnende hvidt og blankt ud fra den elektriske Tørre-, Rulle og Stryge-Anstalt og er færdig til atter at gaa i Brug. Gardinerne spændes ud paa Rammer og bliver derved som nye. Flipperne gaar i en Maskine, der giver dem den rette Form, og Skjortebrystet paa Manchettøjet bliver behandlet paa en særlig Maskine. Badehaandklæder og Uldtøj gennemgaar en Fornyelsesproces, idet det gennemgaar en Dampbehandling, der giver Tøjet en særlig Blødhed og Finhed, og det moderne Trikotin, alle vore Damer nu bruger til Undertøj, opnaar samme Egenskaber ved denne særlige Proces. Det er baade interessant, praktisk og helt igennem moderne. Hr. Lauritz Hansen kan med Tilfredshed se tilbage paa de forløbne 10 Aar. Da han overtog Amager Dampvaskeri, var Omsætningen 20 Kr. om Ugen. Nu er den 120,000 Kr. om Aaret.

Johan Aschengreens Bageri og Conditori

er kendt over hele Amager. Det grundlagdes i Aaret 1885, men er i Dag et af de mest moderne og nutidssvarende Bagerier og Conditorier paa Amager. Forretningen i den kendte Ejendom paa Amagerbrogade 74 er altid velforsynet med fint, velsmagende Brød, fremstillet af de bedste Raaprodukter. I Telefon Amager 353 y kan man bestille Brød og Kager til festlige Lejligheder. Bageriet, der grundlagdes af Bagermester J. C. Aschengreen, er overtaget af Sønnen Johan Aschengreen, der med Dygtighed har ført dette frem, og som vil gøre alt for at tilfredsstille sin store Kundekreds i Sundbyerne og paa Amager.

Gennem 45 Aar.

Oscar Svenstrups Stenhuggeri, Amagerbrogade 110, som i Aar kan se tilbage paa en 45-aarig Virksomhed, er en af de gamle solide Forretninger, hvor Kunderne er sikre paa en reel Behandling, baade hvad Arbejdets Udførelse angaar som Prisbilligheden.

Firmaet har altid vist at være paa Højde med Tidens Krav, saavel haandværksmæssigt som kunstnerisk, og den Kunde, som agter at købe et Gravmæle, gaar aldrig forgæves ved at aflægge Firmaets store, smukke Udstilling et Besøg, idet der altid findes ca. 200 Monumenter paa Lager, og Firmaets Tegner desuden gratis er til Tjeneste med Tegninger og Tilbud.

Viggo Petersen & Søn.

I Aaret 1899 etablerede Snedkermester Viggo Petersen i Ejendommen »Sundborg«, Amagerbrogade 85, et Udsalg af Møbler fra eget Snedkeri. Hr. Petersen, der har lært sit Haandværk som Snedker hos Brd. Hansen paa Christianshavn, fik fra forholdsvis ringe Begyndelse hurtig arbejdet sin Forretning op, saaledes at den stadig er bleven udvidet. Tilvirkningen af Møbler steg, og der blev oprettet eget Tapetsererværksted. Saavel Snedkeri

Snedkermester Viggo Petersen.

som Tapetsererværksted er indrettet i egen Ejendom, Kurlandsgade Nr. 11 og 13. Ejendommene er stadig bleven udvidet med Tilbygninger. Efter den sidste Udvidelse i 1925 findes der stadig paa Lagrene ca. 50 forskellige Møblementer, alle omhyggelig udførte og af særlig godt Materiale, passende for enhver Kundes Smag og Købeevne. Endvidere er der en stor Afdeling for Udlejning af Stole og Borde til Selskaber. Virksomheden beskæftiger i Øjeblikket ca. 12 Mand. Som Følge af Forretningens Vækst og stigende Omsætning har man fra at benytte til Transport det gamle Hestekøretøj maattet følge med Tiden og anskaffet en moderne Lastbil, saa nu kan Kunderne blive betjent paa hurtigste Maade.

Formaet har i de forløbne Aar udført flere store Monteringer: Sparekassen for København og Omegns Installering i »Sundborg«, A/S. Amagerbankens Direktionsværelse, udført af gammelt Egetræ fra den gamle Dok paa Christianshavn. Sidst i 1925 den store Omforandring og Nymontering af Odd-Fellow-Logen Chr. IV i Jacob Holmsgade 2.

I de sidste 12 Aar har Sønnen, Marino Petersen, deltaget i Virksomheden, og fra 1. Januar 1926 blev han optaget som Medindehaver, og Firmaet bærer nu Navnet: *Viggo Petersen & Søn.*

Firmaet Th. E. Torp

har i en længere Aarrække haft sin kendte Boghandel paa samme Sted (Amagerbrogade 73, »Sundborg«) og har saaledes i de svundne 25 Aar set sin Forretning vokse i samme Grad som Sundbyerne udviklede sig til den store Bydel, den nu er. Forretningen har Gang paa Gang maattet udvide og modernisere sine Lokaler, saa den nu, da den kendte Boghandel, der blev startet 1. Marts 1900, er overgaaet til yngre Kræfter, vil vide at hævde det gode Forhold, som Forretningen altid har staaet i til Befolkningen i Sundbyerne.

A/S. Stukfabriken „Danmark"

er grundlagt 1907 og omfatter alt indenfor Gibs og Cementstukkatur til Bygninger. Forretningen er fra en ringe Begyndelse af Indehaveren *H. C. Carlsen* oparbejdet til en ret stor Virksomhed, som har haft store Arbejder til Udførelse, f. Eks. Stukkatur- og Granitarbejdet paa Hollændergaarden, delvis Udsmykning af Nicolaj Kirke, K. F. U. M.s Bygninger i Tornebuskegade og Oliebladsgade, Amagerbankens Lokaler, Taarnby og St. Maglebys Kommuneskoler og m. fl. Stukfabriken »Danmark« har Kontor, Fabrik og Plads Tingvej 97, Telf. Amager 1477.

A. Søgaards Dampvaskeri.

I Aaret 1898 begyndte Fru Søgaard, der er barnefødt i Sundbyerne, et Vaskeri i Ejendommen, Øresundsvej 3, flyttede senere dette til Amagerbrogade 121. Vaskeriet voksede sig efterhaanden stort, saa Forholdene blev for smaa. Fru Søgaard lod da for nogle Aar siden opføre en Fabriksbygning paa *Rodosvej 6*, indrettet til et moderne Dampvaskeri og forsynede det med alle Nutidens bedste Hjælpemaskiner.

I tidligere Tider var det jo navnlig »Kravetøjet«, man sendte ud til Vask. De færreste magtede selv »Fransk Vask og Strygning« i Hjemmene. Forholdene har forandret sig. Vaskekonen i Hjemmet blev dyr, Husmoderens Tid knap. Ofte har begge Ægtefæller deres Beskæftigelse — derfor er det baade nemmere og billigere at sende Tøjet ud til Vask. *A. Søgaards Dampvaskeri* har da ogsaa nu som Speciale *Husholdningsvask*, der leveres for 4½ Kr. Snesen. Af mere ny Dato er *Sækkevask*. Husmoderen kan sende en Sæk Vasketøj til Vaskeriet, dør da vasker og dampruller en Sæk af Indhold 100 Stkr. (kun hvidt) for 11 Kr. og en lille Sæk af Indhold 50 Stkr. for 6 Kr. —

Alt Tøj bliver nænsomt behandlet; selv den vanskeligere Gardinvask kan man med Tryghed overlade A. Søgaards Dampvaskeri. Uldtøj og det lettere Tricotinundertøj undergaar en omhyggelig Behandling. Herrer, der sætter Pris paa hvidt og nobelt strøget Manchetlinned, Flipper osv., bliver tilfredse, naar de sender deres Linned til A. Søgaards Dampvaskeri. Foruden paa Rodosvej 6 kan alt indleveres til Vask i Filialerne: Amagerbrogade 121, Torvegade 10 og Sct. Annagade 16.

Fru Søgaard har med Flid og Dygtighed arbejdet sit Vaskeri frem og kan glæde sig ved en stadig stigende Kreds af tilfredse Kunder. *C.*

Fabriken Asbesto

ejes og ledes af Fabrikant Georg Becker, der siden 1906 har viet sin Interesse til Tagdækningsmaterialer imprægneret mod Fugtighed og Vandgennemslag.

20 Aars praktisk Arbejde i denne Branche og mange kemiske Forsøg har nu gjort, at det lykkedes til Fuldkommenhed at fremstille en Tagpap, som uden at være dyrere end en alm. god Tjærepap dog har alle Asfaltpappens gode Egenskaber, nemlig Buldog Tagpap samt et Overstrygningsmateriale for Tagpap, Zink, Skiffer og Cementtage, som staar over alt, hvad der hidtil har været fremme paa dette Omraade. Et Paastrygningsmateriale for fugtige Mure, som er farveløst og derfor kan paastryges udvendig paa Murstenene, uden at Paastrygningen bliver synlig. Et farvet Tjærepræparat til Paastrygning af Tage og Træværk fremstilles i alle Farver. Dette Materiale maa ikke sammenlignes med almindelig Kompositionsfarve, men er en Lak, som staar haard og fast imod al Slags Vejr. Husk derfor, hvis De skal bruge Træfarve eller vil have Tag malet, da at forlange Kolofonlak.

Fabriken er beliggende Gl. Køgevej, Telf. Valby 1539.

Sundholm er en hel lille By i Byen, der findes over 20 Bygninger paa et Areal af ca. 22 Tdr. Land: Opførelsen af Bygningerne skete 1903. Anstalten er beregnet til at rumme 600 Mænd og 120 Kvinder i Arbejdsanstalten samt i Tvangsarbejdsanstalten 220 Mand og 80 Kvinder, ialt 1200 Personer. Sygehuset er indrettet til 60 Patienter. I 1919 opførtes Svinestald til ca. 1000 Svin, ellers er siden Opførelsen ikke sket Udvidelse.

Sporvejsforbindelserne. **Den 22. November 1901 paabegyndtes elektrisk Drift af Sporvognen. 22. Juli 1902 aabnedes den nyanlagte Forlængelse af Sporvejen ud af Amagerbrogade til den nye Remisse. 19. Juli 1908 aabnedes en ny Sporvejslinie ad Amager Boulevard til Holmbladsgade. 1925 aabnedes Forlængelsen af denne Linie til Østrigsgade. Der har i Aarenes Løb været foretaget forskellige Forandringer med Ruterne og Omforandringer af Liniebetegnelsen, der desværre ikke har ændret det uheldige Forhold, at det paa de travle Tider er vanskeligt at erobre sig Plads i en Sporvogn. At man i de senere Aar har udvidet Passagerantallet, har kun medført forøgede Vanskeligheder ved Ud- og Indstigning i Vognene. Men saa længe Broforbindelserne er saa elendige, tør man vel heller ikke gøre sig Haab om blot nogenlunde tilfredsstillende Sporvejsforbindelse med Byen.**

St. Annæ Kirke og St. Elisabeth Hospital.

Det var den gamle, nidkære Biskop Johannes van Euch, der i det 19. Aarh.s sidste Somre lagde Mærke til Sundbyernes fremtidige Betydning og tænkte paa en ny katholsk Station paa Amager. Han fik bl. a. den rhinske Baronesse Droste zu Vischering til at interessere sig for Planen og indviede den 22. August 1897 et St. Annæ Kapel med tilhørende Skole paa

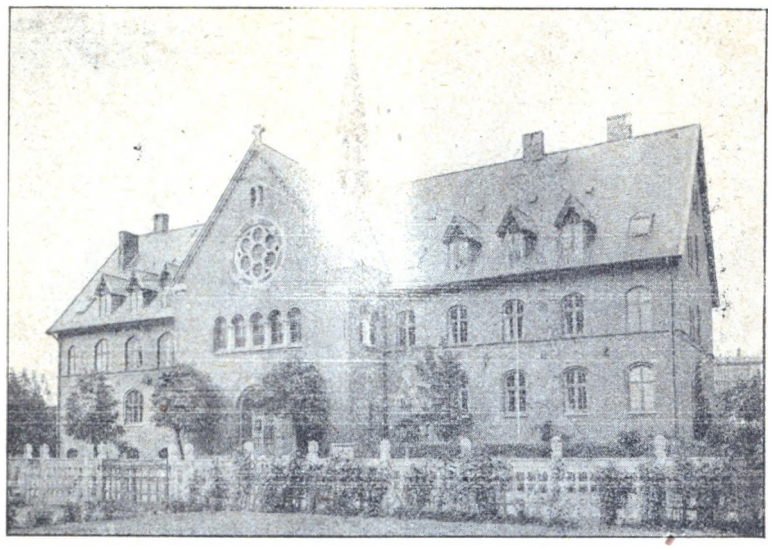

St. Annæ Kirke.

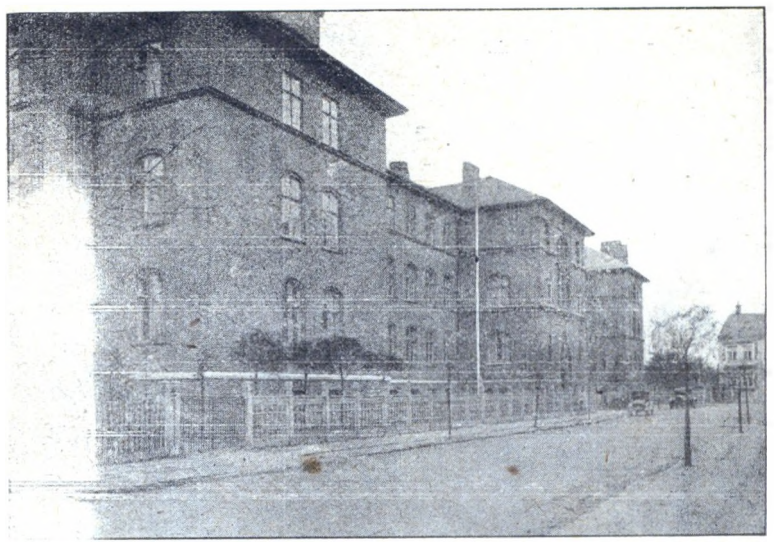

St. Elisabeth Hospital.

Amager. De for en Kirke beskedne Lokaler laa dog ikke dér, hvor den katholske Kirke ligger nu, men i en Villa, der dengang tilhørte Grosserer H. Ebert, paa Hjørnet af Christian 2.s og Sigbrits Allé. Kapellet var tænkt som en Filial til Rosenkranskirken paa Frederiksberg, hvis Kapellan skulde røgte sit Kald i Distriktet udenfor Christianshavns Vold. I de følgende Aar skiftedes saa Præsterne Klemp, Ronge, Gamel, v. Ketenburg, Jesuiten P. Geyr, den kendte islandske Skribent P. Sveinsson m. fl. til at holde Gudstjeneste herude.

Skolen talte til at begynde med 24 Elever; de blev underviste bl. a. af forhenværende Præst i Folkekirken, cand. theol. et mag. Niels Hansen, som arbejdede ufortrødent under de vanskeligste Forhold.

Imidlertid blev baade Kapellets Andagtssøgende og Skolens Elever husvilde, da H. Ebert solgte Villaen, og den ny Ejer selv flyttede ind i sit Hus i Christian 2.s Allé. Man maatte tage til Takke med 4 smaa Rum i Tyrolsgade Nr. 11, der dengang førte Navnet St. Hansgade. Et Alter af Tømmer blev rejst, og de trange Værelser tjente baade som Skole, Kirke og Lejlighed. Denne Flytning vakte stærk Længsel efter eget Tag over Hovedet, og i Aarene 1898 til 1901 købtes efterhaanden de Grunde mellem Hans Bogbinders og Dronning Elisabeths Allé, som Kirken nu staar paa.

Samtidig ønskede Biskop van Euch at bøde paa Mangelen af en fast ansat Sjælesørger og at knytte Ordenspræster til den vordende Menighed. Først var Graabrødrene paa Tale, hvis Forstander begejstredes for Planen, uden at det lykkedes at gennemføre den. Saa sendte den h. Forløsers Orden, som Alfons af Liguori havde kaldt til Live, sine Præster herop. Denne Orden, som blev stiftet for 200 Aar siden, og som tæller ca. 5000 Præster og Brødre, spredte over den hele Jord, ejede i Forvejen nogle Kollegier paa dansk Jord, f. Eks. paa de vestindiske Øer St. Thomas og St. Croix og i Odense. Den 24. November 1901 holdt saa den første Redemptorist, Pater Wenig Gudstjeneste og prædikede over Ordene Luk. 12,32: Frygt ikke, du lile Hjord. Han og hans Medbrødre udfoldede, bistaaet af nidkære Mænd som H. Hoffmann og Murermester Günther, en stor Virksomhed for at faa bygget et værdigt Guds Hus. Det lykkedes dem at lægge Grundstenen til den nuværende St. Annæ Kirke allerede den 14. Juni 1902. Opførelsen varede til 22. Marts 1903 og afsluttedes med en meget stilfuld Indvielsesfest, som bl. a. overværedes af Prinsesse Marie, den østrigske Gesandt Grev Wydenbruck, Baronesse Stampe og Folketingsmand Jens Busk.

Gladest var Menigheden, som nu ejede sin egen hyggelige Kirke med Skolen ved Siden af. Som første Sognepræst med Kongens Stadfæstelse blev Pater J. Resch indsat den 19. Marts 1903. Den følgende Tid bar Vidnesbyrd om Menighedens rolige Vækst, som gaar jævnsides med Sundbyernes Udvikling. De 24 Elever, Skolen begyndte med, er blevet til c. 170 i 1926, og blandt private Almueskoler er St. Annæskole vistnok den største i København. Menighedens Fremgang kan man bedst bedømme, naar man sammenligner Altergæsternes Antal. I 1903 uddeltes ca. 900 Kommunioner, mens Antallet i 1925—26 beløber sig til over 21,000.

Ifølge Kirkebøgerne findes der nu 1050 Katolikker i Sognet. Kirken, der var for stor til at begynde med, fyldes nu 2—3 Gange om Søndagen med Andægtige og er altfor trang. Der maa bygges en større Kirke, og man maa haabe, at den Indsamling, som den nuværende Sognepræst, Pater F. Klar, med dette Formaal for Øje har paabegyndt, maatte krones med Held.

* * *

Det statelige Hospital Syd for Hans Bogbinders Allé, som har den milde Landsgrevinde Elisabeths Stenbillede oven over Portalen og fører hendes Navn, er ligeledes et Symbol paa Sundbys Udvikling. Ligesom St. Annæ Kirke blev det paabegyndt af Arkitekt E. Jørgensen, dog først i 1904. Aaret efter, den 30. Oktober 1905, fandt Indvielsen Sted, som Prinsesse Marie overværede.

Sankt Elisabeth Søstrene, der ejer Hospitalet, var i Forvejen kendte i Hovedstaden. I henved 25 Aar havde de udøvet den ambulante Sygepleje fra deres Hus paa Kastanievej. Deres Komme til Sundby raadede Bod paa en følelig Mangel paa Hospitaler. De første 6 Søstre med Søster M. Edeltrudis i Spidsen, fik snart travlt og maatte sende Bud efter flere. I Dag findes der 28 Søstre ved Siden af et stort Hjælpepersonal paa Hospitalet. Og at de har fuldt ud at bestille vidner ligeledes om Søstrenes som Lægernes Dygtighed.

Naar man kommer op paa Hospitalets første Sal, hænger der et smukt Maleri af afdøde Overlæge, Dr. Ernst i Gangen. Det er et Minde om den første Leder af Hospitalet; men bedre end paa Lærredet er Billedet bevaret hos de mange, der havde med ham at gøre. For dem staar han som den menneskekærlige, utrætteli-ge og pligtopfyldende Læge, der vandt et godt Navn som Kirurg baade for sig og Hospitalet. Han døde paa sit Kalds Slagmark, idet Overanstrengelsen gjorde Ende paa hans Liv. — Ogsaa hans Efterfølger. Prof. Dr. S. Kjærgaard og de nuværende Overlæger var ualmindelig dygtige i deres Fag. Hospitalet blev altfor trangt for deres udvidede Virksomhed. Saa byggedes der en ny Fløj i 1924, som forøgede Hospitalets Pladsforhold næsten med det dobbelte. I Stedet for 70 er der nu Plads til 150 Patienter. Ved Siden af den kirurgiske Afdeling, som ledes af Overlæge Fr. Rydgaard, er der kommet en medicinsk Afdeling med Overlæge, Dr. Th. E. Hess-Thaysen i Spidsen. Der er knyttet Mænd til Hospitalet som Overlæge Sophus Bentsen for Hals-, Næse-, Øren-Afdlg. — Overlæge Dr. med . Rønne for Øjensygdomme, Reservelæge F. Bentsen, Reservelæge Trier og Reservelæge Dr. Nørregaard, og som Specialist for Øjneafdeling Dr. med. Larsen og for Røntgenafdelg. Dr. med. Wissing. I det hele er der 9 Læger og 3 Lægekandidater ansatte ved St. Elisabeths Hospital.

Ved en Vandring gennem Hospitalets forskellige Afdelinger kan man overbevise sig om, at Indretningen er fuldt ud paa Højde med den moderne Medicins og Kirurgis Krav. Hospitalet raader over en Røntgentafdeling, et Laboratorium, en Badeafdeling og mange andre moderne Hjælpemidler. En stor Elevator blev i 1924 indlagt, og Pengene var de tre Lægers Fruer, Søstrene og Menigheden fælles om at samle ved en Basar. Den store Tilslutning, denne og andre Foranstaltninger fandt, vidner klarest om, at St. Elisabeths Hospital har udført et betydeligt Arbejde. *G. Scherz.*

Det var ikke uden Betænkeligheder, at jeg — efter Opfordring af *„Sundbyernes Grundejerforening"* og *„Sundbyernes Handelsforening"* paatog mig Redaktionen og Udsendelsen af nærværende Jubilæumsblad. Men da jeg — forinden jeg paatog mig det — henvendte mig forskellige Steder for at prøve Stemningen for et saadant Blad, mødte velvillig og forstaaende Interesse samt Løfter om Støtte, gik jeg i Gang med Arbejdet. At Bladet har kunnet gennemføres i stort 40-sidigt Format, skyldes ikke mindst de averterende Firmaer og Forretninger, ligesom det har gjort det muligt gratis at fordele 6000 Eksemplarer til de interesserede Foreningers Medlemmer, nemlig samtlige Forretningsdrivende, Husejere og Ejere af Sundbyernes store Jordarealer.

Jeg vil gerne, forinden jeg nu afslutter min Redaktørvirksomhed, benytte Lejligheden til at rette en oprigtig Tak til de mange, der paa forskellig Maade velvilligt har støttet Bladet.

Sundbyøster i December 1926.

F. Jul. Christtreu.

Udgivet af
Sundbyernes Grundejerforening og Sundbyernes Handelsforening.
Redigeret af *F. Jul. Christtreu.*

Frantz Christtreus Bogtrykkeri
Teglgaardstræde 4 — København K.

JACOB HOLM & SØNNERS FABRIKER A/S

Grundlagt 1794

Tougværk ∞ Sejlgarn

I Anledning af 25 Års Dagen for Sundbyernes Indlemmelse i København afholder undertegnede Foreninger

fælles selskabelig

Sammenkomst

for deres Medlemmer med Damer

Lørdagen den 1ste Januar 1927

(Nytaarsdag) Kl. 6 pr. i

Sønderbros Selskabslokaler,

Amagerbrogade 30.

Sundbyernes Grundejerforening

V. Staack.

Sundbyernes Handelsforening

C. Stripp.

Forlang overalt

Excellence

haandrullet

Kvalitetscigar

Petry Bertelsen København

PB

Kastrupvej 124 Telf. Amg. 5504

Landmandsbankens

Sundby Afdeling, Amagerbrogade 105

Telefoner: Central **6551** & Amager **2851.**

Enhver Art Bankforretning udføres

:: :: **Boxer** i forskellig Størrelse udlejes :: ::

VÆRDIPAKKER modtages forseglet til Opbevaring

Frantz Christtreu's Bogtrykkeri,

Teglgaardstræde 4, København K.

TELEFON: CENTRAL 4421.

SOLO
MARGARINE
Margarinen uden Margarinesmag